

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

GENEL CEZA YARGILAMASI İLE KARŞILAŞTIRMALI İCRA SUÇLARI
YARGILAMASI

TEZİ YAZAN
Volkan SAVAŞ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK
Jüri Üyesi : Doç.Dr. Nihat TAŞDELEN (Dicle Üniversitesi)
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Sami DOĞRU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / MAYIS 2020

ONAY

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE

20163032 numaralı öğrencimiz olan **Volkan SAVAŞ** tarafından hazırlanan “**Genel Ceza Yargılaması İle Karşılaştırmalı İcra Suçları Yargılaması**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği** ile **Özel Hukuk** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğü'nde kalan sureti imzalıdır)

Üniv. İçi asıl üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK

(Enstitü Müdürlüğü'nde kalan sureti imzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri asıl Üyesi: Doç.Dr.Nihat TAŞDELEN (Dicle Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğü'nde kalan sureti imzalıdır)

Üniv. İçi - Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Sami DOĞRU

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğü'nde kalan sureti imzalıdır)

04 / 05 / 2020

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Sevgili Eşim Avukat Neslihan SAVAŞ'a...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dökümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

04/05/2020

Volkan SAVAŞ

TEŞEKKÜR

Tez konusunun seçiminden başlayarak tezin baştan sona kadar tamamlanması sürecinde değerli vaktini ayırarak her zaman yardımcı olan, her konuda ayrıntılı bilgilendirme yapan ve katkısını hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Sayın Dr. Öğretim Görevlisi Mustafa ŞİMŞEK' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

04/05/2020

Volkan AVAŐ

ÖZET

GENEL CEZA YARGILAMASI İLE KIYASLAMALI İCRA SUÇLARI YARGILAMASI

Volkan SAVAŞ

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK

Mayıs 2020, 163 Sayfa

Borç ilişkisi, insanların toplumda birbirleriyle kurdukları hukuki ilişkilerden bir tanesidir. Taraflar arasında kurulan bu ilişki, borçlu sıfatına sahip olan tarafın, edimini alacaklı sıfatına sahip olan tarafa karşı kendiliğinden ve zamanında yerine getirmesiyle sona erer. Ancak borçlu, borç ilişkisinin konusunu oluşturan edimini her zaman kendiliğinden ve zamanında yerine getirmeyebilir. Böyle bir durumda modern hukuk sistemlerinde olduğu gibi hukukumuzda da alacaklıya, alacağına devletin icra organları vasıtasıyla kavuşma imkanı tanınmıştır. Diğer bir ifadeyle borçlu veya bir hakkı yerine getirmekle yükümlü olan kişi edimini rızasıyla yerine getirmese, cebri icra hukuku kuralları uygulanmak suretiyle edimin konusu zorla yerine getirilir. Cebri icra hukuku kuralları borçlunun malvarlığı ile sınırlı olacak şekilde uygulanır. Cebri icra hukuku kapsamında başlatılan icra takibi neticesinde edimin türüne göre, borçlunun malvarlığından borcuna yetecek miktar haczedilerek satılır ve elde edilen para alacaklıya ödenir veya hakkın konusu zorla yerine getirilir. ancak edimin konusu yerine getirilirken zor kullanma yetkisi sadece devletin icra organlarına tanınmıştır. Buna karşılık alacaklının, borçlunun şahsına veya mal varlığına karşı zor kullanma hakkı yoktur. Dahası hukukumuzda borçlunun şahsına veya malvarlığına karşı zor kullanma fiilleri yasaklanmış ve bu fiillerin gerçekleştirilmesi suç sayılmıştır¹.

İcra takibi işlemleri sırasında kural olarak borçlunun şahsına karşı cebir uygulanmaz. Ancak icra takibi işlemlerinin etkin, sağlıklı ve hızlı bir şekilde yürütülmesini temin etmek, borçlunun veya üçüncü kişilerin kötü niyetli davranışlarını engellemek ve böylece alacaklının alacağına kolayca kavuşmasını ve kamu otoritesine

¹ Bkz. Gökhan Antalya, **Medeni Hukuk**, 2. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 11-12

olan güveninin korunmasını sağlamak amacıyla icra takibi işlemleri sırasında borçluya ve üçüncü kişilere bazı sorumluluklar yüklenmiştir. Borçlunun veya üçüncü kişilerin kendilerine yüklenen bu sorumlulukları ihlal etmeleri halinde, ihlalin şekli ve türüne göre İcra ve İflas Kanunu'nda çeşitli cezalar öngörülmüştür. Cebri İcra hukukunun özelliklerinden kaynaklanan ve cezaya bağlanan fiiller doktrin ve uygulamada “icra suçları” şeklinde adlandırılmaktadır. Nitekim cezaya bağlanan bu fiiller 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'muzun “Cezai Hükümler” başlıklı 16 babında özel olarak düzenlenmiştir².

Çalışmamızda İcra İflas Kanunu'muzun 16. Babının 331-354 maddeleri arasında özel olarak düzenlenen ve cezai yaptırıma bağlanan fiilleri “İcra Suçları” adı altında ve bölümler halinde ele alınacaktır.

Araştırma probleminin tespiti açısından İcra suçu kavramı, icra suçlarının amacı ve en önemlisi Genel Ceza Suçları arasındaki farkları ile icra suçlarının İcra ve İflas Kanunu'ndaki düzenlenme şekli, nitelendirilmesi ve tasnifi üzerinde durulacaktır. Burada özellikle cezai yaptırıma bağlanan fiiller için öngörülen cezaların türlerini dikkate alarak bu fiillerin suç mu kabahat mi ya da tedbir mi olduğunu uygulama ve doktrindeki farklı görüşleri de belirtmek suretiyle inceleme konusu yapılacaktır. Bu inceleme yapılırken cezası hapis veya hapis ve adli para cezası olan icra suçları ile cezası tazyik ve disiplin hapsi olan icra suçları sınıflandırmasına bağlı kalınacaktır. Sonrasında icra suçlarının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' nin Ek 4 Numaralı Protokol'ünün 1. maddesinde ve 1982 Anayasa'nın 38/8. maddesinde yer alan “Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı” kuralına aykırılık oluşturup oluşturmadığı konusu sınırlı olarak değerlendirilecektir. Böylece araştırma konusunun temelini oluşturan icra suçlarına uygulanacak yargılama usulü ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler : İcra ve İflas Suçları, Genel Ceza Yargılaması, Borçtan Dolayı Özgürlüğünden yoksun bırakılma, İcra Suçları Yargılama Usulü

² İcra ve İflas Kanunu m. 331 vd.

ABSTRACT

ADJUDGMENT OF ENFORCEMENT CRIME COMPARED TO ADJUDGMENT OF GENERAL CRIME

Volkan SAVAS

Master Thesis, Department of Private Law

Thesis Advisor: Dr. Mustafa ŞİMŞEK

May 2020, 163 Pages

Debt relationship is one of the legal relationships that people establish with each other in society. This relationship established between the parties ends when the party with the title of the borrower fulfills its obligation against the party with the title of the creditor spontaneously and on time. However, the borrower may not always fulfill its obligation, which constitutes the subject of the debt relationship, spontaneously and on time.

In such a case, as in modern legal systems, in our legal system, the creditor was given the opportunity to get his receivables through the enforcement authorities of the state. In other words, if the debtor or the person who is obliged to fulfill a right does not fulfill their liability with their consent, the obligation is enforced by applying the enforcement law rules

Enforcement law rules are applied to be limited to the debtor's assets. As a result of enforcement proceedings initiated under the law of enforcement, according to the type of obligation, the amount obtained from the assets of the borrower is foreclosed, and the money obtained is paid to the creditor or the subject of the right is forcibly fulfilled. However, the authority to use force while fulfilling the subject of the act was granted only to the enforcement authorities of the state. In contrast, the creditor has no right to use force against the debtor's personal or assets. Moreover, in our legal system, acts of forceful use against the personal or assets of the debtor are prohibited and the realization of these acts is considered a crime.

As a rule, algebra is not applied to the debtor personally during enforcement proceedings. However, some responsibilities have been imposed on the debtor and third parties during enforcement proceedings to ensure that the enforcement proceedings are

carried out effectively, healthy and quickly, to prevent the malevolent behavior of the debtor or third parties, thereby ensuring that the creditor can easily get his receivables and maintain trust in the public authority. If the borrower or third parties violate these responsibilities imposed on them, various penalties are envisaged in the Enforcement and Bankruptcy Law according to the type and type of violation. Actions arising from the characteristics of Enforcement Law and punished are called "enforcement crimes" in doctrine and practice. As a matter of fact, these criminal acts were specially regulated in the 16th section, titled "Criminal Provisions" of our Execution and Bankruptcy Law No. 2004.

In our study, the actions that are specially organized between the Articles 331-354 of the 16th Section of the Enforcement and Bankruptcy Law and which are subject to criminal sanctions will be discussed under the name of "Enforcement Crimes". In terms of determining the research problem, the concept of enforcement crime, the purpose of enforcement crimes, and most importantly, the differences between General Criminal Crimes and the way in which enforcement crimes are regulated in the Enforcement and Bankruptcy Law will be emphasized. At this stage, taking into account the types of penalties envisaged especially for criminal acts, it will be the subject of examination whether these actions are crime or misdemeanor or precaution by stating different opinions in the doctrine.

While conducting this investigation, the classification will be adhered to enforcement crimes which leading to the punishment as imprisonment or jail and forensic fines and enforcement offenses which leading to punishment as coercion and discipline imprisonment. Subsequently, it will be limitedly evaluated whether enforcement crimes are opposite or not to "ban on deprivation of liberty due to debt" rule which is stipulated in Article 1 of the Additional Protocol No.4 of the European Convention on Human Rights and Article 38/8 of 1982 Turkish Constitution.

Thus, the procedure to be applied to enforcement crimes that form the basis of the research subject will be discussed.

Keywords: Enforcement and Bankruptcy Crimes, General Crime Adjudgment, Deprivation of Liberty Due to Debt, Enforcement Crime Adjudgment Procedure.

ÖNSÖZ

İncelemenin konusu, borçtan dolayı hürriyetten yoksun bırakılma yasağı çerçevesinde bir değerlendirme yapılmıştır. Yaptırımı hapis veya adli para cezası olan icra suçları ile cezası tazyik ve disiplin hapsi olan para borcunu ödememekten kaynaklanan icra suçlarının yargılamasının yapılırken, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' nin Ek 4 Numaralı Protokol'ünün 1. maddesinde ve 1982 Anayasa'nın 38/8. maddesinde yer alan "Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı" kuralına aykırılık oluşturup oluşturmadığı ve bu temelde Genel Ceza Yargılamasında uygulanan hükümlerin ve yargılama usullerinin İcra Ceza Yargılamalarında uygulanıp uygulanmadığı tartışılmıştır.

Araştırma konusunun temelini oluşturan icra suçlarına uygulanacak yargılama usulü genel ceza yargılaması kıyaslaması ile ele alınmıştır.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ	x
İÇİNDEKİLER	xi
EKLER	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL CEZA YARGILAMASI KAVRAMI, İCRA SUÇLARI KAVRAMI, İCRA SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ, İCRA SUÇLARININ AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİNE VE ANAYASAYA UYGUNLUĞU

1.1. Genel Ceza Yargılaması Kavramı	3
1.1.1. Genel Olarak	3
1.1.2. Genel Ceza Yargılamasının Evreleri.....	4
1.2. İcra Suçları Kavramı	5
1.3. İcra Suçlarının Tarihsel Gelişimi	7
1.3.1. Roma Hukukunda İcra Suçları	7
1.3.1.1. Genel Olarak	7
1.3.1.2. Gelişmenin Birinci Dönemi	8
1.3.1.3. Gelişmenin İkinci Dönemi.....	9
1.3.1.4. Gelişmenin Üçüncü Dönemi.....	9
1.3.1.5. Son Dönem	9
1.3.2. İslâm Hukukunda İcra Suçları.....	10
1.3.3. Türk Hukukunda İcra Suçları.....	10
1.4. İcra Suçlarının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu.....	11
1.5. Genel Ceza Yargılaması ile İcra Ceza Yargılaması Kurallarının Karşılaştırılmasının Önemi.....	16

İKİNCİ BÖLÜM
İCRA CEZA HUKUKU KURALLARI İLE GENEL CEZA HUKUKU
KURALLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. Genel Olarak	18
2.2. Türk Ceza Kanunu'nun Özel Kanunlarla İlişkisi	18
2.3. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi	19
2.4. Şikayet ve Şikayete Bağlı Suçlar	25
2.4.1. Genel Ceza Hukuku Kurallarında Şikayet	25
2.4.2. İcra Ceza Hukuku Kurallarında Şikayet	28
2.4.2.1. İcra ve İflas Hukukunda Şikayete Tabi Suçlar ve Disiplinsizlik	
Eylemleri	28
2.4.2.2. Şikayet Süresi	28
2.4.2.3. Şikayetin Yapılma Şekli	29
2.5. Manevi Unsur Bağlamında Karşılaştırma.....	29
2.5.1. Genel Ceza Hukukunda Manevi Unsur	29
2.5.1.1. Genel Olarak	29
2.5.1.2. Kast	30
2.5.1.3. Olası Kast.....	33
2.5.1.4. Taksir	35
2.5.1.5. Bilinçli Taksir	38
2.5.2. İcra Ceza Hukukunda Manevi Unsur.....	40
2.5.2.1. Genel Kastla İşlenebilen Suçlar	40
2.5.2.2. Özel Kastla İşlenebilen Suçlar	44
2.5.2.3. Taksirle İşlenebilen Suçlar.....	45
2.6. Cezai Yaptırım Bağlamında Karşılaştırma	47
2.6.1. Genel Ceza Hukukunda Ceza Sistemi	47
2.6.1.1. Genel Olarak	47
2.6.1.2. Hapis Cezaları	48
2.6.1.2.1. Kavram	48
2.6.1.2.2. Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası.....	48
2.6.1.2.3. Müebbet Hapis Cezası	48
2.6.1.2.4. Süreli Hapis Cezası.....	49
2.6.1.3. Adli Para Cezaları	49
2.6.2. İcra Ceza Hukukunda Ceza Sistemi.....	50
2.6.2.1. Genel Olarak	50

2.6.2.2. Hapis Cezası.....	50
2.6.2.3. Adli Para Cezası.....	51
2.6.2.4. Tazyik Hapsi	52
2.6.2.4.1. Tazyik Hapsi İle İlgili Genel Bilgiler	52
2.6.2.4.2. İcra ve İflas Kanunu'na Göre Tazyik Hapisleri.....	52
2.6.2.4.2.1. İİK m.76. Hükmünde Yer Alan Tazyik Hapsi.....	53
2.6.2.4.2.2. İİK m.338/2. Hükmünde Yer Alan Tazyik Hapsi.....	53
2.6.2.4.2.3. İİK m.340 Hükmünde Yer Alan Tazyik Hapsi.....	54
2.6.2.4.2.4. İİK m.341 Hükmünde Yer Alan Tazyik Hapsi.....	55
2.6.2.4.2.5. İİK m.343 Hükmünde Yer Alan Tazyik Hapsi.....	55
2.6.2.4.2.6. İİK m.344 Hükmünde Yer Alan Tazyik Hapsi.....	56
2.6.2.4.3. Tazyik Hapislerinin İnfazı	56
2.6.2.5. Disiplin Hapsi	57
2.6.2.5.1. Disiplin Hapsi Kavramı	57
2.6.2.5.2. 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda Yer Alan Disiplin Hapisleri	57
2.6.2.5.3. Disiplin Hapsi Kararlarının İnfazı	58
2.7. Seçenek Yaptırımlar	58
2.8. Cezanın Ertelenmesi	62
2.8.1. Genel Olarak	62
2.8.2. Ertelemenin Koşulları	64
2.8.2.1. Ertelenecek Ceza, Hapis Cezası Olmalı.....	64
2.8.2.2. Ertelenecek Ceza, Belli Sınırları Aşmamalı	64
2.8.2.3. Fail, Bazı Koşulları Sağlamış Olmalı	65
2.8.2.4. Verilen Hükmün Açıklanması Geri Bırakılmamış Olmalı	66
2.8.2.5. Hakim Erteleme Yönünde Karar Vermeli	66
2.8.3. İcra Ceza Hukukunda Erteleme	66
2.9. Zamanaşımı.....	67
2.9.1. Genel Ceza Hukukunda Zamanaşımı.....	67
2.9.1.1. Genel Olarak	67

2.9.1.2. Dava Zamaşıımı Süreleri ve Bu Sürelerin Tespiti.....	67
2.9.2. İcra Ceza Hukukunda Zamaşıımı	70
2.9.2.1. Dava Zamaşıımı Yönüyle.....	70
2.9.2.2. Ceza Zamaşıımı Yönüyle	71
2.10. Önödeme	71
2.10.1. Kavram ve Hukuki Nitelik.....	71
2.10.2. Önödemenin Türleri.....	72
2.10.2.1. Soruşturma Aşamasında Önödeme	72
2.10.2.2. Kovuşturma Aşamasında Önödeme	72
2.10.3. Önödeme Kapsamındaki Suçlar	73
2.10.3.1. Cezai Sınırları İtibariyle Önödeme Kapsamındaki Suçlar	73
2.10.3.2. Özel Olarak Önödeme Kapsamında Sayılan Suçlar.....	74
2.10.4. Önödemenin Şartları	75
2.10.4.1. Suçun Uzlaşma Kapsamı Dışındaki Suçlardan Olması	75
2.10.4.2. Suçun Cezasının Önödeme Sınırlarında Kalması	75
2.10.4.3. Belli Bir Miktar Paranın Devlet Hazinesine Ödenmesi	76
2.10.5. Önödeme Usulü ve Sonuçları	76
2.10.6. İcra Ceza Hukukunda Önödeme	78
2.10.6.1. Genel Olarak	78
2.10.6.2. Önödeme Prosedürü	79
2.11. Yaş Küçüklüğü	79
2.11.1. Genel Ceza Yargılaması Açısından Yaş Küçüklüğü	79
2.11.2. İcra Ceza Yargılaması Açısından Yaş Küçüklüğü	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENEL CEZA YARGILAMASI KURALLARI İLE İCRA CEZA YARGILAMASINA DAİR KURALLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

3.1. Genel Olarak	82
3.2. Görev ve Görevli Mahkeme	82
3.2.1. Görev Kavramı	82
3.2.2. Genel Görevli Mahkemeler	82
3.2.2.1. Sulh Ceza Hakimliği	82
3.2.2.2. Asliye Ceza Mahkemesi	84
3.2.2.3. Ağır Ceza Mahkemesi	84
3.2.3. İcra Ceza Yargılamasında Görevli Mahkeme	84

3.2.3.1. Genel Olarak İcra Mahkemesi	84
3.2.3.2. İcra Mahkemesinin Görevleri	85
3.2.3.3. İcra Mahkemesinin Niteliği	86
3.3. Yetki Kuralları ve Yetkili Mahkeme	87
3.3.1. Genel Ceza Yargılamasında Yetki Kuralları	87
3.3.2. İcra Ceza Yargılamasında Yetki Kuralları	89
3.4. Yargılama Usulü	90
3.4.1. Genel Ceza Yargılamasında Usul Kuralları	90
3.4.1.1. Genel Ceza Soruşturması	90
3.4.1.2. Genel Ceza Kovuşturması	93
3.4.2. İcra Ceza Yargılamasında Usul Kuralları	96
3.4.2.1. Soruşturma ve Davanın Açılması Aşaması	96
3.4.2.2. Kovuşturma Aşaması	98
3.4.3. Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri Bağlamında Konunun Değerlendirilmesi	99
3.4.3.1. Seri Muhakeme Açısından	99
3.4.3.2. Basit Yargılama Açısından	104
3.4.3.2.1. Genel Olarak	104
3.4.3.2.2. İcra Ceza Yargılamasında Basit Yargılama Usulünün Uygulanıp Uygulanamayacağı Sorunu	108
3.5. Uzlaşma	109
3.6. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması	117
3.7. Kanun Yolları	118
3.7.1. Genel Ceza Yargılamasında Kanun Yolları	118
3.7.1.1. Genel olarak	118
3.7.1.2. Olağan Kanun Yolları	119
3.7.1.2.1. İtiraz	119
3.7.1.2.2. İstinaf	122
3.7.1.2.3. Temyiz	123
3.7.1.3. Olağanüstü Kanun Yolları	124
3.7.1.3.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi	124
3.7.1.3.2. Kanun Yararına Bozma	125
3.7.1.3.3. Yargılamanın Yenilenmesi	126
3.7.2. İcra Ceza Yargılamasında Kanun Yolları	128
3.7.2.1. Suç Niteliğinde Eylemler Açısından Kanun Yolları	128
3.7.2.2. Disiplinsizlik Niteliğinde Eylemler Açısından Kanun Yolları	129

SONUÇ	130
KAYNAKÇA	136
EKLER	141
ÖZGEÇMİŞ	143

EKLER

EK 1. Etik Kurulu Onay Belgesi	141
EK 2. Tez Etik Kurul Onay E-Postaları	143

GİRİŞ

Borç ilişkisi, insanların toplumda birbirleriyle kurdukları hukuki ilişkilerden bir tanesidir. Taraflar arasında kurulan bu ilişki, borçlu sıfatına sahip olan tarafın, edimini alacaklı sıfatına sahip olan tarafa karşı kendiliğinden ve zamanında yerine getirmesiyle sona erer. Ancak borçlu, borç ilişkisinin konusunu oluşturan edimini her zaman kendiliğinden ve zamanında yerine getirmeyebilir³.

Böyle bir durumda, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'ndaki hükümler gereğince, diğer modern hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk hukukunda da alacaklıya, alacağına devletin icra organları aracılığıyla erişme imkanı sağlanmıştır. Diğer bir ifade ile borçlu edimini rızasıyla yerine getirmezse, cebri icra hukuku kuralları uygulanmak suretiyle edimin konusu zorla yerine getirilerek alacaklı tatmin edilmiş olur.

Cebri icra hukuku kuralları borçlunun malvarlığı ile sınırlı olacak şekilde uygulanır. Cebri icra hukuku kapsamında başlatılan icra takibi neticesinde edimin türüne göre, borçlunun malvarlığından borcuna yetecek miktar haczedilerek satılır ve elde edilen para alacaklıya ödenir veya hakkın konusu zorla yerine getirilir. ancak edimin konusu yerine getirilirken zor kullanma yetkisi sadece devletin icra organlarına tanınmıştır. Buna karşılık alacaklının, borçlunun şahsına veya mal varlığına karşı zor kullanma hakkı yoktur. Dahası hukukumuzda borçlunun şahsına veya malvarlığına karşı zor kullanma fiilleri yasaklanmış ve bu fiillerin gerçekleştirilmesi suç sayılmıştır⁴.

İcra takibi işlemleri sırasında kural olarak borçlunun şahsına karşı cebir uygulanmaz. Ancak icra takibi işlemlerinin etkin, sağlıklı ve hızlı bir şekilde yürütülmesini temin etmek, borçlunun veya üçüncü kişilerin kötü niyetli davranışlarını engellemek ve böylece alacaklının alacağına kolayca kavuşmasını ve kamu otoritesine olan güveninin korunmasını sağlamak amacıyla icra takibi işlemleri sırasında borçluya ve üçüncü kişilere bazı sorumluluklar yüklenmiştir. Borçlunun veya üçüncü kişilerin kendilerine yüklenen bu sorumlulukları ihlal etmeleri halinde, ihlalin şekli ve türüne göre İcra ve İflas Kanunu'nda çeşitli cezalar öngörülmüştür. Cebri İcra hukukunun özelliklerinden kaynaklanan ve cezaya bağlanan fiiller doktrin ve uygulamada “*icra suçları*” şeklinde adlandırılmaktadır. Nitekim cezaya bağlanan bu fiiller 2004 Sayılı İcra

³ Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, Legal Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 1.

⁴ İcra İflas Kanunu'nun hacze ilişkin hükümlerine bakınız.

ve İflas Kanunu'muzun “*Cezai Hükümler*” başlıklı 16 babında özel olarak düzenlenmiştir⁵.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, genel itibariyle icra suçu kavramına, icra suçlarının tarihi gelişimine ve icra suç ve cezalarının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygunluğu ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, İcra ve İflas Kanunu'muzun 16. Babının 331-354 maddeleri arasında özel olarak düzenlenen ve cezai yaptırıma bağlanan fiilleri “*İcra Suçları*”nın, genel ceza hukukunun temel kurumları bağlamında değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bağlamda, kanunilik ilkesi, şikayet, manevi unsur, cezai yaptırım, seçenek yaptırımlar, erteleme, zamanaşımı ve önödeme gibi ceza hukuku kuralları bağlamında genel ceza hukuku ilkeleri ile icra ceza hukukunun ilkeleri karşılaştırılmıştır.

Son olarak üçüncü bölümde, genel ceza yargılamasını oluşturan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na dayanan ilkeler ile, icra ceza yargılamasına dair ilkelerin kıyaslaması yapılmıştır. Bu bağlamda, görevli ve yetkili mahkeme, yargılama usulü, uzlaşma, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve kanun yollarına ilişkin ilke ve usuller kıyaslama konusu yapılmıştır. Bu bölümde, 7188 sayılı Kanunla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na giren “seri muhakeme” ve “basit yargılama” usulleri yeni usuller olmaları da göz önünde tutularak detaylıca incelenmiş ve icra ceza yargılamasında uygulanma kabiliyetinin bulunup bulunmadığı irdelenmiştir.

Bu inceleme yapılırken cezası hapis veya hapis ve adli para cezası olan icra suçları ile cezası tazyik ve disiplin hapsi olan icra suçları sınıflandırmasına bağlı kalınacaktır. Sonrasında icra suçlarının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' nin Ek 4 Numaralı Protokol'ünün 1. maddesinde ve 1982 Anayasa'nın 38/8. maddesinde yer alan “*Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı*” kuralına aykırılık oluşturup oluşturmadığı konusu sınırlı olarak değerlendirilecektir.

Sonuç itibariyle çalışmamızda, genel ceza yargılamasında uygulanan usul hükümlerinin icra ceza yargılamasıyla kıyaslaması yapılarak aradaki farklar ortaya konulacak ve uygulanması gereken usul tartışma konusu yapılacak ve genel değerlendirme ve kanaat içeren sonuç bölümüyle çalışma tamamlanacaktır.

⁵ Bkz. İcra ve İflas Kanunu m. 331 vd.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL CEZA YARGILAMASI KAVRAMI, İCRA SUÇLARI KAVRAMI, İCRA SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ, İCRA SUÇLARININ AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİNE VE ANAYASAYA UYGUNLUĞU

1.1. Genel Ceza Yargılaması Kavramı

1.1.1. Genel Olarak

Yargılama, hukuki bir hukuki uyumsuzluğun yargısal çözümüne katılan organlar ve sùjeler tarafından yapılan işlemlerin bütünüdür. Yargılama, bağılı olduğu ve gerçekleşmesine hizmet ettiği maddi hukuk dallarına göre türlerine ayrılabilen genel bir kavram olup, medeni yargılama, ceza yargılaması, idari yargılama, anayasa yargılaması ve disiplin yargılaması gibi türlere ayrılabilir. ⁶

Ceza yargılaması hukuku, başta 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yazılı olan suçlar olmak üzere, Orman Kanunu, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gibi uygulamada ceza yönüyle özel ceza yasaları olarak adlandırılan yasalarda yazılı bulunan suçların yargılama usullerini düzenleyen hukuk dalıdır. Ceza yargılaması hukuku, Türk Hukuku açısından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiş olmakla birlikte, çeşitli kanunlarda bir takım özel hükümler yer alabilmektedir.

Genel ceza yargılaması, 5235 sayılı Bölge Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun'nda düzenlenmiş bulunan ceza mahkemeleri tarafından başta 5271 sayılı CMK'da yazılı bulunan kurallara göre işleyen bir yargılama sistemidir.

Ceza yargılaması, içerisinde mahkemelerin görev ve yetkileri, soruşturma ve kovuşturma usulü, koruma tedbirleri, soruşturmanın gizliliği, soruşturmanın yürütülmesi ve davanın açılması, davaya katılma, duruşma, hüküm ve kanun yolları gibi birçok önemli müesseseseyi içerisinde barındıran, temelleri çok eskilere dayalı bir yargılama sistemini oluşturmaktadır.

⁶ Nevzat Toroslu/Metin Feyzioğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s. 1.

1.1.2. Genel Ceza Yargılamasının Evreleri

Genel ceza yargılaması evreleri “soruşturma evresi” ve “kovuşturma evresi” olarak iki ana bölümden oluşmaktadır. Soruşturma evresi, Ceza Muhakemesi Kanunu’na göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder (CMK m. 2/1-e). Bu bakımdan soruşturma evresi yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi kapsayacaktır. Soruşturma evresinin başlamış sayılabilmesi için, suç şüphesinin öğrenilmesi yetkili mercilerce gerçekleşmelidir. Bu bakımdan, bir vatandaşın veya bir şirketin suç şüphesini öğrenmesi soruşturma aşamasının başlaması için yeterli değildir. Bu suç şüphesinin yetkili mercilere (kolluk veya savcılığa) iletilmesi gerekmektedir.

Soruşturma aşaması Cumhuriyet savcısının kontrolünde ilerler ve soruşturma aşaması tamamlandığında gerekli kararlar verilir. Toplanan deliller kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturuyorsa, bir iddianame düzenlenerek mahkemesine verilecektir.

İddianamenin mahkemesine verilmesinden itibaren mahkemenin 15 günlük iddianame değerlendirme süresi bulunmaktadır. İddianame değerlendirme sonucunda iddianamenin iadesine karar verilmezse veya süre bitmeden iddianamenin kabulüne karar verilirse, kovuşturma aşaması başlar (CMK m. 2/1-f).

Genel ceza yargılaması, 5235 sayılı kanunla kurulmuş mahkemeler tarafından yapılarak sonuçlandırılır. Bu mahkemeler, hem Türk Ceza Kanunu’nda yer alan yaralama, öldürme, hırsızlık, dolandırıcılık, cinsel suçlar gibi genel nitelikli suçların yargılamasında görevli olup, hem de bir kısım özel kanunlarda yer alan silah kaçakçılığı, orman emvali kesme, kaçakçılık, fikri haklara tecavüz gibi özel nitelikli suçların da yargılamasında görevlidir. Buna karşılık ilerleyen kısımlarda detaylı olarak inceleyeceğimiz üzere, icra suçlarını yargılamak için icra mahkemeleri görevlendirilmiştir. Yine bunun gibi, icra suçları açısından soruşturma ve kovuşturma şeklinde iki ayrı evre bulunmamaktadır.

1.2. İcra Suçları Kavramı

İcra suçları kavramına geçmeden önce, “ceza hukuku”, “suç”, “ceza”, “icra hukuku” ve “icra ceza hukuku” gibi kavramlara⁷ açıklık getirmekte fayda vardır.

Ceza hukuku, kamu hukukunun bir dalı olup, konusunu genel itibariyle suç ve cezalar oluşturmaktadır. Toplumsal düzeni sağlama ve bireysel çıkarları koruma gereği, devleti bazı davranışları yapma veya bunlardan kaçınma konusunda bireylere emirler vermeye ve bunlara uymayanlar için yaptırımlar öngörmeye yöneltmiştir. İşte ceza hukuku, bu yasaklar ile emirleri ve yaptırımları inceler⁸.

Suç kavramı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda tanımlanmış değildir. Nitekim birçok ülkenin ceza kanunlarında suçun tanımına yer verilmiş değildir. Ancak bu durum, bir eksiklik olarak görülemez⁹. Suç ve cezaya ilişkin öğretide birçok tanım yapılmıştır. Bütün bu tanımlar, gerçeğin farklı bir şekilde ifade edilmiş şeklini göstermektedir¹⁰. Hukuki, krimonolojik ve sosyolojik niteliklere sahip bir kavram olan suç kavramı, bu nitelikleri açısından tanımlanabilir. Ancak ceza hukuku açısından suçun hukuki yönden tanımı büyük bir önem arz etmektedir. Suç, hukuk düzeninin ceza tehdidi ile yasakladığı bir fiil olarak tanımlanabilir¹¹. Bir diğer tanıma göre ise suç, karşılığında yasayla yaptırım öngörülen, olumlu (icrai) veya olumsuz (ihmali) harekettir¹². Suçun şekli tanımında, kanun koyucuyu belli bir fiili suç saymaya iten nedenlere bakılmamakta, belli bir hukuk düzeninde suç olan fiiller belirlenmek istenmektedir. Bu yaklaşımda, suç, hukuk düzeninin kendisine bir ceza yaptırımı belirlediği beşeri bir fiildir. Başka bir deyişle, suç, insanın ceza hukukunca yasaklanan fiilleridir. Bir çok durumda suç, ceza kanununun ihlali olarak da tanımlanmaktadır¹³.

Ceza ise, topluma zarar veren fiiller karşılığı olarak devletin kanunla koyduğu, izlediği diğer amaçlar yanında, özellikle suçluyu bazı yoksunluklara tabi kılmak ve bu şekilde toplumun söz konusu hareketleri onaylamadığını belirtmek üzere, yargısal bir

⁷ Detaylı bilgi için bkz., Ayhan Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, s. 4 vd.

⁸ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 10. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2017, s. 3.

⁹ Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 39.

¹⁰ Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 2.

¹¹ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 14. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara 2009, s. 87.

¹² P. Bockelmann, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, München 1973, s. 2 (Nakleden, Centel/Zafer/Çakmut, s. 4).

¹³ Zeki Hafizoğulları/Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, U.S.A. Yayınları, Ankara 2019, s. 151.

kararla ve sorumluluk derecesiyle orantılı olarak uygulanan korkutucu yaptırımdır¹⁴. Cezanın gerekliliği ve zaruriliği, insanların toplum halinde yaşama mecburiyetinden kaynaklanır. Toplum düzenini bozan eylemlere karşı sosyal bir tepki teşkil eden ceza, hukuk düzeninin ve devletin devamı için vazgeçilmez bir olgudur¹⁵. Ceza hukukunun bir tarafı devlettir. Yani yaptırımı tespit eden ve uygulayan devlettir. Bu durumda, ceza hukuku devlet ile vatandaşın ilişkisini düzenler. Ceza hukuku toplum düzenini ihlal eden fiilleri, kusurluluk hallerini, fiilin sorumluluğunu ve yüklenecek cezayı, cezayı düşüren sebepleri ve mükerrerlerin durumlarını vs. düzenler¹⁶.

Hukuki ilişkilerde asıl olan, borçluların borçlarını kendi rızalarıyla ödemesidir. Ancak borçlu, bunu kendi rızasıyla yapmıyorsa, alacaklı devletin oluşturduğu cebri icra organlarına müracaat ederek bu organlar vasıtasıyla alacağına kavuşacaktır¹⁷.

İcra-iflas hukuku (cebri icra hukuku) borçların devlet kuvveti yardımı ile zorla yerine getirilmesi şeklinde tanımlanabilir¹⁸.

Modern takip hukuku, borçlunun malvarlığı üzerinde gerçekleştirilmektedir. Kural olarak, borçlunun şahsı üzerinde herhangi bir cebir uygulanmaz. Ancak, özellikle takip prosedürünün sağlıklı işlenmesini sağlamak, borçlunun ve üçüncü şahısların kötü niyetli davranışlarına engel olmak gibi bazı zorunlu sebeplerden dolayı, icra takip hukukunun özelliklerinden kaynaklanan bir takım suçlar düzenlenmiştir¹⁹.

Bu açıklamalar ışığında icra suçlarını tanımlayacak olursak;

İcra suçları, icra takiplerinde alacağın tahsilinde, alacaklının alacağını almasını önlemek amacıyla borçlu ya da onlara yardım edenlerin işlediği ve alacağın tahsiline katkı sunmak amacıyla yargılamaya konu edilen suçlar²⁰ olarak tanımlanabileceği gibi bir başka tanım da şöyle yapılabilir: 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK)'da yazılı,

¹⁴ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 573; Diğer tanımlar için bkz., Hafizoğulları/Özen, s. 405; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 121; Toroslu, s. 373;

¹⁵ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökcen/M.Emin Alşahin/Kerim Çakır, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 8-9.

¹⁶ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 57.

¹⁷ İbrahim Aşık, **İcra ve iflas Hukukunda Yer Alan Cezai Hükümler ve Anayasa'nın 38. Maddesinin Sekizinci Fıkrası**, e-akademi, Şubat 2007

¹⁸ Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/Emel Hanağası, **İcra ve İflas Hukuku**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 37; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, **İcra ve İflas Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 3; Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 47; Ömer Ulukapı, **İcra ve İflas Hukuku**, Mimoza Yayınları, Konya 2015, s. 3; Abdurrahim Karşlı, **İcra ve İflas Hukuku**, 3. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 4-5; Timuçin Muşul, **İcra ve İflas Hukuku**, C. I, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 9; İsmail Ercan, **İcra ve İflas Hukuku**, 14. Baskı, Kuram Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 1.

¹⁹ Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özkes, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 6. Bası, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2019, s. 565.

²⁰ İsmail Duygulu, **Genel Olarak İcra-iflas Suçları**, Legal Hukuk Dergisi, Kasım 2005, s. 3962.

adli para cezası veya hapis ya da tazyik hapsi ile disiplin hapsi cezasını gerektiren icrai veya pasif nitelikteki kasıtlı hareketle işlenebilen suçlara icra ve iflas suçları denir²¹.

İcra ve iflas suçları da nihayetinde suç oldukları ve ceza içerdikleri için, TCK m. 1 hükmünde²² belirtilen amaca yöneliktir. Yani icra takiplerinde alacağın tahsilinde, alacaklının alacağını almasını önlemek amacıyla borçlu ya da onlara yardım edenlerin borçlarını ödememek amacıyla direndiklerinde alacaklı devlet eliyle alacağını tahsile yöneldiğinde icra takibi başlar. İşte icra takibi sırasında, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, toplum barışını korumak amacıyla icra suçları ve cezaları öngörülmüştür²³.

1.3. İcra Suçlarının Tarihsel Gelişimi

1.3.1. Roma Hukukunda İcra Suçları

1.3.1.1. Genel Olarak

Roma hukuku, sosyal ve politik koşulları göz önünde tutan pratik bir hukuktur. Suçları özel suçlar ve kamusal suçlar olarak ikiye ayırmıştı. Roma hukukunun genel prensipleri bugünkü hukukta da geçerlidir. Bunun nedenlerinden birisi, roma hukukunun kaynağını dinden almayışıdır²⁴.

İcra suçları açısından, alacaklının, ‘actio iudicati’ açmak talebiyle davet edildiği preator’un önünde durumu ikrar eden borçlu, buna rağmen mahkum olduğu para miktarını ödemezse, aleyhine icra yoluna başvurulabilir²⁵. Preator önünde alacaklının iddialarına karşı yeni iddialar ileri sürerek, actio iudicati’nin açılmasına sebep olan ve özel yargıcın, iddialarını haksız bularak ilk mahkumiyetinin iki katına mahkum ettiği borçlu mahkum edildiği para miktarını gene ödemezse, icraya başvurulabiliyordu. Alacaklı, her iki durumda da Preator’dan kendisine bu borçlu üzerinde egemenlik kurma hakkını tanınmasını isterdi²⁶. Diğer bir ifade ile, ikrar ettiği yada mahkum olduğu

²¹ Emine Halman Çetin, **İcra ve İflas Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.19; Alman hukukunda, bazı icra ve iflas suçlarını Alman Ceza Kanunu’nun (StGB’nin) özel hükümler kısmında mal varlığına karşı işlenen suçlar başlığı altında görürüz. Bkz., Hans Heinrick Jescheck, **Alman Ceza Hukukuna Giriş**, İstanbul 2007, (Çev: Feridun Yenisey).

²² TCK m. 1: Ceza kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlemlerini önlemektir. Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için, ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir.

²³ Rıfat Sarı, **İcra Suçları**, Ankara Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s. 6.

²⁴ Soyaslan, s. 68.

²⁵ Talih Uyar, **İcra-İflas Suçları**, Manisa 1987, s. 1.

²⁶ Mehmet Üçer, **Roma Hukuku**, İstanbul 2018, s. 198.

halde borcunu ödemeyen borçlunun şahsı üzerinde bir icra söz konusu olurdu²⁷. Buna karşılık bütün iyiniyetine rağmen tüm borçlarını ödeme olanağına sahip olmayan borçlunun durumu biraz farklılık arz etmekteydi. Bu nedenle ödeme yeteneği olduğu halde ödemekten kaçınan borçlunun şahsı üzerinde icraya izin verilmesi, buna karşılık ödeme yeteneği olmayan borçlunun tüm mallarını alacaklısına devretmesi durumunda, şahsı üzerine el konulmasından kurtulacağı, imparator Augustos zamanında çıkartılan bir kanunla kabul edilmiştir²⁸.

Roma hukukunda borç nedeniyle esaret ve hapis dönemler itibariyle farklılıklar göstermiştir. Bu bakımdan, konuyu aşağıda çeşitli dönemlere göre incelemek gerekir.

1.3.1.2. Gelişmenin Birinci Dönemi

Birinci dönemde cebri icra, kural olarak borçlunun mal varlığını değil, şahsını hedef alıyordu. Bu hususta, 12 Levha Kanunu'nun Romalı yazar Aulus-Gellius'nun bir pasajı şu anlamdadır: Borç ikrar edilirse veya mesele hükme bağlanmışsa kanunun tayin ettiği 30 günlük süre sonunda manus injectio (alacaklının borçlunun şahsı üzerine el koyması) yapılırdı²⁹.

Manus injectio altındaki borçlu bazı yönlerden köle durumundaydı. Bu borçlular (çalıştırılanlar) gündüzleri zincire bağlı olarak çalıştırılıyor, geceleri hapsediliyordu. Fakat hür adam niteliğini tamamen kayıp etmiyordu. Yani bu borçlu, capitis demintiu (şerefin azaltılması) uğramıyor, mal varlığı ve ailesi üzerindeki hakları alacaklıya geçmiyor, borcunu ödemekle tam özgürlüğüne kavuşuyor, özgürlüğüne kavuştuğunda ise azatlı sayılmıyordu. Ancak manus injectio altındaki borçlunun durumu, ikinci bir sürenin geçmesi üzerine çok ağırlaşıyordu. Şöyle ki; bu borçlu pazar kurulan günlerde çarşıda teşhir edildiği ve borcu yüksek sesle halka bildirildiği halde, hükümden veya borcun hakim önünde ikrarından itibaren 60 gün içinde borç hala ödenmemişse alacaklının borçluya istediğini yapma hakkı doğuyordu. Onu öldürebilir veya köle olarak satabilirdi. Alacaklılar birden fazla olduğu halde ne yapılacağını 12 Levha Kanunu şöyle tayin ediyordu: *“Borçlunun teslim edildiği alacaklılar birden fazla ise, onlar borçluyu Tiber ötesinde satsınlar ve bedelini paylaşsınlar.”*³⁰

²⁷ Ziya Umur, **Roma hukuku**, İstanbul 1974, s. 650.

²⁸ Üçer, s. 196,

²⁹ Üçer, s. 202-203.

³⁰ Şakir Berki, **Roma Hukuku**, Ankara 1949, s.110.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere alacaklı, borçlunun şahsı üzerine zorlama hakkına sahip olup, borçlunun malvarlığına başvurarak alacağını alamıyordu³¹.

1.3.1.3. Gelişmenin İkinci Dönemi

Nexum borçlularının ve Addicti'lerin (alacaklıya teslim edilmiş borçlu) sözünü ettiğimiz kötü durumları poetilia papiria kanunu ile kısmen hafifletildi. Bu kanun ile borç ödenmediği takdirde borçlunun alacaklıya köle gibi hizmet etmesini yasaklıyordu. Ancak bu kanun borçlunun şahsen tazyik edilmesi prensibini ortadan kaldırıp borçlunun mal varlığı ile sorumluluğu prensibini kabul etmiyordu³².

Borçlunun borcundan dolayı tazyik edilmesi uygulamasının bırakılma süreci ve cebri icranın borçlunun mal varlığına yönelmesi yolundaki gelişme bonorum venditio kurumunun kabulü ile başladı. Borçlunun mallarına alacaklıların el koymasını ve alacaklarını tahsil etmek amacıyla malları satıp bedeli aralarında paylaşmasını öngören bu kurumun, halka veya hazineye ait malların toptan veya açık artırma ile satılmasına yarayan eski bonorum sectio dan esinlenmiş olabileceği düşünülmektedir³³.

1.3.1.4. Gelişmenin Üçüncü Dönemi

Roma'da Praetorlar, Bonorum venditio'dan sonra münferit icra sistemini geliştirdiler. Bu sistemde bir tek alacaklı, borçlunun belli bir ya da birkaç malına el koyarak, sahip olduğu hak gereğince (pignoris ex causa iudicati captum) bu malı sattırıyor ve bedelinden alacağını tahsil ediyordu³⁴.

1.3.1.5. Son Dönem

Roma hukukunun son döneminde yukarıda değinilen bonorum venditium prosedüründen farklı olarak satış bedeli tek tek alacaklılara değil iflas idarecilerine ödeniyor ve bu bedel sonra alacaklılara paylaşılıyordu³⁵.

³¹ Sarı, s. 15.

³² Umar, s. 63.

³³ Üçer, s. 204; Umar, s. 63.

³⁴ Umar, s. 68.

³⁵ Umar, s. 70.

1.3.2. İslâm Hukukunda İcra Suçları

İslam hukukunda, Roma hukukunun aksine borç için esirlik yoktur. Borçluyu borcunu ödeyinceye kadar hapsedme usulü vardı³⁶. İslam Hukukuna göre borçlunun ödemeye gücü varken imtina ettiği hakim tarafından anlaşılırsa ve alacaklılar da borçlunun mallarının satılıp borcun ödenmesini hakimden talep ederlerse hakim borçluyu hacir eder ve kendisi malını satıp borcunu ödemekten imtina ederse kendisi hapsedilerek malını satmaya zorlanır, yine satmazsa hakim onun yerin malları satıp borcu öder. Fakat borçlu fakir ise ve hiçbir malı olmadığını ispatlarsa tahliye edilir. Fakat bunu ispat etmezse bir süre (iki- üç ay) hapsedildikten sonra bir malı ortaya çıkmazsa tahliye yine edilir. İslam Hukukunda borçlunun dövülmesi veya bağlanması yasaktır. Aynı şekilde borçlu zorla çalıştırılmaz³⁷.

Görüldüğü üzere İslam Hukukunda da borç nedeniyle hapis vardır. Ancak yukarıda anlatıldığından anlaşıldığı üzere kanaatimizce buradaki hapis ceza amaçlı değil borçlunun borcunu ödemesini tazyike zorlama amaçlıdır³⁸.

1.3.3. Türk Hukukunda İcra Suçları

1839 Tanzimat Fermanı öncesi ile sonrasında, Osmanlı İmparatorluğunda İcra hukukuna ilişkin münferit bir mevzuat yoktu. Kadılar veya yüksek idari memurlar basit bir tarzda icra işlerini görürlerdi³⁹.

1295 tarihli İcra Kanununun 31. maddesine göre borcunu ödemekten imtina eden borçlunun buna gücü olduğunu alacaklı evrak veya ihtarata mutebere ile ispat ederse mahkeme reisi borçlunun hapsini emreder, 31. maddesine göre de hapis en fazla doksan bir gündür. Bu süre içinde alacaklı, borçluya 5 kuruşluk ekmek parası ödemekle yükümlüdür⁴⁰.

1330 tarihli Muvakkat İcra Kanununun 131. maddesine göre borçlu kendisine tebliğ edilecek ihbarname müddeti içinde icra dairesine müracaat ederek ödeme gücüyle ve görünüşü miktarıyla orantılı bir tesviye göstermeye mecburdur. Borçlu bunu yapmadığı veya gösterilen teminat ve talin edilen taksitler alacaklı tarafından kabul

³⁶ Halman-Çetin, s. 20.

³⁷ Sabri Şakir Ansay, **Hukuk İcra ve İflas Usulleri**, Ankara 1960, s.10.

³⁸ Sarı, s. 18.

³⁹ Halid Nayır, **Bizde İcra Ceza Davaları**, Giresun, 1955, s. 41.

⁴⁰ 1295 Sayılı İcra Kanunu m. 31.

edilmeyerek ödemeye gücü olduğu iddia ve ispat edildiği takdirde icra reisinin kararı üzerine borçlu hapsedilir⁴¹.

5 Mart 1927 tarih ve 980 sayılı Kanunun 131. maddesine göre borçlu kendisine tebliğ edilecek ihbarname müddeti içerisinde icra dairesine başvurarak borcunu en fazla bir senede ve eşit taksitler halinde itfa edecek, bir tesviye sureti göstermek ve aynı günde ilk taksiti de ödemeye mecburdur. Ancak borçlu, bu süre içinde müracaat ederek maddeten imkan olmadığı hakkında kabul edilebilir mazeretini derhal ispat ederse icra reisi tesviye sureti göstermek yetkisini verebilir, tevsile sureti göstermeyen borçlu, alacaklının talebi üzerine hapsedilir⁴².

Cumhuriyetin kurulmasından sonra, cebri icra ile ilgili kabul edilen ilk kanunumuz İsviçre Federal İcra ve İflas Kanunu'ndan alınan 1929 tarihli ve 1424 sayılı İcra ve İflas Kanunudur. Bu kanun ile hukukumuzda borç için hapis cezası kaldırılmıştır. 1424 sayılı kanunu başarısız olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, yine İsviçre Federal İcra ve İflas kanunu esas alınarak halen yürürlükte olan 1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu kabul edilmiştir. Mevzuatımızda İsviçre İcra ve İflas Kanunu ile 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) arasındaki en önemli farklardan birisi, konumuz olan icra suçlarıdır. Gerçekten İcra ve İflas Kanunumuzda, İsviçre İcra ve İflas Kanunu'ndan farklı olarak icra ve iflas suçları çok ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca bu suçların sayısı zaman içerisinde yapılan kanun değişiklikleri ile de artmıştır⁴³.

1.4. İcra Suçlarının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu

T.C. Anayasası'nın 38/8 hükmünde, hiç kimsenin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamayacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu bu hüküm, Avrupa Birliğine giriş sürecinde bir gereklilik olarak 03/10/2001 tarih ve 4709 sayılı kanunla 38. maddeye eklenmiştir.

Anayasa'da yapılan bu değişiklik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 nolu protokolün birinci maddesinden -yazım farklılığı dışında- aynen alınmıştır. Anayasakoyucunun amacını ve hangi nedenle böyle bir değişikliğe ihtiyaç duyduğunu maddenin gerekçesi ve Mecliste yapılan görüşmeler gözetilerek ortaya koymak

⁴¹ Ansay, s. 10.

⁴² Ansay, s. 10.

⁴³ İbrahim Ercan, **İcra ve İflas Suçları Üzerine Bazı Düşünceler**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fak. Dergisi, cilt13,Sayı :1,Yıl: 2005, s. 19.

gerekir. Yapılan bu değişiklik pozitif hukuk kurallarına kaynaklık etmiyor, ya da etkilemiyorsa kural haşivdir denilebilir. Anayasakoyucu böyle bir amaç gütmeyeceğine göre Anayasa'nın 38. maddesine giren bu kurala işlerlik kazandırmak gerekir. İhmal, hile ve kötü niyet dışında kalan ekonomik suçlara ekonomik ceza öngörülmesi çağdaş dünyada kabul edilen ve izlenen bir politikadır. Bu anlayış ve amaç içinde düşünülmediği takdirde Anayasa'nın 38. maddesinde yazılmış olan bu değişikliğin pozitif hukuk içinde uygulama alanı hiç yok denecek kadar işlevsiz olduğu çok açıktır. Bu değişiklik yapılmadan önce kimi ekonomik suçlara hapis cezası öngörülmesi Anayasa'ya aykırı olmamasına karşın, yeni kural bu alanı sınırlayarak oldukça daraltmıştır⁴⁴.

Anayasa'nın 38. maddesindeki bu değişiklik üç noktada toplanmıştır.

- Yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülük,
- Bu yükümlülüğün yerine getirilememesi,
- Bundan dolayı özgürlükten alıkonamama,

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 nolu protokolün 1. maddesi "Borç için hapis yasağı" başlığını taşımakla beraber madde metninde, "özgürlüğünden yoksun kılınamaz." denilerek yasağın sadece hapis cezası ile sınırlı olmadığı başka özgürlükleri de kapsadığı açıktır. Sözleşmeden aynen alınan Anayasamızdaki metni de sadece hapis cezası ile sınırlandırmamak gerekir. Sözleşmeden doğan yükümlülük de borç ilişkisi dışında bir şeyin yapılması ya da yapılmaması anlamında daha geniş değerlendirilmelidir. Yükümlülük borç ilişkilerini de içine alan geniş bir kavramdır. Yükümlülük sözleşmeden kaynaklanmıyorsa bu kapsamda değildir. Ayrıca, yükümlülüğün yerine getirilememesi iyi niyete dayanmalıdır. Yükümlülüğünü yerine getiremeyeceğini önceden bilen kişiyi kural korumamaktadır. Nitekim TBMM Genel Kurulu'nda 38. maddedeki değişiklik görüşülürken Anayasa Komisyonu Başkanı "kendi ihmal veya kusuru olmaksızın borcunu ödemekte acze düşen kişi, bu yüzden hapis cezasına çarptırılmaz. Ancak, borçlunun hileyle veya kasten borcunu ifa etmekten kaçınması halinde protokolün bu hükmünden yararlanması mümkün değildir." görüşünü dile getirmiştir. (26.9.2001 günlü, 133. Birleşim Tutanakları) Buna göre, yapılan Anayasa değişikliğinde ekonomik nedenlerle ve iyiniyetle borcunu

⁴⁴ Anayasa Mahkemesi, 21/11/2002 T., 2001/408 E., 2002/191 K., RG: 02.10.2003/25247 (Haşim Kılıç'ın Karşı oy gerekçesinden)

ödeyemeyen kişilere hapis cezası verilmesini önlemek amacı ön plana çıkmaktadır. Etkili ceza düşüncesiyle "hapisle tazyik" yoluyla çalışma hayatının daha iyi düzenleneceği anlayışı Anayasakoyucunun iradesini saptırmaktır. Kasıt ve kötüniyet olmadığı sürece ekonomik suçlara hapis cezası öngörülmesi insan onuruyla bağdaşmadığı için çağdaş dünya ve demokratik toplumlarda terkedilmiştir⁴⁵.

Ancak Anayasa Mahkemesi, bir kişinin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı hürriyetinden yoksun bırakılamayacağı göz önüne alındığında, başlangıçta yükümlülük altına girerken bu yükümlülüğün gereklerini yerine getirmeyeceğini bilen ve bunu isteyen kişilerin, söz konusu yasaktan yararlanmalarının olanaksız olduğu sonucuna varmıştır⁴⁶. Bu karardaki düşünceye paralel bir şekilde, Yargıtay Ceza Genel Kurulu da İİK m. 340 hükmünde düzenlenen taahhütü ihlal suçundan dolayı önüne gelen bir davada aynı sonuca ulaşmıştır⁴⁷. Söz konusu kararda, İY'nın 340.maddesi uyarınca "alacaklının muvafakatı ile kararlaştırılan ödeme şartının" ise bir sözleşme olduğu yönünde herhangi bir kuşku bulunmadığı, maddedeki "makbul sebep" kavramının, Anayasanın 38 maddesinin 9. fıkrasındaki "yerine getirememe" kavramından daha dar olduğu, bu nedenle üst norm olan ve sanık lehine hükümler getiren Anayasal düzenleme çerçevesinde, sanığın borcunu hangi nedenle veya nedenlerle yerine getiremediğinin araştırılarak, hukuki durumunun belirlenmesinde zorunluluk bulunduğu ifade edilmiştir.

4709 s. Yasa değişikliği görüşmelerinde Anayasa Komisyonu Başkanı, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Dördüncü Protokolünün 1. maddesi, borçlar hukuku ilişkisinden kaynaklanan borçlarını rızasıyla ödeyemeyen bir borçlunun bu yüzden hapis cezasıyla cezalandırılmasını yasaklamıştır. Borcun ödenmemesi, ya borçlunun mal varlığı bulunmadığı için çaresizlikten veya buna rağmen kötü niyetten olabilir. Birinci halde, yani, kendi ihmal veya kusuru olmaksızın borcunu ödemekte aceze düşen kişi, bu yüzden hapis cezasına çarptırılmaz ancak, borçlunun hileyle veya kasten borcunu ifa etmekten kaçınması halinde protokolün bu hükmünden yararlanması mümkün değildir" şeklinde açıklamalarda bulunmuştur⁴⁸.

16 Eylül 1963'de imzaya açılan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 4 nolu

⁴⁵ Anayasa Mahkemesi, 21/11/2002 T., 2001/408 E., 2002/191 K., RG: 02.10.2003/25247 (Haşim Kılıç'ın Karşı oy gerekçesinden)

⁴⁶ Anayasa Mahkemesi, 21/11/2002 T., 2001/408 E., 2002/191 K., RG: 02.10.2003/25247

⁴⁷ YCGK, 20/03/2002 T., 2001/17HD-294 E., 2002/1 K.

⁴⁸ Bkz. YCGK, 20/03/2002 T., 2001/17HD-294 E., 2002/1 K.

Protokol 19.10 1992 tarihinde Türkiye adına imzalanmış ve 9.6.1994 tarihinde Bakanlar Kurulunca onaylanmıştır. Bu protokolün 1. maddesi, borç için hapis yasağına ilişkindir. Borç için hapis yasağı borcunu ödeyemeyenler için konulmuştur. Borcunu ödeyebilecek durumda olmasına rağmen ödemeyenler için bu kural geçerli değildir⁴⁹.

İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmeye İlişkin, Bu Sözleşmede ve Bu Sözleşmeye Ek Birinci protokolde Yer Alanlardan Başka, Bazı Hak ve Özgürlükleri Tanıyan 4 Numaralı Protokol'un 1. Maddesinde hiç kimsenin, yalnızca Sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememiş olmasından dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılmayacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere, Anayasamızın 38/8 hükmüne aynen giren Protokol'ün 1. maddesi uyarınca, bir kimsenin sadece sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getirememesi nedeniyle hapsedilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu bu hüküm, İnsan Haklarına ilişkin Amerika Sözleşmesi'nin 7. maddesinin 7. paragrafındaki "borç nedeniyle kimsenin hapsedilemeyeceği" yolundaki hükmü ve Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 11.maddesinde yer alan ve hiç kimsenin yalnız sözleşmeden doğan bir yükümü yerine getirememiş olması nedeniyle hapsedilemeyeceğine ilişkin hükmü ile paralel bir düzenleme niteliğindedir.

Burada, icra suçlarından "disiplin hapsi" öngörenlere değinmek gerekir. Disiplin hapsinin bir ceza olmayıp emniyet tedbiri olduğu düşünülebilirse de, neticede özgürlükten yoksun kılınma sonucunu doğurduğu için, söz konusu protokole uygun olduğu söylenemez.

4 Nolu Protokolün 1. maddesi şimdiye kadar bir Komisyon kararı dışında Divan kararlarına konu olmamıştır. Kural uygulama dışında kalmış (désuet) sayılmaktadır. "Borç için hapis" deyimi 1. madde başlığında kullanılmış olmakla birlikte, madde metninde "özgürlüğünden yoksun kılınmaz" denildiğinden sadece hapis cezasını kapsamakla kalmaz. Aynı zamanda idari bir kararlar (bu idari bir makam kararı olabileceği gibi, yargıcın idari nitelikte bir kararı da olabilir) bir kimsenin serbest dolaşımdan alıkonarak bir yerde tutulmasını da kapsamaktadır⁵⁰.

Bu uygulama Fransa'da (ve Batı Avrupa'da) sözleşmeden doğan borçlar bakımından terkedilmiştir. Terk sebebi olarak bir yandan borç için hapsin çağdaş özgürlük anlayışı ile bağdaşmaması, öte yandan borçlunun ancak serbest kalması

⁴⁹ Tekin Akıllıoğlu, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 4 nolu Protokol 1.maddedeki "borç için hapis yasağı" Kuralı**, (AİHS Anayasa 38/8 açısından Ödenmeyen para Borçlarında Yaptırımlar Sempozyumu Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Yayınları) Ankara 2001, s. 7.

⁵⁰ Akıllıoğlu, s. 7.

halinde borcunu ödeyebileceği öne sürülmüştür. Buna karşılık Fransız ceza hukukunda ve pek çok Avrupa ülkesinde borçlunun ödemeye zorlanması için hapsedilmesi (la contrainte par corps) denilen hukuki usul, kanundan doğan borçlarda veya kamu gücü iradesinden doğan borçlarda halen uygulanmaktadır⁵¹.

Bu madde yetkili kamu makamlarının kişi özgürlüğünü kaldırma yetkisini sınırlamaktadır. Bu nedenle AİHS 5. maddesinin 1 (b) hükmü ile bağlantılıdır. Madde 5 1(b) hükmüne göre; "bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulması" söz konusudur. 4Nolu Protokol ile bağlı devletlerde mahkemeler sadece bir borcu ödeyemediği için veya sözleşmeden doğan diğer bir yükümlülüğü yerine getiremediği için bir kimsenin özgürlüğünden yoksun kılınması emri veremez. Başka bir anlatımla, kanunun öngördüğü yükümlülükler arasından "sözleşmeden doğan borçları" çıkarmak gerekir⁵².

Borçtan (obligation) ne anlaşılacak gerekir? Madde sadece "sözleşmeden doğan borcu" (obligation contractuelle) korumaktadır. Sözleşme bir para borcuna ilişkin olabileceği gibi satın alma, satma borcuna ilişkin de olabilir. Aynı şekilde bir şeyi verme, yapma, yapmama taahhütleri de kapsamdadır. Sözleşme sadece özel kişiler arasında yada özel hukuk alanında yapılanları değil, taraflardan biri kamu tüzel kişisi olan yada kamu hukukuna giren bütün sözleşmeler (idari imtiyaz sözleşmeleri, devlet ihale kanunu kapsamındaki sözleşmeler) 1. maddeye girer. Bu bakımdan AİHS 5/1 (b) de geçen "yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için" deyişi de 4Nolu Protokol 1. maddenin öngördüğü "sözleşmeden doğan borç" kavramına dahildir⁵³.

Burada tazyik hapsinin Protokol ve Anayasa hükmüne aykırı olup olmadığını da değerlendirmekte fayda vardır. Tazyik hapsinin, CMK'da tanımı yapılmış değildir. Ancak tazyik hapsinin de, disiplin hapsi gibi benzer özelliklere sahip olduğu doktrin ve uygulamada kabul edilmektedir. Disiplin hapsi ile tazyik hapsi arasındaki tek fark, tazyik hapsi bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden dolayı verildiği için, bu yükümlülüğün yerine getirilmesiyle son bulmasına karşın; disiplin hapsi bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden dolayı değil, kısmi bir düzeni korumak

⁵¹ Akıllıoğlu, s. 7.

⁵² Akıllıoğlu, s. 7

⁵³ Akıllıoğlu, s. 8

amacıyla yaptırım altına alınmış olan bir fiilin işlenmesi dolayısıyla verilir. Komisyon ve AİHM, borçlunun kötü niyetli olup olmadığına göre öngörülen cezanın “ borç için hapis yasağına” kuralına uygunluğunu değerlendirmektedir. Eğer Borçlu kötü niyetle borcundan kurtulmak istiyorsa borçlunun borcunu ödemeye zorlanması için hapis öngörülmesi “borç için hapsedilmeme” kuralına aykırı olmadığı kanısındadır⁵⁴.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, İcra ve İflas Kanunumuzda düzenlenmiş olan İcra suçları ileride ayrıntılı olarak göreceğimiz üzere, ayrı ayrı incelendiklerinde, borçlunun genellikle kötü niyetli davranışlarını yaptırıma bağlayan ve kanundan doğan cezai hükümlerdir. Yoksa İcra suçları, doğrudan doğruya sözleşmeden doğan yükümlülüğün yerine getirilmemesi ile ilgili değildirler. Dolayısıyla icra suçları, AİHS’ne ek 4 nolu protokolün 1. maddesi ile çelişmemektedirler⁵⁵.

1.5. Genel Ceza Yargılaması ile İcra Ceza Yargılaması Kurallarının Karşılaştırılmasının Önemi

Ülkemizde icra ceza yargılamasına konu olan çok sayıda dosya ve başvuru bulunduğu bir gerçektir. Örneğin borcundan dolayı 5941 sayılı Çek Kanunu bağlamında çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan dolayı ülkemizde çok sayıda dosya ve yargılama yürütülmektedir. Zaman zaman bu suçla ilgili çeşitli hükümler getirilebilmektedir. Bu bağlamda, en son 7226 sayılı Kanunla Çek Kanunu’nda cezanın infazının ertelenmesine dair hükümler getirilmiş, bu hükümler kapsamında icra mahkemelerince erteleme kararı verilmiştir.

Bunların yanı sıra, İcra ve İflas Kanunu’nda yer alan, özellikle taahhüdü ihlal, nafaka borcunu yerine getirmeme gibi disiplinsizlik eylemlerinden dolayı icra ceza yargılaması yoğun şekilde işlerliğini sürdürmektedir.

Genel ceza yargılamasında 2004 yılından sonra yapılan reformlar bağlamında Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu yürürlüğe sokularak genel ceza hukukundaki reform gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 15 yıldır da yeni yargılama ve cezalandırma sistemi kesintisiz bir şekilde ve gerek yeni kanuni düzenlemeler ve gerekse de yargısal olarak gelişerek varlığını sürdürmektedir. Ancak aynı reformu ve aynı güncelliği icra ceza yargılamasında görememekteyiz. Yer yer 2000’li yıllarda yapılan kısmi değişiklikler haricinde, icra ceza yargılaması, 1932 yılında yürürlüğe

⁵⁴ Sarı, s. 26.

⁵⁵ Sarı, s. 26.

giren 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun değişmeyen hükümlerine göre yürütölmektedir. Bu durum, gelişen ve değişen hukuki gerekliliklere ve diğer mevzuatlarda yapılan değişikliklere uyum noktasında sorunlara neden olabilmektedir. Bunun sonucu olarak, uygulamada bir çok problem ortaya çıkabilmektedir. Diğer bir ifade ile, icra ceza yargılamasına dair ilgili kanunda yer alan kurallar yeterli olmadığından ihtiyaca cevap verememekte, kanun koyucu da bu alana gerekli eğilimi göstermediğinden bu alanın eksiklikleri ve aksayan yönlerinin ortaya konulması büyük bir önem arz etmektedir.

Yine bunun gibi, icra mahkemesi özünde hukuk mahkemesi olmasına rağmen, ceza içeren eylemlerin yargılamasında da görevli kılınması büyük bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Zira hukuk yargılamasına ilişkin ilkeler ile ceza yargılaması ilkeleri birbirinden tamamen farklı olup ve farklı zeminde işlerliklerini sağlamaktadır. Kaldı ki, genel ceza yargılamasında bir "soruşturma evresi" söz konusu iken ve savcılıkça ceza soruşturma tekemmül ettirilerek gerekli olan dava açılırken, ceza yargılamasındaki şahsi dava müessesesi kaldırılmış olmasına rağmen icra ceza yargılamasının şahsi dava mantığıyla yürümesi buradaki uyumsuzluğu gözler önüne sermektedir.

Son olarak, icra ceza yargılamasına konu olan eylemler için öngörölen yaptırımlar ile genel ceza yargılamasına konu eylemler için öngörölen yaptırımların tam anlamıyla örtüşmemesi yeknesaklık açısından ve özellikle cezanın infazı açısından çeşitli sorunlara neden olabilmektedir. Bu bağlamda, genel ceza yargılamasında yer almayan taziyik ve disiplin hapsinin mahiyet ve gerekliliğı üzerinde durulması önemli konuları oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, genel ceza yargılamasına ilişkin ilkeler ile icra ceza yargılamasına ilişkin ilkeler karşılaştırmalı olarak incelenmek suretiyle, mevzuatta yer alan eksiklikler, çelişkiler ve diğer uyumsuzluklar üzerinde durulacaktır. Bu kapsamda, örneğın Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250 vd. maddelerine getirilen seri muhakeme ve basit yargılama usullerinin icra ceza yargılmamasına bakan yönleri üzerinde durulacaktır. Bu çalışma ile, değiştirilmeye, geliştirilmeye ve yeni bir vizyona kavuşturmaya muhtaç olan icra ceza yargılamasına dair kurallardaki eksiklik ve yetersizlikler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA CEZA HUKUKU KURALLARI İLE GENEL CEZA HUKUKU KURALLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. Genel Olarak

Çalışmamızın bu bölümünde, çalışmanın esasını oluşturan genel ceza hukuku kuralları ile icra ceza hukuku kurallarının mukayesesi yapılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle konunun kanunilik ilkesi bağlamında değerlendirmesi yapılmış, ardından da şikayet, önödöme, uzlaşma, zamanaşımı, manevi unsur, seçenek yaptırımlar, tekrür ve diğer kurallar bağlamında mukayese yapılmış ve aradaki farklılık ve benzerlikler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.2. Türk Ceza Kanunu'nun Özel Kanunlarla İlişkisi

Özel ceza kanunlarında ve ceza içeren kanunlarda suç tanımlarına yer verilmesinin yanı sıra, çoğu zaman örneğin teşebbüs, iştirak ve içtima gibi konularda da Türk Ceza Kanunu'nda benimsenen ilkelerle çelişen hükümlere yer verilebilmektedir. Böylece, ceza kanununda benimsenen genel kurallara aykırı uygulamaların yolu açılmakta ve temel ilkeler dolanılmaktadır. Tüm bu sakıncaların önüne geçebilmek bakımından, ayrıca hukuk uygulamasında birliği sağlamak ve hukuk güvenliğini sağlamak için; diğer kanunlarda sadece özel suç tanımlarına yer verilmesi ve bu suçlarla ilgili yaptırımların belirlenmesi ile yetinilmelidir. Buna karşılık, suç ve yaptırımlarla ilgili olarak bu kanunda belirlenen genel ilkelerin, özel kanunlarda tanımlanan suçlar açısından da uygulanmasının temin edilmesi gerekmektedir. Aksi yöndeki düzenlemeler, hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturabilecektir⁵⁶. Bunun önüne geçilebilmesi amacıyla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 5. maddesinde, ceza kanunun özel kanunlarla ilişkisi düzenlenmiştir. Bu hükümde, Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerinin, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanması gerektiği hükme bağlanmıştır.

⁵⁶ Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 67-68

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, ceza hukuku alanında ilk uygulanacak, en çok ceza hükmü içeren ve ana kuralları bünyesinde barındıran temel ceza kanunudur⁵⁷. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu iki kitaptan oluşmaktadır. Kanun'un 1-75. maddeleri arasında “genel hükümler”; 76 vd. hükümlerinde ise “özel hükümler” düzenlenmiştir. Genel hükümler içerisinde, suçta ve cezada kanunilik ilkesi, kanunun bağlayıcılığı, tanımlar, zaman ve yer bakımından uygulama, cezadan mahsup, geri verme, kast, taksir, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç, meşru savunma, haksız tahrik, hata, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, teşebbüs, iştirak, suçların içtimaı, cezalar, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, müsadere, tekerrür, tüzel kişilerin sorumluluğu, cezanın belirlenmesi, takdiri indirim nedeni, sanığın ölümü, zamanaşımı, af, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara bağlanması, hapis cezasının ertelenmesi, şikayet ve önödeme gibi kurumlar düzenlenmiştir.

İcra ve iflas suçlarının düzenlendiği 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre özel kanun niteliğine sahiptir. Bunun sonucu olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerini düzenleyen 1-75 maddeleri, İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen suçlar açısından da bünyesine uygun düştüğü sürece uygulanabilecektir. Örneğin, hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesinde, tekerrür uygulamasında, zamanaşımı sürelerinde, uzlaşma ve önödemeye ilişkin kurallarda 5237 sayılı TCK'nın ilgili hükümleri uygulanacaktır. Buna karşılık, 76 vd. hükümlerinde düzenlenen suçlara dair kurallar, icra ve iflas suç ve cezaları için uygulanamayacaktır. Ceza özel kısmında geçen tanımlar dahil, icra ve iflas suçları için uygulanmayacaktır⁵⁸.

2.3. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi

Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde, “suçta ve cezada kanunilik ilkesi”⁵⁹ düzenlenmiştir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı ceza verilememesini ve yine kanunda yazılı olandan başka yaptırım uygulanmamasını ifade

⁵⁷ Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C. 1, Ankara 2007, s. 91.

⁵⁸ Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, **Türk Ceza Kanunu**, 2. Baskı, C. I, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 126.

⁵⁹ “Kanunilik ilkesi, kanunların açık, belirli olmasını ve geriye yürümemesini gerektiren yasal bir terimdir. İlke Latince “nullum crimen nulla poena sine lege” (kanunsuz suç ve ceza olmaz) cümlesiyle ifade edilebilir.” Ezgi Aygün-Eşitli, **Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi**, TBB Dergisi, Y.2013, S.104, s. 225.

eder⁶⁰. Bu ilke, hukuk devleti ilkesinin alt bir unsuru olmakla birlikte, taşıdığı önem dolayısıyla günümüzde bağımsız bir ilke görünümüne kavuşmuştur⁶¹.

Öğretide bu ilkeye yönelik bir takım eleştiriler⁶² yöneltmiş ise de, suçta ve cezada kanunilik ilkesi, evrensel⁶³ bir ilke haline gelmiş olup, büyük bir öneme sahiptir. Zira ceza hukuku kişi hak ve hürriyetleriyle yakından ilgili olan bir hukuk dalı olup, yaptırımları da diğer yaptırımlardan daha ağırdır. Kişinin hürriyetinden mahrumiyet sonucunu doğuracak bu yaptırımlar, kişi hak ve özgürlüğü ve kişi güvenliği ile de yakından ilgilidir. Bu yönüyle, suçta ve cezada kanunilik ilkesi büyük bir önem taşımakta; kanunda bu şekilde açıkça düzenlenmiş olması bir gereklilik oluşturmaktadır⁶⁴.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin amacı, kişinin özgürlük ve güvenliğini teminat altına alarak, bu suretle iktidarın keyfi davranmasını önlemektir. Bunun sonucu olarak, kişinin eylemi ancak kanunda suç olarak düzenlenmiş ve kanunda belirtilen soyut tanıma uyuyorsa cezalandırılacaktır. Aksi halde cezalandırma mümkün olmayacaktır⁶⁵.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, kaynağını AIHS m.7 ve Anayasa m. 90 hükmünden almaktadır. “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” başlığını taşıyan Anayasanın m.38/1 hükmünde, kimsenin, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmayacağı ve kimseye suçu işlediği zaman

⁶⁰ Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, 14.Baskı, C.III, Der Yayınları, İstanbul 2020, s. 11; Hasan Gerçekler, **Türk Ceza Kanunu**, C. 1, s. 4; Önder, s. 56 vd.; Berrin Akbulut, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 104-105; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 13-14; Kayıhan İçel/Süheyl Donay, **Ceza Hukuku Genel Kısım I**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 82; Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 60-61; Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 65-66; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 116; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 94.

⁶¹ Zafer, s. 60.

⁶² İlkeye yönelik eleştiriler hakkında detaylı bilgi için bkz. Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 242-243; Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 11. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2020, s. 47-48; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 68; Gülşah Bostancı, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Türk Ceza Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi**, İstanbul Üniv. SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 29; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 99 vd.

⁶³ Bu ilkeyi kabul etmeyen yasalar için bkz. Centel/Zafer/Çakmut, Giriş, s. 49 vd.; İngiliz hukukunda kanunilik ilkesinin detayları hakkında geniş bilgi için bkz. Uğur Alacakaptan, **İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1958, s. 41 vd.

⁶⁴ Akbulut, s. 110-111.

⁶⁵ Soyaslan, 241; “Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, suç olarak tanımlanmayan fiillerin serbest olduğunu ifade ettiğinden, kişinin özgürlük alanını belirler ve kişilerin özgürlüklerini kullanmalarına yardımcı olur; hakimlerin keyfilğini önler. Bu nedenle kanunsuz suç ve ceza olmaz yaratılmaması, kiyi hak ve özgürlükleri bakımından güvence işlevi görür. Kanunilik ilkesi, hukuki güvenlik ilkesinin doğal bir sonucudur.” Zafer, Genel, s. 61.

kanunda o suç için öngörölmüş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemeyeceği ifade edilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulabileceği ilkesel olarak kabul edilmiştir.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesini düzenleyen AİHS'nin 7. maddesine 1. fıkrasında, hiç kimsenin işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamayacağı, aynı şekilde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Aynı maddenin 3. fıkrasında ise, 7. maddenin, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir eylem veya ihmalden suçlu bulunan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel olmayacağı ifade edilmiştir.

Söz konusu ilkenin açık ve belirgin biçimde kabul edilmesinin tarihi eskilere uzanmaz. Kanunilik ilkesi, batı hukuklarında da çok eskilere dayanan bir geçmişe sahip değildir. Bu maddenin ilk izlerine İngiltere'de 1215 tarihli Magna Charta Libertatum'un 39. maddesinde rastlanmaktadır⁶⁶.

Bu ilkenin benimsenmesi suretiyle, kişilerin keyfi olarak cezalandırması olasılığı ortadan kalkacağı gibi, hakimi, eylemleri suç sayma ve cezalandırma konusunda sınırlandırma özelliğine sahiptir. Bunun sonucu olarak, kanundaki suç tanımına uymayan eylemlerden dolayı cezaya hükmedilemeyecektir. Bireyler de, bu ilke sayesinde suç teşkil eden eylemlerin neler olduğunu ve hangi miktarda yaptırıma bağlandığını önceden bilme imkanına kavuşur⁶⁷. Dolayısıyla, bir davranışın kanunda suç olarak düzenlenmemiş olması halinde, ilgili eylem ahlâken ne kadar çirkin olursa olsun ceza sorumluluğunu gerektirmez⁶⁸. Örneğin, zina eylemi, İslam hukukuna göre günah sayılan ve toplum değerlerine aykırı olan bir davranış olmasına rağmen, 5237 sayılı TCK'da suç olarak düzenlenmediğinden, cezai yaptırımı gerektirmez.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, hem suçta, hem de cezada kanuniliği gerektirmektedir. Suçta kanunilik ilkesi, kanunun açıkça suç saymadığı bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemeyeceğini ifade ederken, cezada kanunilik ilkesi ise, hiç

⁶⁶ İlkenin tarihi gelişimine dair detaylı bilgi için bkz. İçel/Donay, s. 74 vd.; Önder, s. 57-58; Centel/Zafer/Çakmut, s. 48-49; Soyaslan, s. 238 vd.; Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 44-45; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 68-69; Demirbaş, s. 116 vd.; İçel, s. 99 vd.; Bostancı, s. 6 vd.; Aygün-Eşitli, s. 226 vd.; Alacakaptan, s. 3 vd.; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, Genel, s. 94 vd.

⁶⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s. 46.

⁶⁸ Zafer, s. 60.

kimsenin belirli bir suçla ilgili olarak kanunda öngörülme­yen bir ceza ile yada kanunda öngörülenden daha ağır bir ceza ile cezalandırılmayacağını ifade eder⁶⁹.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir⁷⁰.

Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi, öncelikle suçların ve cezaların kanunla düzenlenmesini zorunlu kılar. Buna göre, suç ve bu suç için öngörü­lecek ceza ve güvenlik tedbirleri kanun ile düzenlenebilecektir. Bu husus, TCK m. 2/1 hükmünde “Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için...” ibareleri ile ifade edilmiştir.

Anayasanın 87. maddesi uyarınca, kanun çıkarma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olup, bu yetkinin başka bir organa devri mümkün değildir (Anayasa m. 7)

Kanunla konulması gereken unsurlar şunlardır;

- Suç
- Ceza
- Güvenlik tedbirleri
- Zamanaşımı
- Ceza mahkumiyetinin yasal sonuçları

Suç, toplumsal hayat ve düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin açık ve bilinçli bir şekilde ihlal edilmesi veya en azından bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizlik niteliği taşıyan insan⁷¹ davranışlarıdır. Bunun sonucu olarak, sadece haksızlık oluşturan insan davranışları suç teşkil edebilir; haksızlık niteliğinde bulunmayan davranışların suç olarak düzenlenmesi mümkün değildir⁷².

Suç ve ceza içeren normun açık, anlaşılır ve belirli olması gerekir⁷³. Öğretide *belirlilik (açıklık) ilkesi* olarak da ifade edilen bu ilke, ceza kanunlarının kaleme alınış,

⁶⁹ Özgenç, s. 122; Koca/Üzülmez, s. 53-55; Zafer, s. 60; Demirbaş, s. 116.

⁷⁰ AYM, 11/4/2019 T., 2019/9 E., 2019/27 K., RG: 17/5/2019 - 30777

⁷¹ İnsan davranışı dışındaki hareketler suç oluşturmaz. Örneğin TCK m. 177 hükmünde düzenlenen hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması suçunda da faili insan oluşturmaktadır. Burada, hayvanın yaptığı eylem değil, hayvan sahibinin “serbest bırakma” eylemi cezalandırılmaktadır.

⁷² Özgenç, s. 122-123.

⁷³ Hakeri, Genel, s. 16; Özgenç, s. 123.

ceza normlarının formüle edilmiş tekniği ilgili bir ilke olup, ceza kanunlarının bireye güvence sağlama işlevinin bir gereğidir. Kanun koyucu, ceza normunu düzenlerken meşru olan ile olmayanı açık ve net bir şekilde ortaya koymalı, yoruma mahal bırakmamalıdır⁷⁴. Kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan belirlilik ilkesi, yasama organına yöneliktir. Yasama organı bu hususta gerekli titizliği göstermeli, önemli bir kısmı kişilerin özgürlüğüne etki eden ceza normlarını düzenlerken kapalı ifadeler yerine, açık, anlaşılır ve belirli ifadeler kullanılmalıdır. Suçu tanımlamada kullanılan ve maddi unsuru oluşturan kavramlar açık olmalıdır⁷⁵.

Kanunilik ilkesi, idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamayacağı alt ilkesini de kendinde barındırır. Esasında bu ilke, suç ve cezanın kanunla konulması gereğine işaret ilkenin doğal bir sonucudur. Buna göre, suç, ceza ve güvenlik tedbirleri sadece kanunla konulabilir. İdarenin düzenleyici işlemlerini oluşturan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, KHK, Tüzük, Yönetmelik, Tebliğ ve Sirküler gibi idari işlemlerle suç ve ceza öngörülemez.

21/10/2017 tarih ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Anayasa’da yapılan değişiklikler ve bu değişiklikleri takip eden dönemde erkene alınan genel seçim sonucunda, yeni sistemin ilk Cumhurbaşkanı 9 Temmuz 2018 tarihli tören ile görevine başlamıştır. Söz konusu sistem sonucunda değişen ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen Anayasa m. 104 hükmü uyarınca Cumhurbaşkanı Devletin başı olup yürütme yetkisi de Cumhurbaşkanına aittir.

Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarmaya yetkilidir. Anayasanın ikinci kısmının bir ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemeyeceği hükme bağlanmıştır.. Yine bunun gibi, anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamayacağı, kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamayacağı, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümsüz kalacağı, Cumhurbaşkanının,

⁷⁴ Zafer, s. 72; Hakeri, Genel, s. 16; Sedat Bakıcı, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 17; Demirbaş, s. 122-123; “Suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin suç sayıldığı ve bu fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde kanunda gösterilmesi; kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir.” AYM, 14/03/2019 T., 2018/154 E., 2019/11 K., RG: 25/4/2019 – 30755.

⁷⁵ Bakıcı, s. 16.

kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabileceği, kararname ve yönetmeliklerin yayımdan sonraki bir tarih belirlenmediği hallerde, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe gireceği ifade edilmiştir⁷⁶. Görüldüğü üzere, Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi gerekli olan konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamayacağı açıkça vurgulanmıştır. Suç ve cezalar ile güvenlik tedbirleri münhasıran kanunla düzenlenebilecek bir husus olduğundan, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile suç, ceza, güvenlik tedbiri, zamanaşımı ve cezanın yasal sonuçları hakkında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.

Yine aynı şekilde, tüzük, yönetmelik ve diğer idari işlemlerle de suç ve ceza öngörülmesi mümkün değildir.

Kanunilik ilkesi, geçmişe yürümeme alt ilkesini de içeriğinde barındırır. Geçmişe yürümeme ilkesi, TCK'nın 2. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde izah edilmiştir. Söz konusu hükümde, kanunda belirtilen cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamayacağı açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Bu yasak uyarınca, ceza kanunları geçmişe yürümeyeceği gibi, failin cezasını artıran değişiklikler de geçmişteki eylemlere uygulanamaz⁷⁷.

Kanunilik ilkesi gereğince kıyas da yasaktır. Kıyas, bir olaya ilişkin hukuk kuralının, kanun tarafından düzenlenmemiş benzer bir olaya uygulanmasını ifade eder⁷⁸. Kıyas yasağı, TCK'nın 2. maddesinin 3. fıkrasında kıyas⁷⁹ yasağı açık bir şekilde düzenlenmiştir⁸⁰. Bu hüküm uyarınca, hakim ceza hukukunda boşluk doldurma gibi bir yetkiye sahip olamayacaktır⁸¹.

İcra ceza hukuku bağlamında düzenlenmiş bulunan suçlar, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiştir. Gerek suç tipleri, gerekse de bunların yaptırımları kanun bünyesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler, İcra ve İflas Kanunu'nun, cezai hükümlere ilişkin 16. Babında, 331 ve devamı hükümlerinde düzenlenmiştir.

⁷⁶ Bkz. Any. m. 104.

⁷⁷ Hakeri, Genel, s. 32.

⁷⁸ İçel/Donay, s. 84.

⁷⁹ Bazı yazarlar, kıyası yorumda kullanılan bir araç olarak görürler. Diğer bir kısım yazarlar ise, kıyası, kanunun boşluklarını doldurma faaliyeti olarak yorumlarlar. Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Önder, s. 65 vd..

⁸⁰ Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.

⁸¹ Özel hukukta, TMK m. 1/2 hükmünde ifade edildiği üzere, "Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hakim, örf ve adet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir." Bunun sonucu olarak, özel hukukta kıyas yasağı bulunmadığından, hakim kanun boşluğunu kıyas yoluyla doldurabilir.

Suçların “kanun” niteliğindeki bir düzenlemede yer alması nedeniyle kanunilik ilkesine uygunluğu konusunda tartışma bulunmamaktadır.

Söz konusu hükümlerin atıf yaptığı hükümler de “kanun” niteliğindeki hükümler olduğu için, bu yönüyle de kanunilik ilkesine aykırı bir durum yoktur.

2.4. Şikayet ve Şikayete Bağlı Suçlar

2.4.1. Genel Ceza Hukuku Kurallarında Şikayet

Şikayet, suçtan zarar görenin, yetkili mercilere başvurarak kendisine karşı suç işleyen kişi veya kişilerin cezalandırılmasını istemesidir⁸². Diğer bir tanıma göre şikayet, takibi şikayete bağlı olan suçlarda, suç işlendikten sonra suçun mağduru veya zarar göreni tarafından kanunda öngörülen süre içinde suç teşkil eden fiili ve bu fiili işleyen kişilerin soruşturulmasını sağlamak amacıyla kanunda belirtilen yetkili mercilere durumun bildirilmesidir⁸³.

Şikayet ve şikayete ilişkin hususlar TCK'nın 73. maddesinde düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bir takım suçların soruşturulması ve kovuşturulması mağdurun şikayete tabidir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlar, genellikle hafif nitelikli suçlardır.

Şikayetin hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. Bir görüş, şikayeti ceza hukuku müessesesi olarak görüp ceza hukuku genel hükümlerde incelerken,⁸⁴ bir görüş de, söz konusu müesseseseyi ceza muhakemesi hukukuyla ilgili bir müessese olarak değerlendirmektedir⁸⁵.

Kural olarak şikayet, kişi ile ilgili değil, fiil ile ilgilidir. TCK m. 73/1 hükmünde, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlardan sözedilmiştir. Bunun sonucu olarak, suçtan zarar gören tarafından yapılan şikayetin, suç teşkil eden bir fiille ilgili olarak failer hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını içermesi gerekir. Şikayetin fiile ilişkin olmasının birinci sonucu olarak, yetkili mercie verilen şikayetin yalnızca fiili içermesi yeterlidir. Suçtan zarar görenin şikayet dilekçesinde veya beyanında suç faillerini bildirme gibi bir zorunluluk yoktur. Buna karşılık, suçtan zarar görenin, fiili işlediğinden şüphelendiği kimseler varsa, onları bildirmesinin failin

⁸² Parlar/Hatipoğlu, C. I, s. 590.

⁸³ Özen, Genel, s. 825.

⁸⁴ Hakeri, Genel, s. 757; Önder, s.652; Toroslu, s. 440.

⁸⁵ Öztürk/Erdem, s. 179; Özen, Genel, s. 826.

bulunmasında yardımcı olacağı kuşkusuzdur. Diğer bir anlatımla, şikayette suçu işleyen kişi bildirilmemiş olsa bile şikayet geçerlidir⁸⁶.

Şikayet dilekçesi tüm şerikleri kapsar. Diğer bir ifade ile, bir suçun birden fazla kişi tarafından işlenmiş olması halinde, yalnızca fiile ilişkin şikayet tüm şerikleri kapsayacak olup, tüm şerikler için ayrı ayrı şikayette bulunulmasına gerek yoktur.

Şikayette bulunulurken failde yanılmış olmak, şikayetin geçersiz olması sonucunu doğurmaz. Savcılık gerçek faili araştırmak durumundadır⁸⁷.

Şikayet, gerçekleşmiş bir olay hakkında olmalıdır. Gerçekleşmemiş bir olay hakkında şikayette bulunmak mümkün değildir⁸⁸.

Kural olarak suçlar re'sen soruşturulur. Bir suçun şikayete tabi olduğu, kanunda açıkça belirtilir. Açıkça şikayete tabi olduğu belirtilmeyen suçlar re'sen soruşturulur. Bir suç düzenlemesinin basit hali şikayete tabi iken, nitelikli hali ile ilgili böyle bir ifade yer almıyorsa, nitelikli hal şikayete tabi olmayacaktır⁸⁹.

Şikayet, şikayet hakkı sahibi tarafından kullanılacaktır. Kanun koyucu, TCK m. 73/1 hükmünde şikayet hakkı sahibini ifade etmek üzere “yetkili kimse” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadenin kullanılma sebebi, suçun doğrudan zarar göreninin her zaman yetkili kimse olamayacağı hususudur. Örneğin, 10 yaşındaki çocuğun basit şekilde yaralanması olayında şikayet hakkı veli veya vasiye aittir⁹⁰.

Türk Ceza Kanunu'na göre şikayet süresi 6 aydır. Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar (TCK m. 73/2). Eğer suçtan zarar gören faili ve fiili öğrenmemişse, süre başlamaz. Örneğin, şehir dışına giden mağdurun evinin önündeki arabaya zarar verilmiş olup, mağdur evine 1 yıl sonra gelip durumu öğrenmişse, süre de öğrenme tarihinden başlayacaktır.

Şikayet süresinin üst sınırı, zamanaşımı süresidir. Zamanaşımı süresi, TCK m. 66 vd. hükümlerine göre tayin edilecektir. Suçtan zarar gören, bu sürelerin sona ermesinden sonra fiili öğrenmişse, şikayet hakkını kaybetmiş olacaktır.

Şikayet hakkı olan kişi sayısı birden fazla olup bunlardan bir kısmı süreyi kaçırmışsa, bu husus diğerlerini etkilemez (TCK m. 73/3). Örneğin, ortak mülkiyete tabi

⁸⁶ Yaşar/Gökcan/Artuç, C.I, s. 2296-2297.

⁸⁷ Yaşar/Gökcan/Artuç, C.I, s. 2297.

⁸⁸ Bakıcı, s. 1328.

⁸⁹ Özen, Genel, s. 826.

⁹⁰ Aynı yönde, Özen, Genel, s. 827.

bir mala zarar verilmesi olayında mağdurlardan bir kısmı süreyi kaçırmışsa, süreyi kaçırmayanların hakları etkilenmez.

Şikayetten vazgeçme halinde, kamu davası düşer. Vazgeçme, hükmün kesinleşmesine kadar etki doğurur. Hükmün kesinleşmesinden sonra şikayetten vazgeçilmesi hali, cezanın infazını etkilemez (TCK m. 73/4). Soruşturma aşamasında şikayetten vazgeçilmesi halinde, kovuşturma imkanının olmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir (TCK m. 172). Şikayetten vazgeçme kovuşturma aşamasında gerçekleşiyorsa, CMK m. 223/8 hükmü uyarınca düşme kararı verilecektir.

Şikayetten vazgeçmenin sonuç doğurabilmesi için, şüpheli veya sanığın vazgeçmeyi kabul etmesi gerekir (TCK m. 73/6). Şüpheli veya sanık vazgeçmeyi kabul etmezse, soruşturma veya kovuşturmaya devam edilmelidir. Örneğin, hakaret suçundan yürütülen yargılamada müşteki şikayetinden vazgeçtiği halde sanık kabul etmezse, yargılamaya devam edilmelidir. Yargılama sonucunda sanığın üzerine atılı suçu işlemediği veya işlediğine dair mahkumiyete yeterli delil olmadığı sonucuna varılırsa beraat kararı; aksi halde şikayetten vazgeçme nedeniyle düşme kararı verilmelidir.

İştirak halinde işlenen suçlarda, sanıklardan bir kısmı hakkında şikayetten vazgeçme mümkün değildir. Şikayetten vazgeçme tüm sanıkları kapsar (TCK m. 73/5). Örneğin, kendisine ait otonun camını kıran faillerin birinden vazgeçmiş olmak, diğer failleri de kapsar. Ancak bu kuralın uygulanabilmesi için, suçun iştirak halinde işlenmiş olması gerekir. İştirak halinde işlenen suçlar da, kasıtlı suçlardır. Taksirli suçların iştirak halinde işlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle, örneğin birden fazla kişinin karıştığı taksirle yaralama olayında faillerin bir kısmı hakkında şikayetten vazgeçme mümkündür. Bu durumda, vazgeçilen failler hakkındaki soruşturma veya kovuşturma sona erecek; diğer failler hakkında ise devam edecektir.

Şikayetten vazgeçmeden vazgeçme mümkün değildir. Diğer bir ifade ile, şikayetten vazgeme iradesi ilgili resmi makama intikal ettirildikten sonra, bu iradeden vazgeçmek mümkün değildir.

Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikayetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz (TCK m. 73/7).

2.4.2. İcra Ceza Hukuku Kurallarında Şikayet

2.4.2.1. İcra ve İflas Hukukunda Şikayete Tabi Suçlar ve Disiplinsizlik Eylemleri

İcra ve iflas suç ve cezaları ile disiplinsizlik eylemlerinin bir kısmı açısından soruşturma ve kovuşturma şikayete tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, aşağıdaki suçlar ile disiplinsizlik niteliğindeki eylemler şikayete tabi kılınmıştır:

- Alacaklısını zarara uğratmak kastıyla mevcudunu eksiltme suçu (İİK m. 331).
- Kendi fiiliyle aczine sebebiyet verme veya durumunun fenalığını bilerek ağırlaştırma suçu (İİK m. 332)
- Alacaklısını zarara uğratmak maksadıyla ticari işletmede yöneticinin borçlarını ödememe suçu (İİK m. 333/a)
- Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada yetkili kimseleri hataya düşürme yada konkordato veya yeniden yapılandırma koşullarına uymama suçu (İİK m. 334)
- Ticareti terk suçu (İİK m. 337/a)
- Yalan beyanda bulunma suçu (İİK m. 338)
- Mal beyanından sonra, mal veya kazançtaki artışı bildirmeme suçu (İİK m. 339)
- Taahhüdü ihlal suçu (İİK m. 340)
- Çocuk tesliminden kaçınma suçu (İİK m. 341)
- İİK'nun 30 ve 31. maddelerine aykırılık suçu (İİK m. 343)
- Nafaka borcunu ödememek suçu (İİK m. 344)
- Sermaye şirketinin iflasını istememe suçu (İİK m. 345/a)

2.4.2.2. Şikayet Süresi

Şikayet süresi ile ilgili olarak, genel ceza hukukundaki kurallar ile icra ceza hukukundaki kurallar birbirinden farklıdır. Yukarıda incelendiği üzere, genel ceza hukukunda şikayet süresi fiilin ve failin öğrenildiği tarihten itibaren 6 ay iken, icra ceza hukukunda bu süre, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren 3 aydır (İİK m. 347).

Genel ceza hukukunda, fiilin yanı sıra failin de öğrenilmesi koşulu açık bir şekilde belirlenmişken, icra ceza hukukunda sürenin başlaması için fiilin öğrenilmesi yeterli görülmüştür.

Genel ceza hukukunda şikayet süresinin sona ereceği azami süre, TCK'daki zamanaşımı sürelerine endekslenmiş iken, icra ceza hukukunda böyle bir yöntem tercih

edilmemiş ve azami süre olarak 1 yıllık süre belirlenmiştir (İİK m. 347). Bir yıllık süre, fiilin işlendiği tarihten itibaren başlayacaktır.

2.4.2.3. Şikayetin Yapılma Şekli

Genel ceza hukukunda şikayet, savcılığa veya savcılığın emrinde çalışan kolluk birimine verilecek bir dilekçe ile yapılır. İcra ceza hukukunda ise şikayet dilekçe ile veya şifahi beyanla yapılır. Dilekçeyi veya dava beyanını alan icra mahkemesi duruşma için hemen bir gün tayin edip şikayetçinin imzasını alır ve maznuna celpname gönderir. Şahit gösterilmişse o da celbolunur (İİK m. 349/1).

2.5. Manevi Unsur Bağlamında Karşılaştırma

2.5.1. Genel Ceza Hukukunda Manevi Unsur

2.5.1.1. Genel Olarak

Bir hareket tipik ve hukuka aykırı olsa bile, bu hareket failine isnat edilemiyorsa, failin ceza hukuku bakımından sorumluluğundan söz edilemez. Çağdaş ceza hukukunda kusursuz cezalandırma kabul edilmemiştir⁹¹. Bu nedenle suçun tamamlanabilmesi için suçun manevi unsurunun da olayda gerçekleşmesi gerekir.

Ceza hukukunda bir fiilin suç teşkil edebilmesi için iradi olması gerekir. Suçun oluşması için suç tanımına uygun ve hukuka aykırı olan eylemi yapan kişinin ayrıca olayda kusurlu olması gerekir⁹². Kusur, suçun kanuni unsur, maddi unsur ve hukuka aykırılık unsurundan oluşan objektif nitelikteki unsurlarının, fail ile olan psikolojik ilişkisi hakkındaki bir değer yargısıdır⁹³.

Kusur, suç oluşturan bir fiilin, kusur yeteneği bulunan bir kimse tarafından bilerek ve istenerek (yani kasten) ve fakat en azından bilerek işlenmesi şeklinde tanımlanabilir. Bir kimsenin bilmeden veya istemeden yapılan bir fiilden dolayı kimse cezalandırılması mümkün değildir⁹⁴.

Suçun manevi unsurunu düzenleyen 5237 sayılı TCK'nun 21. ve 22. maddeleri birlikte ele alındığında, kusurun iki şeklinin olduğu kabul edilir. Bunlar *kast* ve *taksir*'dir. Kast, TCK m. 21'de düzenlenmiş; taksir ise m. 22'de düzenlenmiştir. Bunun

⁹¹ Koca/Üzülmez, s.144 vd.

⁹² Centel/Zafer/Çakmut, s. 359

⁹³ Centel/Zafer/Çakmut, s. 359.

⁹⁴ Öztürk/Erdem, s. 308

dışında 2003 yılında 4785 sayılı kanunla yapılan değişiklik sonucunda 765 sayılı TCK'na giren *bilinçli taksir* ile ilk defa 5237 sayılı TCK ile mevzuatımıza giren *olası kast* kavramları, 5237 sayılı TCK'nda tanımlanarak bir sisteme oturtulmuştur. Bilinçli taksir müessesesi 5237 sayılı TCK m. 22/3'te düzenlenmişken, olası kast müessesesi m. 21/2'de düzenlenmiştir.

Bu genel açıklamalardan sonra 5237 sayılı TCK'nun sistemine göre kusur türlerini dört başlık altında ele alıp inceleyebiliriz. Bunlar:

- Kast
- Olası kast
- Taksir
- Bilinçli taksir

Kusur türlerini oluşturan bu halleri incelemeyen önce kusur yeteneği (isnad yeteneği) kavramı ile kusur yeteneğini etkileyen halleri incelemekte fayda vardır.

2.5.1.2. Kast

Kast kavramı, 5237 sayılı TCK'nun m. 21/1 hükmünde tanımlanmıştır. Bu hükümde, kastın, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi olduğu ifade edilmiştir.

Kast, kişi ile işlediği suçun maddi unsurları arasındaki psikolojik bağı ifade etmektedir. Suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi, kastın varlığı için zorunludur. Suç tanımında yer almakla birlikte, fiilin ifade ettiği haksızlık üzerinde etkili olmayan koşulların gerçekleştiğinin bilinip bilinmemesi, kastın varlığı açısından önem taşımamaktadır⁹⁵. Doktrin ve uygulamanın kabul ettiği görüşe göre kastın, yastada öngörölmüş objektif suç unsurlarının somut olayda bilinmesi ve istenmesi ile oluşacağı, dolayısıyla kastın **bilme** ve **isteme** unsurunu kapsadığı kabul edilmektedir⁹⁶.

5237 Sayılı TCK'nun 21. maddesinin 1.fikrasında kast kavramı tanımlanırken, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi gerektiği

⁹⁵ 5237 sayılı TCK m. 21 gerekçesinden

⁹⁶ Centel/Zafer/Çakmut, s. 367; Akbulut, s. 438-439;Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 254;Hafizoğulları/Özen, s. 253 vd.; İçel/ Sokullu-Akıncı/Özgeç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, s. 230 vd.; Yüksektepe, Mert Asker, Yargıtay İlamları İle Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Aristo Yayınları, İstanbul 2019, s. 159.

ifade edilmiştir. Bu nedenle kasttan söz edebilmek için failin, suçun kanuni tanımında yer alan tüm unsurları bilerek hareket etmiş olması gerekir. Örneğin 5237 sayılı TCK m. 204 anlamında sahte olarak düzenlenmiş bir belgenin *kullanılması* eyleminde, suçun oluşması için failin bu belgenin sahte olduğunu *bilerek* hareket etmiş olması gerekir. Fail eğer kullandığı belgenin sahte olduğunu bilmiyorsa kasttan söz edilemez ve eylem istenerek gerçekleştirilmiş olmasına rağmen suçun manevi unsuru olan kast unsuru meydana gelmiş olmaz. Yine bunun gibi hırsızlık suçunda fail malın başkasına ait olduğunu (TCK m. 141), kasten insan öldürmede mağdurun yaşayan birisi olduğunu bilmelidir. Aksi halde kastın bilme unsuru gerçekleşmiş sayılmaz.

Buna karşılık kasttan bağımsız olan ve objektif nitelikteki unsurlar olarak isimlendirilen unsurların fail tarafından bilinmesine gerek yoktur. İşlenen suçtan dolayı cezaya hükmedebilmek için objektif cezalandırılabilme şartlarının somut olayda gerçekleşmesi gerekirken, suçun manevi unsurunu oluşturan kastın oluşabilmesi için bilme unsurunun bu objektif cezalandırılabilme şartlarını kapsamına gerek yoktur. Objektif cezalandırılabilme şartlarına, kişisel cezasızlık nedenleri ile ceza muhakemesinin diğer koşullarını (şikayet vs.) örnek gösterebiliriz⁹⁷.

Kastın bilme unsuru, yapılan eylemin hukuka aykırı olduğunun bilincinde olunmasını da gerektirir.

Kastın bilme unsuru, bunların dışında nedensellik bağıını da kapsamalıdır. Burada nedensellik bağından kastedilen şey, failin, hareketinden doğacak neticenin bilincinde olmasıdır. Örneğin tabancayla ateşleyerek mağduru öldürmek isteyen fail, o eylemle mağdurun öleceğinin bilincinde olmalıdır.

Kastın varlığı için suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların sadece bilerek gerçekleştirilmesi yeterli değildir⁹⁸. Failin bu eylemleri isteyerek yapması gerekir. Kastın bu unsuruna irade unsuru da denir. Kasti suçlarda irade neticeye, taksirli suçlarda ise irade harekete yöneliktir. Kasti suç-taksirli suç ayrımında en belirleyici ölçüt, neticenin fail tarafından istenmiş olup olmadığı hususudur. Neticenin istenmediği durumlarda kasttan değil, taksirden söz edilir⁹⁹. Her bilinen şey istenmiş kabul edilemez. Fakat her istenen şey, aynı zamanda bilinendir. Kastın oluşabilmesi için fail

⁹⁷ Öztürk/ Erdem, s. 174.

⁹⁸ Özen, Genel, s. 270

⁹⁹ Centel/Zafer/Çakmut, s. 362; Ali Parlar/Güleç Demirel, **Taksirle Ölüme, Yaralanmaya ve Tehlikelere Neden Olma Suçları**, Adil Yayınevi, Ankara 2002, s. 6.; Öztürk/ Erdem, s. 244-245.

neyi biliyorsa onu istemiş olmalıdır; neyi istemişse aynı zamanda onu biliyor demektir¹⁰⁰.

5237 sayılı TCK'nun sistemine göre kast, doğrudan kast ve olası kast olmak üzere ikiye ayrılır. Fakat doktrin ve uygulamada, “başlangıçta kast-eklenen kast”, “genel kast-özel kast” ve “ani kast-düşünce kasti” şeklinde ayrımlara da yer verilmiştir.

Failin düşündüğü ve öngördüğü bir sonucu gerçekleştirmeye yönelik iradeyle hareket ettiği durumlarda failin doğrudan kastından bahsedilir. Doğrudan kast, failin suçun gerçekleşeceğini açıkça öngörmesi demektir¹⁰¹.

“Saikin yer almadığı suç tiplerinde, failin gerçekleştirmeyi istediği veya buna zorunlu olarak bağlı bulunan veya failin gerçekleşeceğini öngördüğü neticeler bakımından mevcut olan kast türüdür.”¹⁰²

5237 sayılı TCK'nun 21/2 hükmünde, kişinin, suçun kanunî tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi durumunda olası kastın mevcut olduğu ifade edilmiştir.

Olası kast durumunda suçun kanuni tanımında yer alan unsurlardan birinin somut olayda gerçekleşebileceği öngörülmesine rağmen, kişi fiili işlemektedir. Diğer bir deyişle fail, unsurların meydana gelmesini kabullenmektedir¹⁰³. Olası kastta fail, unsurların meydana gelmesini kabullenmekte ve yasal tanıma uygun sonucun meydana geleceği olası sayılmasına rağmen eylemi işlemekten geri kalmamaktadır¹⁰⁴.

“Sonucu meydana getirmeye yönelik hareketlerin yapıldığı anda var olan kasta başlangıçta kast denir. Buna karşılık, hukuka uygun biçimde yapılmaya başlanan harekete sonradan suç kastının eklenmesiyle işlenen suçlardaki kasta ise, eklenen kast veya sonradan meydana gelen kast denir.”¹⁰⁵ Örneğin kendisine emanet olarak teslim edilen bir eşyayı daha sonra iade etmek üzere teslim alan fail, daha sonradan suç işleme kastı edinerek bu eşyayı aldığını inkar ederse güveni kötüye kullanma suçunu eklenen kastla işlemiş olur.

Genel kast, failde olması gereken genel suç işleme kastı olup, hareketin ve neticenin fail tarafından istenmesini ifade eder¹⁰⁶. Örneğin TCK m. 86 hükmü gereğince kasten yaralama suçunu işleyen failin bu yaralama eylemini hangi saikle (acı çektirme,

¹⁰⁰ Öztürk/ Erdem, s. 244-245.

¹⁰¹ Centel/Zafer/Çakmut, s. 373.

¹⁰² Önder, s. 311.

¹⁰³ 5237 sayılı TCK m. 21 Gereğesinden.

¹⁰⁴ Centel/Zafer/Çakmut, s. 371;Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 266-267.

¹⁰⁵ Centel/Zafer, s. 373-374.

¹⁰⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 262; Hafizoğulları/Özen, s. 260.

terbiye etme vs.) gerçekleştirmiş olması önemli değildir. Genel kastın yanında failin saikinin de önemli olduğu ve esas alındığı kasta özel kast denir¹⁰⁷. Saik, faili harekete geçiren nedendir. Failin belirli bir amaç ile fiili gerçekleştirmesinin kanun tarafından arandığı ve şart koşulduğu durumlarda özel kast söz konusudur. Örneğin TCK m. 141 hükmü uyarınca hırsızlık suçunun oluşabilmesi için, malın failin “*kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla*” alınmış olması şarttır¹⁰⁸. Sırf malın alınması bu suçun oluşmasını sağlamaz. Ayrıca failin kendisine veya başkasına *yarar sağlama* kastı bulunmalıdır.

Ani kast, failin ani olarak verdiği bir kararla suç işlemiş olması halini belirten bir kavramdır¹⁰⁹.

Düşünce kastı, failin suç işleme kararını vermesinden sonra bu kararından dönmeyerek kafasındaki düşüncüyü uygulamaya koyması halindeki kasttır¹¹⁰. Düşünce kastı, 5237 sayılı TCK’nda *tasarlama* kavramıyla ifade edilmiş ve tasarlamanın varlığı halinde cezanın artırılması gerektiği bazı suçlar yönünden (örneğin insan öldürme suçu için) kabul edilmiştir.

2.5.1.3. Olası Kast

Olası kast kavramı 5237 sayılı TCK’nun 21/2. madde ve fıkrasında tanımlanmıştır. Bu hükümde, kişinin, suçun yasal tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi durumunda olası kastın mevcut olduğu ifade edilmiştir.

Olası kast halinde, bir suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurların gerçekleşebileceği fail tarafından öngörülmektedir¹¹¹. Burada doğrudan kasttan farklı olarak somut olayda suçun maddi unsurlarının gerçekleşmesi fail tarafından muhakkak değil, muhtemel addedilmektedir¹¹². İşte fail, gerçekleşmesi ihtimal dahilinde olan neticeyi istemediğinde doğrudan kastla hareket etmiş olmaz. İstemediği neticeyi göze aldığı ve kabullendiği için olası kastla hareket etmiş olmaktadır¹¹³.

¹⁰⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 262-263; Hafizoğulları/Özen, s. 260.

¹⁰⁸ Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 696.

¹⁰⁹ Önder, s. 308.

¹¹⁰ Dönmezer/ Erman, C.II, s. 234 vd.

¹¹¹ “Öngörmek, yapılan fiilin sonuçlarını kestirmek veya göz önünde bulundurmadır.”, Çetin Arslan/Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti, 2004, s. 124.

¹¹² Özen, Genel, s. 274.

¹¹³ Erdal Noyan, **Ceza Davası**, Adalet Yayınevi, Ankara 2006, s. 64.

Olası kast halinde, işlenmesi kararlaştırılan fiilin, kanunda tarif edilen belirli neticenin gerçekleşeceği muhtemel addedilmiş olmasına rağmen, bu neticenin gerçekleşmesi kabullenilmiştir. Olası kast durumunda, kanuni tarife uygun neticenin meydana gelmesi, somut olayın seyrine bırakılmaktadır. Kişi, neticenin gerçekleşmesini muhtemel addetmekle birlikte, bu neticenin gerçekleşmesi için özel bir çaba sarf etmemektedir. Kanuni tarife uygun neticenin meydana geleceği muhtemel kabul edilmesine rağmen, fail bu fiili işlemekten geri kalmamaktadır¹¹⁴.

5237 sayılı TCK'nun m. 21/2 hükmündeki tanıma göre olası kastın iki unsurunun bulunduğu sonucu çıkar. Bunlar, *suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini "öngörmek"* ve *"öngörmeye rağmen fiili işlemek"*tir¹¹⁵.

- **Suçun Kanuni Tanımındaki Unsurların Gerçekleşebileceğini Öngörmek**

Olası kastta fail, gerçekleştirmek üzere olduğu eylemle suçun kanuni tanımında yer alan unsurların gerçekleşebileceğini *öngörmektedir*. Örneğin yolda seyreden bir otobüs sürücüsü, trafik lambasının kendisine kırmızı, yayalara ise yeşil yandığı bir durumda üstelik de yayaların karşıdan karşıya geçtiği bir durumda geçmeyi düşünürse, bu düşüncesiyle birilerine çarpacağını ve dolayısıyla birilerini öldürüp yaralayabileceğini *öngörmüştür*.

Olası kast halinde, kişinin neticenin gerçekleşmesini istemiş olduğundan bahsedilemeyecektir, ancak istemediği de açık değildir. Sonucun gerçekleşmesi konusunda sanki zımni bir kabulü bulunmaktadır¹¹⁶.

- **Öngörmeye Rağmen Fiili İşlemek**

Doğal olarak olası kasttan dolayı sorumlu tutulabilmek için öngörülen fiilin gerçekleştirilmesi gerekir. Eğer fiil gerçekleştirilmezse, netice de oluşmayacağından olası kasttan bahsedilemez. Çünkü olası kast, netice ile belirlenir. Yani gerçekleşmeyen neticeler bakımından failin olası kastla sorumluluğu yoluna gidilemez¹¹⁷.

"Olası kastta; fail hukuka aykırı neticenin meydana gelebileceğini öngörüyor, ancak meydana gelmesi mümkün ve muhtemel netice onu hareketi yapmaktan alıkoymuyor, netice öyle ya da böyle gerçekleşse dahi hareket edeceğim diyor ve

¹¹⁴ Özgenç, s. 254.

¹¹⁵ Özen, Genel, s. 273.

¹¹⁶ Faruk Geyik, **Suçun Manevi Ögesi (kast-olası kast-bilinçli taksir-taksir) Ayrımı, Anlamı ve Sonuçları**, Adalet Dergisi, Mayıs 2006, Sayı 25, s. 218.

¹¹⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s. 376 vd.

öngörülen bu neticenin meydana gelmesini kabulleniyor. Başka bir deyişle, olası kast, failin meydana gelebileceğini öngördüğü sonucun gerçekleşme olasılığının varlığı durumunda hareketinden vazgeçmeyerek devam etmesidir.”¹¹⁸

Genel kural olarak kasten işlenebilen suçlar, olası kast ile de işlenebilir. Fakat madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, kanundaki tanımında “bilerek” ifadesine yer verilmiş olan suçlar sadece doğrudan kastla işlenebilir. Örneğin iftira suçunda, failin suçsuz olduğunu “bilerek” kişiye suç isnat etmesi gerektiğinden, bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir¹¹⁹. İftira suçunun faili, iftiranın konusunu oluşturan haksız eylemin kendisine iftira atılan kişi tarafından işlenmediğini *bilmelidir*. Bu nedenle iftira suçu ancak doğrudan kastla işlenebilir. Bu suç olası kastla işlenemez.

Olası kastın varlığı cezada indirim sebebidir. Bu durumda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir (TCK m. 21/2).

2.5.1.4. Taksir

Arapça bir sözcük olan taksir sözcüğü, kusur, ihmal, hata, savsaklama anlamlarını içerir. Taksir, 5237 sayılı TCK’nun 22. maddesinde düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK’ndan farklı olarak 5237 sayılı TCK’nda taksir kavramı tanımlanmıştır. Söz konusu maddenin 2. fıkrasında taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanmıştır.

Suçlar, kural olarak kasten işlenirler. Ancak, istisnaen taksirle işlenen belli fiiller de kanunlarda suç olarak tanımlanmaktadır. Taksirli suçların belirgin özelliği, icrai veya ihmali şekilde olabilen iradi hareketin varlığı ve kanunî tanımında yer alan unsurlardan birinin öngörülmemiş olmasıdır. Fakat bu öngörülmemenin, “gerekli dikkat ve özen” yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla ortaya çıkması gerekir. Çünkü, **gerekli dikkat ve özen gösterilmediği için**, kanunda tanımlanmış olan neticenin gerçekleşeceği öngörülmemiştir. Bu dikkat ve özen yükümlülüğünün belirlenmesinde, failin kişisel

¹¹⁸ Gürsel Akpınar, **Yeni Tck’na Göre Suçun Unsurları Bağlamında Kast, Taksir ve Kast-Taksir Kombinasyonu (Netice sebebiyle ağırlaştırılmış suç)**, s. 6, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/178.doc>

¹¹⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 1228.

yetenekleri göz önünde bulundurulmaksızın, objektif esastan hareket edilir. Nitekim toplum hâlinde yaşamının güvenli bir biçimde sürdürülebilmesi için, çeşitli alanlarda kişilerin dikkat ve özenli davranmalarıyla ilgili kurallar konmaktadır. İnşaat faaliyeti, sağlık hizmetlerinin yürütülmesi ve trafik düzeniyle ilgili kurallar, dikkat ve özen yükümlülüğüne örnek olarak gösterilebilir¹²⁰.

5237 TCK'nun 22/2. maddesindeki tanım, taksirli suçların tümünü kapsayacak niteliktedir. Buradaki tanım, sadece taksirle öldürme veya yaralama suçları için değil, TCK ve özel ceza kanunlarında yer alan taksire dayalı sorumluluk öngörülen tüm suçlar için geçerli bir tanım olmuştur.

Genel kural olarak suçlar kasten işlenirler. Ancak kanunda açıkça belirtilen hallerde taksirle işlenen suçlar da kanunlarımızda yer almaktadır. TCK m. 22/1'e göre, *taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır*. Dolayısıyla kanunda taksirle işleneceği açıkça yer almayan hallerde o suç ancak kasten işlenebilir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'muzda yer alan taksirli suçlardan bazılarında örnek verecek olursak *taksirle öldürme (m. 85), taksirle yaralama (m. 89), taksirli iflas (m. 162), genel güvenliği tehlikeye sokmak (m. 171), trafik güvenliğini tehlikeye sokmak (m. 180), çevrenin kirletilmesi (m. 182)* vs. suçlarını örnek olarak verebiliriz.

Taksirli suçun oluşması için, suçun kanuni tanımında yer alan unsurlardan birinin, gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne uyulmaması sonucu öngörülmemiş olması gerekir. Fail, suç tipindeki neticeye yönelik bir irade ile hareket etmemesine rağmen, toplum düzeninin zarar göreceği düşüncesi ve kurallara karşı dikkat ve özen yükümüne aykırı hareket ettiği için sorumlu tutulmaktadır¹²¹. Eğer iradi olarak yapılan eylem sonucunda meydana gelecek olan kanuni tanıma uygun sonuç fail tarafından **öngörülebiliyorsa** ve buna rağmen eylem ifa ediliyorsa, taksirden değil, duruma göre bilinçli taksir veya olası kastan söz edilir.

“Neticenin öngörülebilir nitelikte olmasının aranması, kişilere yüklenen dikkat ve özen görevinin doğal bir sonucudur. Kişilere yüklenen dikkat ve özen görevinin yerine getirilmesi, her görevin yerine getirilmesinde aranan bir imkanı gerektirir; dolayısıyla böyle bir imkan yoksa, o görevin yerine getirilmesini istemek hakkı da ortadan kalkar. Buradaki imkan ise neticenin öngörülebilir olmasından başka bir şey değildir. Neticenin

¹²⁰ 5237 sayılı TCK m. 22 gerekçesinden.

¹²¹ O. Kadri Keskin, **Tedbirsizlik ve Dikkatsizlikle Ölüme ve Yaralamaya Sebepiyet**, İstanbul 1995, s. 12.

öngörülebilir nitelikte olması, taksirin unsurlarından biri olduğu gibi, aynı zamanda onu kaza ve tesadüften ayıran sınırdır.”¹²²

Taksir halinde her ne kadar sonuç fail tarafından öngörülmemiş ise de, aslında bu netice öngörülebilir bir neticedir. Fail, **“dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket ederek”** aslında öngörülebilecek olan neticeyi öngörmemektedir¹²³.

Taksirli suçların belirgin özelliği, icrai veya ihmali şekilde olabilen iradi hareketin varlığı ve kanunî tanıtımda yer alan unsurlardan birinin öngörülmemiş olmasıdır. Fakat bu öngörmemenin, “gerekli dikkat ve özen” yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla ortaya çıkması gerekir. Çünkü, gerekli dikkat ve özen gösterilmediği için kanunda tanımlanmış olan neticenin gerçekleşeceği öngörülmemiştir. Bu dikkat ve özen yükümlülüğünün belirlenmesinde, failin kişisel yetenekleri göz önünde bulundurulmaksızın, objektif esastan hareket edilir. Nitekim toplum hâlinde yaşamının güvenli bir biçimde sürdürülebilmesi için, çeşitli alanlarda kişilerin dikkat ve özenli davranışlarıyla ilgili kurallar konmaktadır. İnşaat faaliyeti, sağlık hizmetlerinin yürütülmesi ve trafik düzeniyle ilgili kurallar, dikkat ve özen yükümlülüğüne örnek olarak gösterilebilir¹²⁴.

Taksir durumunda fail eylemini iradi olarak yapar. Yani eylemi bilerek ve isteyerek yapar. Fakat eylemi isteyerek yapmak, neticeyi isteyerek gerçekleştirmek anlamına gelmemektedir. Zaten taksir halinde netice öngörülmez. Netice öngörüldüğü halde eylem gerçekleştiriliyorsa duruma göre bilinçli taksir veya olası kasttan söz edilir.

Taksirin unsurlarının tamamlanabilmesi için, neticenin istenmemiş olması gerekmektedir. Çünkü neticenin istenmesi, taksirin bünyesine uygun değildir. Neticenin istendiği bir durumda ne taksirden, ne bilinçli taksirden, ne de olası kasttan bahsedilir; neticenin istenmiş olduğu bir durumda ancak ve ancak kast söz konusudur¹²⁵.

Meydana gelen netice, failin iradi olarak gerçekleştirdiği eylemin sonucu olmalıdır. Eğer meydana gelen netice failin iradi olarak gerçekleştirdiği eylemin sonucu değilse, faili bu neticeden sorumlu tutmak mümkün değildir. Bu konuda Yargıtay’ın aşağıdaki kararını örnek gösterebiliriz:

“Yayaların karşıdan karşıya geçerken kendilerine bir motorlu aracın çarpacağı ve araçtakilerin yaralanacağı veya öleceği hayatın olağan akışına göre düşünülemeyeceğinden, sanığın üzerine atılı taksirli suçta neticenin öngörülmesi

¹²² Kayıhan İçel, **Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk**, İstanbul 1967, s. 147.

¹²³ İçel, s.147.

¹²⁴ 5237 sayılı TCK m. 22 gerekçesinden.

¹²⁵ Aynı doğrultuda, Bakıcı, s. 406 vd.

unsurunun olayda gerçekleşmediği gözetilmeden beraat yerine mahkumiyetine karar verilmesi kanuna aykırıdır."¹²⁶

Bu kararında Yargıtay, karşıdan karşıya yaya olarak geçen birisinin, kendisine bir motorlu aracın çarpması sonucunda araçtakilerin yaralanacağını veya ölebileceğini öngörebilmesinin hayatın olağan akışına uygun olmadığını belirtmek suretiyle haklı olarak bu durumda failin kusursuz olduğunu tespit etmiştir.

2.5.1.5. Bilinçli Taksir

Bilinçli taksir müessesesi, 2003 yılında 4785 sayılı kanunla 765 sayılı TCK'nun 45. maddesine eklenen bir fıkra ile mevzuatımıza girmiştir. Söz konusu 45. maddenin üçüncü fıkrasında, failin öngördüğü neticeyi istememesine rağmen neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir halinin bulunduğu; bu durumda cezanın üçte bir oranında artırılacağı ifade edilmiştir. 765 sayılı TCK'nda bu şekilde düzenlenmiş bulunan bilinçli taksir kavramı, 5237 sayılı TCK'nun 22/3. maddesinde benzer şekilde düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'nun 22/3. maddesi hükmünde kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi hâlinde bilinçli taksir halinin bulunduğu; bu durumda taksirli suça ilişkin cezanın üçte birden yarısına kadar artırılacağı belirtilmiştir

Bir kısım yazarların doktrinde yer alan bilinçli taksir tanımına yer verecek olursak:

Önder'e göre bilinçli taksir halinde fail, hareketinin tipe uygun hukuka aykırı bir neticeye sebebiyet verebileceğini öngörmekte (tahmin etmekte), ancak neticenin gerçekleşmesini istemeyip, gerçekleşmeyeceğini ummakta, buna güvenmekte, bu güvenin kuvvetlenmesinde de çeşitli etkenler bulunabilmektedir. Mesela talihine, bilgisine, tecrübesine güvenmek suretiyle öngördüğü neticenin gerçekleşmeyeceğini ummaktadır. Yani fail neticeyi öngördüğü halde gerçekleşmeyeceğine olan güveni, gerçekleşeceği düşüncesinden güçlüdür. Fail "*hareketinin tasavvur ettiği neticeyi meydana getirebileceği inancında olsa idi bu hareketi yapmayacaktı*" denebiliyorsa, failin kusuru bilinçli taksirdir¹²⁷.

Artuk/Gökçen/Yenidünya'ya göre, bilinçli taksir, neticenin öngörülüp de istenmemiş olmasıdır. Taksirin bu şeklinde neticenin gerçekleşmesini istemeyen fail, hareketinin tipe uygun ve hukuka aykırı bir sonucu doğurabileceğini öngörmesine

¹²⁶ Y9.CD, T. 16.5.2005, E. 2005/2334, K. 2005/2052, www.kazanci.com

¹²⁷ Önder, s. 320.

(tahmin edebilmesine) rağmen, hareketine devam ederek zararlı neticeyi meydana getirmektedir¹²⁸.

Hafizoğullarına göre, failin fiilinin neticesini öngörmesi, ancak istememesi, yani kendi kişisel veya mesleki özgüveninden ötürü gerçekleşmesine hiç ihtimal vermemesi halinde bilinçli taksir vardır. Doktrinde, bilinçli taksire, hedefe diktiği yardımcısı kıza bıçak atarak vücut resmini çıkararak sirk sanatçısının, hedef şaşırarak yardımcısını yaralaması veya ustalığına çok güvenen sürücünün, hiç ihtimal vermediği halde, hızını kontrol edemeyerek bir yayaya çarpması ve onu yaralaması örnek verilmektedir¹²⁹.

Centel/Zafer/Çakmut' a göre, failin hareketi yaparken sonucu öngörmesi, ancak bunun gerçekleşmesini istememesi ve somut olaydaki koşullara göre sonucun gerçekleşmeyeceğine inanması, bilinçli taksir olarak adlandırılır¹³⁰.

Öğretideki bu fikirlere paralel olarak şunu söyleyebiliriz ki; bilinçli taksir halinde, fail, kanunda yer alan tipe uygun ve hukuka aykırı olan neticenin meydana gelebileceğini öngörmekte, fakat bu neticenin meydana gelmeyeceğini tecrübelerine, yeteneklerine vs. güvenerek kabul etmektedir. Yani bilinçli taksir halinde fail, neticenin meydana gelmeyeceğine inanmaktadır. Neticenin meydana geleceğine inansaydı bu eyleminden vazgeçerdi.

Bilinçli taksir halinde fail, neticeyi öngörmektedir. Bilinçli taksiri bilinçsiz taksirden ayırıcı nokta budur. Örneğin emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare etmeyi engelleyecek düzeyde alkol alarak trafiğe çıkan fail, kazaya sebebiyet vererek birilerinin ölebileceğini veya yaralanabileceğini öngörmektedir.

Failin meydana gelen neticeyi öngörüp öngörmediği somut olayın özelliğine göre belirlenecektir.

Bilinçli taksir halinde fail neticenin gerçekleşmesini istemez. Failin, neticenin gerçekleşmesini istediği durumlarda sadece ve sadece kast söz konusudur. Olası kast halinde bile fail sonucun gerçekleşmesini istemez, fakat sonucun gerçekleşmesini kabullenir, olursa olsun der.

Bilinçli taksir halinde fail, öngördüğü neticeyi doğuracak eylemi işlemekte, bu eylemi işlemekten kendini alıkoymamaktadır; çünkü her ne kadar sonucu öngörse de, bu sonucun gerçekleşmeyeceğini kabul etmekte, buna inanmaktadır.

¹²⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 382.

¹²⁹ Zeki Hafizoğulları, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Taksir ve Taksir Karinesine Dayandırılan Kusurlu Sorumluluk**, Polis Dergisi, <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm>

¹³⁰ Centel/Zafer/Çakmut, s. 391.

- *Cezanın artırılması*: Bilinçli taksir söz konusu olduğunda, bilinçsiz taksir halinde verilen cezanın artırılması öngörülmüştür. Taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır (TCK m. 22/3).
- *Cezanın indirilmesi*: Bilinçsiz taksir halinde işlenen eylemden doğan netice münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa faile ceza verilmez (TCK m. 22/6). Fakat failin kusuru bilinçli taksir ise, failin cezasında indirimde gidilmektedir. Bilinçli taksir hâlinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir (TCK m. 22/6).
- *Şikâyet Aranmaması*: Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması mağdurun şikâyete bağlıdır. Ancak, suçun basit halini düzenleyen TCK m. 89/1 kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz (TCK m. 89/5). Bu hüküm uyarınca yaralamanın m. 89/1 kapsamı dışında kalması halinde kusur durumu bilinçli taksir ise, şikâyet şartı aranmaz.
- *Hapis Cezasının Paraya Çevrilememesi*: Taksirli suçlardan dolayı hükmedilen hapis cezası uzun süreli de olsa, yani bir yılın üzerinde de olsa, bu ceza, diğer koşulların varlığı hâlinde, adli para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir hâlinde uygulanmayacaktır (TCK m. 50/4). Dolayısıyla olayda bilinçli taksir söz konusu ise, uzun süreli verilecek hapis cezası paraya çevrilemeyecektir.

2.5.2. İcra Ceza Hukukunda Manevi Unsur

İcra ceza hukukunda düzenlenen suç tiplerine bakıldığında, bir kısım suçların kasten, bir kısım suçların taksirle işlenmesinin mümkün olduğu, bir kısım suçların işlenmesinde de özel kastın arandığı görülmektedir.

2.5.2.1. Genel Kastla İşlenebilen Suçlar

İcra ceza hukukunda kasıtlı işlenebilen suçlar şunlardır:

- **İflas ve konkordato işlerinde şahsi menfaat elde etme suçu (İİK m. 333).**

İİK m. 333 hükümde iflas bürosu veya idaresinin yahut bir alacaklının veya alacaklılar toplanmasındaki mümessilinin reyini yahut konkordatoya muvafakatini kazanmak için ona hususi bir menfaat temin veya vaat edenlerin altı aydan iki seneye

kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Bu maddedeki suçun manevi unsuru genel kast olup, failin, iflas bürosu veya idaresinin yahut bir alacaklının veya alacaklılar toplanmasındaki mümessilin oyunu kazanmak veya bir alacaklının konkordatoya muvafakatini sağlamak eylemini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekir¹³¹.

- **Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada yetkili kişileri hataya düşürme yada konkordato veya yeniden yapılandırma koşullarına uymama suçu (İİK m. 334)**

Söz konusu İİK m. 334 hükümde, konkordato mühleti elde etmek veya konkordato veya sermaye şirketleri ile kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma projesini tasdik ettirmek için hileli tutum ve davranışlarıyla malî durumu hakkında alacaklıları, komiseri, ara dönem denetçisini veya yetkili memuru hataya düşürmek veya konkordato projesine ya da sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması projesine uymamak yoluyla kasten zarara sebebiyet veren borçlunun, ilgili kişinin şikayet etmesi üzerine altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu maddedeki suçun oluşumu için borçlunun kasıtlı hareket etmesi yeterli olup, özel bir kasta gerek yoktur.

- **Kiralayanın hapis hakkına sahip olduğu eşyayı kaçıрма, gizleme ve tahliyesi emrolunan taşınmazı işgal etme suçu (İİK m. 335)**

Üzerlerinde kiralayanın hapis hakkı tanınmış ve İİK'nın 270 inci maddesi gereğince defteri yapılmış eşyayı kaçıran veya gizleyen borçlu ile tahliyesi emrolunan yeri kiralayana zarar vermek maksadiyle işgal ettiren kişi Türk Ceza Kanunu'nun (276) ncı (5237 sayılı TCK'nın 289 uncu) maddesine göre cezalandırılır (İİK m. 335). Bu maddedeki suçun oluşumu için kiracının, üzerinde kiralayana hapis hakkı tanınmış ve defteri yapılmış eşyayı bilerek ve isteyerek (genel kasıtlı) kaçırmayı veya gizlemesi yeterlidir¹³².

- **Müflisin mallarının verilmemesi suçu (İİK m. 336)**

Müflisin mallarını ellerinde bulunduran veya müflise borçlu olan üçüncü şahıslar, iflasın açıldığına dair ilana muttali oldukları tarihten itibaren bir ay içinde makbul bir mazeret olmaksızın o malları iflas idaresi emrine vermezler veya borçlarını bildirmezlerse, doksan güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (İİK m. 336). Bu

¹³¹ Coşkun, İcra Suçları, s. 77.

¹³² Coşkun, İcra Suçları, s. 104.

maddedeki suçun maddi unsurunu oluşturan hareketlerin bilerek ve isteyerek, yani genel kasıtle gerçekleştirilmesi gerekir.

- **Ticareti terk suçu (İİK m. 337/A)**

İİK'nın 44 üncü maddesine göre mal beyanında bulunmayan veya beyanında mevcudunu eksik gösteren veya aktifinde yer almış malı veya yerine kaim olan değerini haciz veya iflas sırasında göstermeyen veya beyanından sonra bu malları üzerinde tasarruf eden borçlu, bundan zarar gören alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (İİK m. 337/A). Bu maddedeki suçun manevi unsuru genel kast olup, yukarıda sayılan seçimlik hareketlerin bilerek ve isteyerek yapılması gerekir¹³³. Öğretide bir görüşe göre, “madde metnine bakıldığında, ticareti terk eden tacirin suç sayılan eylemlerini gerçekleştirirken, bilerek ve isteyerek suç işleyip işlemediğinin önemi yoktur. Söz konusu suç hem kastla hem de taksirle işlenebilen suçtur.”¹³⁴ Ancak kanımızca bu görüş isabetli değildir. Taksirli suçlar, genellikle dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı şekilde yapılan davranışlara yöneliktir.

- **Yalan beyanda bulunma suçu (İİK m. 338)**

İcra ve İflas Kanunu'na göre istenen beyanı, hakikate aykırı surette yapan kimse, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (İİK m. 338). Bu maddedeki suçun manevi unsuru genel kast olup, bilerek ve isteyerek gerçeğe aykırı beyanda bulunmak gerekir.

- **Teslim edilen taşınmaz veya gemiye tekrar girme suçu (İİK m. 342)**

İcra dairesi marifetiyle alacaklıya veya alıcıya teslim edilen bir taşınmaza veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar giren borçlu, TCK'nın 290 ıncı maddesi uyarınca umumi hükümler dairesinde cezalandırılır (İİK m. 342). Bu maddedeki suçun manevi unsuru genel kast olup, bilerek ve isteyerek taşınmaz veya gemiye girmek gerekir¹³⁵. Burada eylem açısından haklı bir sebep olmaması gerekir. Haklı bir sebebin varlığı halinde suç oluşmaz. Örneğin kalan eşyasını almak için girildiğinde suç kastı oluşmayacaktır.

- **Sermaye şirketinin iflasını istememe suçu (İİK m. 345/a)**

İdare ve temsil ile görevlendirilmiş kimseler veya tasfiye memurları, İİK'nın 179. maddesine göre şirketin mevcudunun borçlarını karşılamadığını bildirerek şirketin iflasını istemezlerse, alacaklılardan birinin şikâyeti üzerine, on günden üç aya kadar

¹³³ Coşkun, İcra Suçları, s. 114.

¹³⁴ Sarı, s. 108.

¹³⁵ Coşkun, İcra Suçları, s. 174.

hapis cezası ile cezalandırılır (İİK m. 345/a). Bu maddedeki suçun manevi unsuru genel kast olup, bilerek ve isteyerek gerçeğe aykırı beyanda bulunmak gerekir¹³⁶. Burada yetkili kişiler, şirketin aktifinin borçlarını karşılamadığını bilmelerine rağmen iflası kasıtlı olarak istememektedirler. Buradaki saikin önemi yoktur. Bu bağlamda belki işleri toparlınız mantığı doğru olmayacaktır.

- **Artırmadan çekilme suçu (İİK m. 345/b)**

İcra ve İflas Kanunu'na göre yapılan ihalelerde kendisine veya başkasına vaat olunan veya sağlanan yarar karşılığında artırmadan çekilen veya artırmaya katılmayan kimseye bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası verilir (İİK m. 345/b). Buradaki suçun manevi unsuru kast olup, taksirle işlenemez. Burada fail, genel kasıtlı hareket etmelidir. Zira madde metninde ihaleye katılmama veya ihaleden çekilme eylemlerinin elde edilen veya vaat edilen bir menfaat nedeni ile yapılacağı öngörülmektedir. Bir kimsenin menfaat elde ettiği eylemi gerçekleştirebilmesi için bu eylemi menfaat elde edeceği bilinci içinde bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi olağandır¹³⁷.

- **Hileli iflas (İİK m. 311)**

İİK m. 311/1 hükmünde, iflasından önce veya sonra alacaklılarını zarara sokmak kastıyla ve özellikle aşağıdaki suretlerle hileli işlemlerde bulunan kimsenin hileli müflis sayılacağı ve Türk Ceza Kanununa göre cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Söz konusu haller şunlardır:

1. Alacaklıların müşterek rehini altında olan mallarını tamamen veya kısmen kaçıır, gizler veya tahrip ederse;
2. Alacaklıların zararına olarak gerçeğe aykırı makbuzlar verir veya yazı ile borç ikrar ederse;
3. Muvazaalı satışlar, muameleler yahut bağışlamalar yaparsa;
4. Evlenme akdinde gerçekte getirilmemiş bir çeyizi getirilmiş gibi tanır ve karı da bu akdi kocasının alacaklılarına karşı istimal kalkışırsa;
5. Gerçeğe aykırı borç ikrar etmek yahut muvazaalı muameleler ve mukaveleler yapmak suretiyle alacaklılarını zarara sokarsa;

¹³⁶ Coşkun, İcra Suçları, s. 186.

¹³⁷ Erdoğan Kardeşler, 2004 Sayılı İcra İflas Kanununda Düzenlenen İcra Suçları ve Cezaları, Kocaeli SBE Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2009, s. 85.

6. Borcu mevcudu ile alacağından fazla olduğunu bildiği halde önemli kıymeti haiz ticari mallarını yahut fabrikasının mahsullerini hem satış gününün piyasasından, hem de malolduğu veya satın alındığı kıymetten pek aşağı bir fiyatla satmak suretiyle mevcudunu israf ederse;
7. Konkordato mukavelesi haricinde alacaklıya özel menfaatler temin ederse;
8. Gerçeğe aykırı muhasebe ve sahte bilançolarla aktifini gerçekte olduğundan fazla veya eksik gösterirse.

Bir numarada yazılı malların kıymetine göre Türk Ceza Kanunu'nun 522. uygulanır.

Bir numaralı bentte yazılı suçları yapanlar müflisin evi halkından kimseler ise müflis gibi cezalandırılırlar.

Türk Ceza Kanunu'nun iştirak hükümleri dışında kalsa dahi, müflisin aktifini azaltmak maksadiyle ona ait taşınır ve taşınmaz malları kısmen veya tamamen saklıyan veya kaçıran ve muvaza ile temellük eden veya bu hususlarda yataklık veya tavassut eden veya iflas masasına müracaat ile kısmen veya tamamen asılsız alacaklarını kaydettiren veya müflisin tediye kabiliyetini azaltmak maksadiyle kendi adına veya müstear adla ticari faaliyetlere girişen kimseler hakkında dahi aynı cezalar uygulanır.

Bu hükümde düzenlenen suçun oluşabilmesi için failin genel kastla hareket etmesi gerekir.

2.5.2.2. Özel Kastla İşlenebilen Suçlar

İcra ceza hukukunda bazı suçların oluşumu için özel kast aranmaktadır. Aşağıda belirtilen suçların oluşumu için özel kastın bulunması gerekmektedir.

- **Alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudunu azaltmak suçu (İİK m. 331)**

Haciz yolu ile takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde borçlu; alacaklısını zarara sokmak maksadıyla, mallarını veya bunlardan bir kısmını mülkünden çıkararak, telef ederek veya kıymetten düşürerek hakiki surette yahut gizleyerek muvazaa yoluyla başkasının uhdesine geçirerek veya asıl olmayan borçlar ikrar ederek mevcudunu suni surette eksiltirse, aleyhine aciz belgesi aldığı veya alacaklı alacağını alamadığını ispat ettiği takdirde, altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (İİK m. 331). Borçlunun eylemlerinin suç

teşkil edebilmesi için borçlunun alacaklılarını zarara sokmak kastı ile hareket etmiş olması gerekir. Böyle değil de, borçlu kredi sağlamak veya girişeceği yeni bir ticari teşebbüs için bu şekilde davranmışsa bu eylem bu maddeye göre suç teşkil etmeyecektir. Burada yasa suçun oluşumu için genel kastı yeterli görmemiş ve özel kastın gerçekleşmesini, bunun ispat edilmiş olmasını aramıştır¹³⁸. Borçlunun özel kastının ispat etmek oldukça zordur. Özel kastın bulunduğu, her somut olayın özelliğine göre, hayat deneyimleri göz önüne alınarak mahkemece takdir edilecektir¹³⁹.

- **Yöneticinin ticari işletme borcunu ödememe suçu (İİK m. 333/a-1.fıkra)**

Ticaret şirketlerinde hukuken veya fiilen yönetim yetkisine sahip olanların alacaklıları zarara uğratmak kastıyla ticarî işletmenin borçlarını kısmen veya tamamen ödemeyerek alacaklıları zarara soktukları takdirde, bu işlem ve eylemlerin başka bir suç oluşturmaması hâlinde, alacaklının şikâyeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır (İİK m. 333/a-1.fıkra). Kanun koyucu maddenin birinci ve ikinci fıkrası açısından iki ayrı manevi unsur öngörmüştür. Buna göre, maddenin birinci fıkrasında düzenlenen suç, *özel kastla* islenebilen bir suçtur. Burada genel kast yeterli değildir. Suçun oluşabilmesi için ticari işletmedeki yöneticinin alacaklı veya alacaklıları zarara uğratmak şeklinde beliren özel kastıyla hareket etmesi gerekmektedir¹⁴⁰.

2.5.2.3. Taksirle İşlenebilen Suçlar

İcra ceza hukukunda taksirle işlenebilen suçların sayısı da kayda değer ölçüdedir. Aşağıda belirttiğimiz icra suçları, taksirle de işlenebilen suçlardır.

- **Kendi eylemi ile acizine neden olma veya durumunu bilerek ağırlaştırma suçu (İİK m. 332)**

Söz konusu hükme göre, *“Haciz yolu ile takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde borçlu, adet üzere tecviz edilemeyecek bir hiffetle hareket ederek veya haddinden ziyade masraflar yaparak yahut cüretli talih oyunlarına veya basiretsizce spekülasyonlara girişerek yahut işlerinde ağır ihmallerde bulunarak acizine kendi fiili ile sebebiyet verir yahut vaziyetinin fenalığını bildiği halde o gibi hareketlerle bu fenalığı ağırlaştırırsa, aleyhine aciz belgesi istihsal edildiği veya alacaklı alacağını istifa edemediğini ispat ettiği takdirde, onbeş günden altı aya kadar hapis cezasıyla*

¹³⁸ Artuç/Bıkmaz, s. 552; Coşkun, İcra Suçları, s. 20-21.

¹³⁹ Coşkun, İcra Suçları, s. 21.

¹⁴⁰ Coşkun, İcra Suçları, s. 83; Çolak, s. 48; Halman-Çetin, s. 395.

cezalandırılır.” Bu maddedeki suçun oluşumu için borçlunun kasıtlı hareket etmesi zorunlu olmayıp, taksirli hareket etmesi halinde de bu suç oluşacaktır. Bunun yanısıra borçlunun bu eylemleri yaparken alacaklıya zarar verme kastının bulunması da gerekli olmayacaktır. Bu eylemler sonucunda alacaklının zarar görmüş olması yeterlidir¹⁴¹.

- **Yöneticinin Ticari İşletme Borcunu Ödememe Suçu (İİK m. 333/a-2.fıkra)**

Yöneticinin ticari işletme borcunu ödememe suçu İİK m. 333/a hükmünde iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasındaki suçun işlenmesi için özel kast gerekirken, taksirle işlenmesi halinde ikinci fıkradaki cezaya hükmedilmesi gerekmektedir. Maddenin 2. fıkrasına göre, *Birinci fıkradaki suç taksirle işlendiği takdirde, alacaklının şikâyeti üzerine, fail hakkında zararın ağırlığına göre ikibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.* Kanun koyucu, söz konusu suçun taksirle işlenmesi halinde, aynı suçun kasıtlı işlenmesine göre, daha hafif bir yaptırım öngörmüştür. Buna göre; bu suç taksirle işlenirse, sanık, sadece adli para cezası ile cezalandırılacaktır¹⁴².

- **Taksirathı iflas suçu (İİK m. 310)**

İİK m. 310 hükmünde sayılan hallerin bulunması durumunda, Türk Ceza Kanunu'nun taksirli iflas suçuna göre cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, aşağıdaki durumlarda müflis taksirathı sayılır:

1. *Ziyanları için makul sebepler gösteremezse;*
2. *Evinin masrafları hadden fazla ise;*
3. *Kumar yahut mücerret baht oyunlarında ve borsa muamelelerinde külliyetli para sarfetmişse;*
4. *Borcunun, mevcudu ile alacağından çok olduğunu bildiği halde bu vaziyetinden haberleri olmıyan kimselerden ehemmiyetli miktarda veresiye mal satın yahut borç para almış ise;*
5. *Değişik: 29/6/1956-6763/42 md.) Ticaret Kanunu'nun 66 ncı maddesinin birinci fıkrasının 1 ila 3 üncü bentlerinde sayılan defterleri hiç veya kanunun emrettiği şekilde tutmamış ise;*
6. *Mevcudu ile alacağından çok fazla mebalığ için senetler imza etmiş ise;*

¹⁴¹ Coşkun, İcra Suçları, s. 67; Uyar, İcra ve İflas Suçları, s. 42; Halman-Çetin, s. 330.

¹⁴² Aynı yönde, Coşkun, İcra Suçları, s. 83.

7. (Değişik: 18/2/1965-538/128 md.) İflas takibi sırasında mahkeme, iflas idaresi veya iflas dairesi tarafından çağrıldığı halde makbul bir mazeret olmaksızın gelmemiş ise;
8. İşlerini terkederek kaçmış ise;
9. Evvelki bir konkordato şartlarını ifa etmeden yeniden iflasına hükmolunmuş ise;
10. 178 inci maddenin son fıkrası hükmüne riayet etmeyipte bir sene içinde iflası vuku bulmuşsa.

Bu hükümde düzenlenen suçun manevi unsuru taksir olup, failin bir tacirin göstermesi gereken dikkat ve özeni göstermemesi gerekir.

2.6. Cezaî Yaptırım Bağlamında Karşılaştırma

2.6.1. Genel Ceza Hukukunda Ceza Sistemi

2.6.1.1. Genel Olarak

5237 sayılı TCK ile yürürlükten kalkan 765 sayılı TCK'daki "cürüm-kabahat" ayırımına son verilmiştir. Bu kapsamda cürümler için öngörülmüş bulunan ağır hapis, hapis, ağır para cezası ve kamu hizmetlerinden yasaklılık cezalarına 5237 sayılı TCK'da yer verilmediği gibi; kabahatler için öngörülmüş bulunan hafif hapis, hafif para cezası ve bir meslek ve sanatın tatili cezasına da yer verilmemiştir¹⁴³.

Yeni sistemde cürüm-kabahat ayırımına değil; "cezalar ve güvenlik tedbirleri" ayırımına yer verilmiştir. Yeni getirilen sistemde, cezalar TCK'nın 45 ve devamı maddelerinde; güvenlik tedbirleri ise, TCK'nın 53 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir.

TCK m. 45'e göre, *Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır*. Hapis cezaları da kendi arasında "ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası", "müebbet hapis cezası" ve "sürelî hapis cezası" olarak üç başlıkta ele alınıp sınırları çizilmiştir(TCK m. 46).

¹⁴³ Özbek, s.479; Ali Rıza Çınar, **Türk Ceza Hukukunda Cezalar**, Turhan Kitabevi, Ankara 2005, s. 22 vd.; Akbulut, s. 755; Özen/Hafizoğulları, s. 446; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 577;

2.6.1.2. Hapis Cezaları

2.6.1.2.1. Kavram

Hapis cezası¹⁴⁴ (özgürlüğü bağlayıcı ceza), kişinin özgürlüğünün kısıtlanması suretiyle yerine getirilen cezadır. Hapis cezaları, toplumun hukuka olan güveninin tekrar oluşmasını sağladığı ve uygun eğitim programları uygulanmasıyla suçlunun ıslahına olanak tanıdığı düşünülen cezalardır. Cezanın amaçları göz önüne alındığında, hapis cezasının bu amaçların gerçekleşmesine teorik açıdan en elverişli yaptırım türü olduğu görülecektir. Gerçekten de özgürlüğün kaldırılması, içerdiği yoksunluklar nedeniyle failin kefaretinin ödemesi anlamını taşıyacağı gibi; potansiyel suçlular için ibret oluşturacak ve failin ıslahına katkı sağlayacaktır¹⁴⁵.

Hapis cezaları da kendi arasında “ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası”, “müebbet hapis cezası” ve “sürelî hapis cezası” olarak üç başlıkta ele alınıp sınırları çizilmiştir(TCK m. 46).

2.6.1.2.2. Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası

Türk hukukunda ölüm (idam) cezası kaldırılarak yerine sıkı güvenlik rejimine göre infaz edilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası getirilmiştir¹⁴⁶. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir (TCK m. 47)

2.6.1.2.3. Müebbet Hapis Cezası

Müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder (TCK m. 48). Fakat müebbet hapis cezasında, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasında olduğu gibi özel bir infaz rejimi öngörülmemiştir.

Her ne kadar kanun koyucu ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasının hükümlünün yaşamı boyunca devam edeceğini belirtmiş ise de, koşullu salıverme müessesesi sayesinde kişinin özgürlüğüne kavuşma ihtimali bulunmaktadır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar yirmidört yılını, diğer süreli hapis cezalarına

¹⁴⁴ Hapis cezasının tarihi gelişimi için bkz., Fatma Karakaş Doğan, **Cezanın Amacı ve Hapis Cezası, Legal Yayınları**, İstanbul 2010, s. 99 vd.; Öztürk/Erdem, s. 490 vd.

¹⁴⁵ Centel/Zafer/Çakmut, s.568-569.

¹⁴⁶ Öztürk/Erdem, s. 493.

mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler (5275 s. CGTİHK m. 107/2) Görüldüğü gibi bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum edilen hükümlü 30 yılını; müebbet hapis cezasına mahkum olanlar 24 yıllarını iyi halli olarak infaz kurumunda çektiklerinde, koşullu salıverilirler.

2.6.1.3.4. Süreli Hapis Cezası

Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hâllerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz (TCK m. 49/1). Suç tanımına ilişkin hükümde hapis cezasının alt veya üst sınırları gösterilmediğinde, bu sınırlar uygulanır¹⁴⁷.

-Kısa Süreli Hapis Cezası¹⁴⁸

Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır (TCK m. 49/2). Cezanın kısa süreli olup olmadığı, TCK m. 61 uyarınca yapılacak uygulama sonucunda belirlenecek sonuç cezaya göre tespit edilir¹⁴⁹.

2.6.1.3. Adli Para Cezaları

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan ceza türlerinden bir diğeri adli para cezasıdır¹⁵⁰. Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hâllerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir (TCK m. 52/1).

En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsî hâlleri göz önünde bulundurularak takdir edilir (TCK m. 52/2).

Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir (TCK m. 52/3).

¹⁴⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s.570.

¹⁴⁸ Kısa süreli hapis cezası ile ilgili tartışmalar için bkz., Öztürk/Erdem, s. 497 vd.

¹⁴⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 582; Akbulut, s. 759; Yaşar/Gökcan/Artuç, C.II, s. 1482.

¹⁵⁰ Adli para cezaları hakkında detaylı bilgi için bkz., Haluk Çolak/Uğurtan Altun, **Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi**, TBB Dergisi, Sayı 69, 2007, s. 241 vd.; Soner Hamza Çetin, **Adli Para Cezası**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012; T. Polat İşoğlu, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Adli Para Cezası**, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.

Hâkim, ekonomik ve şahsî hâllerini göz önünde bulundurarak, kişiye adlî para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler hâlinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi hâlinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adlî para cezasının hapse çevrileceği belirtilir (TCK m. 52/4).

2.6.2. İcra Ceza Hukukunda Ceza Sistemi

2.6.2.1. Genel Olarak

İcra ceza hukukundaki yaptırım sistemi, genel ceza hukukundaki yaptırım sisteminden kısmen farklılık içermektedir.

İcra ceza hukukunda öngörülen ceza türlerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Hapis cezası,
- Adli para cezası,
- Tazyik hapsi,
- Disiplin hapsi.

Adli para cezası ile hapis cezasının uygulanmasında, TCK'nın yukarıda açıklanan hükümleri uygulanacaktır. Bu nedenle, burada bu iki yaptırım türü ile ilgili detaylı açıklama yapmayı gerekli görmüyoruz.

2.6.2.2. Hapis Cezası

İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiş suçların bazıları için hapis cezası öngörülmüştür. Bu bağlamda hapis cezası öngörülen suçlar şunlardır;

- Kendi fiili ile aczine sebebiyet verme veya durumunu ağırlaştırma suçu (İİK m. 332). Bu suç için öngörülen ceza, onbeş günden altı aya kadar hapis cezasıdır.
- İflas ve konkordato işlerinde kişisel menfaat temin etme suçu (İİK m. 333). Bu suç için altı aydan iki yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Suçun iflas bürosu veya idaresi üyesi tarafından işlenmesi halinde, ceza yarı oranında artırılır.

- Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada yetkili kimseleri hataya düşürme yada konkordato veya yeniden yapılandırma koşullarına uymama suçu (İİK m. 334). Bu suç için, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.
- Ticareti terk suçu (İİK m. 337/a). Bu suç için üç aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.
- Yalan beyanda bulunma suçu (İİK m. 338). Bu suç açısından üç aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.
- Sermaye şirketinin iflasını istememe suçu (İİK m. 345/a). Bu suç için on günden üç aya kadar hapis cezası öngörülmüştür.

Hapis cezasının uygulanmasında, TCK m. 5 hükmüne istinaden, TCK'nın süreli hapis cezalarını düzenleyen 49. maddesi uygulanacaktır.

2.6.2.3. Adli Para Cezası

İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiş bazı suç tipleri için adli para cezası öngörülmüştür. Bu bağlamda, adli para cezası ile yaptırıma bağlanan suçları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yöneticinin ticari işletme borcunu ödememe suçu (İİK m. 333/a). Bu suçun birinci fıkrası için, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Maddenin ikinci fıkrasına göre, birinci fıkradaki suç taksirle işlendiği takdirde, alacaklının şikâyeti üzerine, fail hakkında zararın ağırlığına göre ikibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Bazı suçlar açısından da hem adli para cezası, hem de hapis cezası öngörülmüştür. Böyle durumlarda, hakim hem adli para cezasına hem de hapis cezasına hükmedecektir. Adli para cezası ile hapis cezasının birlikte öngörüldüğü suçlar şunlardır:

- Alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudunu eksiltme suçu (İİK m. 331). Bu suç için, altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Maddenin 4. fıkrasına göre, taşınmaz rehni kapsamında bulunan eklentinin rehin alacaklısına zarar vermek kastı ile taşınmaz dışına çıkarılması

halinde, eklentinin zilyedi iki yıldan dört yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

- Müflisin mallarını vermeme suçu (İİK m. 336). Bu suç için öngörülen ceza, doksan güne kadar adli para cezasıdır. Burada adli para cezasının alt sınırı belirtilmediğinden, TCK m. 52/1 hükmüne göre 5 gün olacaktır.
- Artırmadan çekilme suçu (İİK m. 345/b). Bu suç için bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Adli para cezasının alt sınırı gösterilmediğinden, TCK m. 52/1 hükmü uyarınca alt sınır beş gün olacaktır.

2.6.2.4. Tazyik Hapsi

2.6.2.4.1. Tazyik Hapsi İle İlgili Genel Bilgiler

İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen bazı eylemler için tazyik hapsi öngörülmüştür. Tazyik hapsinin tanımına ne 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, ne de 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda yer verilmiş değildir. Tazyik, kelime anlamı olarak bir şeye zorlama, bir şeyin yapılması için baskı uygulama anlamlarına gelmektedir. Tazyik hapsi ise, bir işin yapılması amacıyla işi yapmakla hukuken yükümlü olan kişinin bu işi yapması için belli bir süreye dek hapisle zorlanmasıdır. Hukuken yükümlü olduğu o işi yerine getirdiğinde tazyik hapsi derhal sona erer.

Öğreti ve uygulamada kabul edildiği üzere, tazyik hapsinin özellikleri şunlardır.

- Tazyik hapisleri tekerrüre esas olmaz.
- Tazyik hapislerinde koşullu salıverme hükümleri uygulanmaz.
- Tazyik hapisleri adli sicil kayıtlarına işlenmez.

2.6.2.4.2. İcra ve İflas Kanunu'na Göre Tazyik Hapisleri

2004 sayılı İcra ve İflas Kanun'un tazyik hapsi içeren hükümleri, m.76, m.338/2, 340, 341, 343 ve 344. maddesi hükümleridir.

2.6.2.4.2.1. İİK m.76. Hükümünde Yer Alan Tazyik Hapsi

İİK m. 76 hükmüne göre, mal beyanında bulunmayan borçlu, alacaklının talebi üzerine beyanda bulununcaya kadar icra mahkemesi hâkimi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere hapisle tazyik olunur. Ancak bu hapis üç ayı geçemez.

İcra ve İflas Kanunu'nun bu hükmünde, mal beyanında bulunmayan borçlunun mal beyanında bulunmasını sağlamak için üç aya kadar tazyik hapsine maruz bırakılması öngörülmüştür.

Bu hüküm uygulamada pek uygulanmıyordu. Çünkü mal beyanında bulunmayanlara ilişkin daha yaygın olan İİK m.337/2 hükmünde düzenlenmiş bulunan 10 günlük disiplin hapsi uygulanıyordu. Fakat Anayasa Mahkemesinin, 28.02.2008 tarih ve 2006/71 Esas, 2008/69 Karar sayılı kararıyla İİK m.337/2 hükmü iptal edildiğinden, uygulamada mal beyanında bulunmama nedeniyle alacaklı tarafın icra mahkemesinden uygulanmasını talep ettiği hüküm, artık İİK m.76 hükmüdür.

Genel icra hukukunda uygulanan İİK m. 76'ya benzer bir tazyik hapsi, kamu icra hukukunda mal bildiriminde bulunmayan kamu borçluları hakkında da öngörülmüştür. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun m. 60 hükmüyle, ödeme emrini tebellüğ etmesine rağmen borcunu ödemeyen veya dava açmayan kamu borçlusunun mal bildiriminde bulunması zorunluluğu getirilerek, alacaklı kamu idaresinin (tahsil dairesinin), borçlunun malvarlığı hakkında bilgilendirilmesi, bu sayede haciz yapabilmesi ve kamu alacağının tahsil edilmesi amaçlanmıştır¹⁵¹.

2.6.2.4.2.2. İİK m.338/2. Hükümünde Yer Alan Tazyik Hapsi

Hakkında aciz vesikası alınmış borçlu, asgari ücretin üstünde bir geçim sürdürdüğü, aciz vesikası hamili alacaklının alacağının aciz vesikasına bağlanmasından en geç beş sene içinde müracaatı üzerine sabit olursa, asgari ücretin üstünde kalan gelirlerinden icra tetkik merciinin dörtte birden az olmamak üzere tespit edeceği kısmını merci kararının kesinleşmesinden itibaren en geç bir ay içinde ve aciz vesikasındaki borcun ödenmesine kadar her ay icra dairesine yatırmaya mecburdur. Bu mükellefiyeti yerine getirmeyen borçlu hakkında bir yıla kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başladıktan sonra borçlu borcun tamamını veya o tarihe kadar icra veznesine yatırmak zorunda olduğu meblağı öderse tahliye edilir; ödemelerini tekrar keserse,

¹⁵¹ Yusuf Karakoç; **Genel Vergi Hukuku**, Ankara 2014, s. 678.

hakkında tazyik hapsine yeniden karar verilir. Ancak, bir borçtan dolayı tazyik hapsinin süresi bir yılı geçemez (İİK m. 338/2).

2.6.2.4.2.3. İİK m.340 Hükümünde Yer Alan Tazyik Hapsi

İcra ve İflas Kanunu'nun 340. maddesi hükmüne göre, 111 inci madde mucibince veya alacaklının muvafakati ile icra dairesinde kararlaştırılan borcu ödeme şartını, makbul bir sebep olmaksızın ihlal eden borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra borçlu borcun tamamını veya o tarihe kadar icra veznesine yatırmak zorunda olduğu meblağı öderse tahliye edilir; ödemelerini tekrar keserse, hakkında tazyik hapsine yeniden karar verilir. Ancak, bir borçtan dolayı tazyik hapsinin süresi üç ayı geçemez¹⁵².

Uygulamada en çok görülen tazyik hapislerinden birisi de budur. Çünkü icra takibinin kesinleşmesi üzerine haciz için icra dairesi görevlilerinin borçlunun evine gitmesi dolayısıyla eşyalarının haczedilerek satılacağını ve böylece köşeye sıkıştığını anlayan borçlu, eşyalarının haczedilip satılmasından korktuğu için icra takibi sürecinde ödeme taahhüdünde bulunur. Ödeme Taahhüdü İİK'nun 111. maddesine göre yapılır. Söz konusu 111. madde şu şekildedir:

“Borçlu alacaklının satış talebinden evvel borcunu muntazam taksitlerle ödemeği taahhüt eder ve birinci taksiti de derhal verirse icra muamelesi durur.

Şu kadar ki borçlunun کافی miktar malı haczedilmiş bulunması ve her taksitin borcun dörtte biri miktarından aşağı olmaması ve nihayet aydan aya verilmesi ve müddetin üç aydan fazla olmaması şarttır.

(Değişik fıkra: 17/07/2003 - 4949 S.K./26. md.) Borçlu ile alacaklının borcun taksitlendirilmesi için icra dairesinde yapacakları sözleşme veya sözleşmelerin devamı süresince 106 ve 150/e maddelerindeki süreler işlemez. Ancak bu sözleşme veya sözleşmelerin toplam süresinin on yılı aşması halinde, aştığı tarihten itibaren süreler kaldığı yerden işlemeye başlar.

(Değişik fıkra: 09/11/1988 - 3494/13 md.) Taksitlerden biri zamanında verilmezse icra muamelesi ve süreler kaldığı yerden devam eder.”

Bu şekilde ödeme taahhüdünde bulunup da bu taahhüdünü yerine getirmeyen borçlu hakkında İcra (Ceza) Mahkemesine yapılacak şikayet üzerine borçlunun tazyik

¹⁵² Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz., Uğur Baytun, **Bir Ekonomik Suç: Ödeme Tahhüdünü İhlal ve Tazyik Hapsi**, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, s. 157 vd. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107791> (E.T. 24/01/2020)

hapsine çarptırılmasına karar verilir. Görüldüğü gibi tazyik hapsine karar verebilmek için bu konuda alacaklının şikayette bulunması gerekir. Aksi halde şikayet olmadan tazyik hapsine hükmedilemez. Yine bunun sonucu olarak tazyik hapsine karar verilmiş olsa ve hatta bu karar infaz aşamasında bile olsa şikayetten vazgeçme üzerine mahkemece düşme kararı verilerek bu tazyik hapsi ortadan kaldırılabilir.

2.6.2.4.2.4. İİK m.341 Hükümünde Yer Alan Tazyik Hapsi

İcra ve İflas Kanunu'nun 341. maddesinde çocuk teslimi emrine uymayanlara ilişkin olarak verilen tazyik hapsi düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, çocuk teslimi hakkındaki ilâmın veya ara kararının gereğini yerine getirmeyen veya yerine getirilmesini engelleyen kişinin, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine, altı aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın veya ara kararının gereği yerine getirilirse, kişi tahliye edilir¹⁵³.

Görüldüğü gibi bu hükümde çocuk teslimi konusunda mahkemenin yüklediği yükümlülüğe uymamanın yaptırımı düzenlenmiştir. Burada sadece teslimle yükümlü olanlar değil, aynı zamanda teslimin yerine getirilmesini engelleyen kişiler de tazyik hapsine maruz bırakılabilmektedir.

Diğer tazyik hapislerinde olduğu gibi burada da tazyik hapsine hükmedebilmek için lehine hüküm verilmiş olan kimsenin şikayeti gerekir. Aksi halde şikayet olmadan tazyik hapsine hükmedilemez.

Maddenin son cümlesine göre, hapsin tatbikine başlandıktan sonra çocuk teslimi konusundaki ilâmın veya ara kararın gereği yerine getirilirse, kişi tahliye edilir.

2.6.2.4.2.5. İİK m.343 Hükümünde Yer Alan Tazyik Hapsi

Yalnız kendisi tarafından yapılacak olan bir işin yapılması veya bir işin yapılmaması yahut bir irtifak hakkının tesisi veya kaldırılması hakkındaki ilâm hükümlerine makbul mazerete müstenit olmayarak muhalefet eden borçluların, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir (İİK m. 343).

¹⁵³ Ejder Yılmaz, **İcra ve İflas Kanunu Şerhi**, Yetkin Yayıncılık, s. 1385.

Görüldüğü gibi burada da bir ilam hükmünün yerine getirilmemesi nedeniyle lehine hüküm verilmiş olan kişilerin şikayeti üzerine tazyik hapsine çarptırılacağı hususu düzenlenmiştir.

2.6.2.4.2.6. İİK m.344 Hükümünde Yer Alan Tazyik Hapsi

İcra ve İflas Kanunu'nun 344. maddesinde uygulamada en çok görülen tazyik hapislerinden birine yer verilmiştir. Söz konusu hükme göre, nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başladıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir. Borçlunun, nafakanın kaldırılması veya azaltılması talebiyle dava açmış olması halinde, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak, tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir (İİK m. 344).

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere nafaka verilmesine ilişkin mahkeme kararlarının gereğini yerine getirmeyen borçlu, alacaklının şikayeti üzerine tazyik hapsine maruz bırakılmaktadır. Tazyik hapsine başladıktan sonra tazyik hapsinin gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir.

2.6.2.4.3. Tazyik Hapislerinin İnfazı

Tazyik hapislerinin ne şekilde infaz edileceği hususu Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 193. maddesinde düzenlenmiştir.

Tazyik hapsi kararlarının Cumhuriyet başsavcılığınca infazında aşağıdaki esas ve usuller uygulanır;

- a) Mahkemece verilen tazyik hapsi kararları, bu kararlara mahsus deftere kaydedilir,
- b) Bu kararlar, hükümlünün kararda belirtilen adresinde bulunan mahalli kolluk kuvvetlerine veya ilgilinin bu adreste bulunamaması halinde yargı çevresi dışındaki o yer Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir,
- c) Kanun hükümlerine göre tazyik hapsi kararı kaldırılmadığı sürece, kurumda yerine getirilir.
- d) Disiplin hapsi ve tazyik hapsi kararları için kurumda ayrı bir kayıt tutulur.

- e) Disiplin hapsi ve tazyik hapsi kararları, tekerrüre esas olmaz, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve adlî sicil kayıtlarına işlenmez (Tüzük m. 193/2).

2.6.2.5. Disiplin Hapsi

2.6.2.5.1. Disiplin Hapsi Kavramı

Disiplin hapsi 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda tanımlanmıştır. Buna göre disiplin hapsi, Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapsi ifade eder (CMK m. 2/1-1).

Kısmî bir düzeni, örneğin mahkemenin, disiplin, düzen ve yüceliğini veya yargılamanın esenlikle yürütülmesini sağlamak üzere mahkeme başkanı veya hâkime verilmiş olan hapis cezası yaptırımını uygulamak yetkisinin anlam ve sonuçlarını belirtmek üzere bu yaptırımın disiplin hapsi olduğunun her hâlde ayrıca belirlenmesi uygun görülmüş ve niteliği bu şekilde açıklanmıştır¹⁵⁴.

Buna göre disiplin hapsinin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:¹⁵⁵

- -Disiplin hapisleri kısmi bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilirler.
- -Disiplin hapisleri kanunda yer alan seçenek yaptırımlara çevrilemezler.
- -Disiplin hapislerinde önödeme uygulanmaz.
- -Disiplin hapisleri tekerrüre esas oluşturmaz.
- -Disiplin hapislerinde koşullu salıverme hükümleri uygulanmaz.
- -Disiplin hapisleri ertelenemez.
- -Disiplin hapisleri adlî sicil kayıtlarına işlenmez.

2.6.2.5.2. 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda Yer Alan Disiplin Hapisleri

Sonradan kazandığı malları veya kazancında ve gelirinde vaki tezayütleri bu Kanun mucibince bildirmeye mecbur olan borçlu makbul bir mazereti olmaksızın yedi gün içinde icra dairesine taahhütlü mektupla veya şifahi surette bildirmezse ve bu mal

¹⁵⁴ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 611.

¹⁵⁵ Coşkun, İcra Suçları, s. 259; Halil Polat, **Cumhuriyet Savcısının El Kitabı**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 1410; Mustafa Artuç, **Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 7 vd.

veya kazancı asıl veya bedel itibariyle mevcut olduğu takdirde, on gün; mal veya kazancını asıl veya bedel itibariyle makbul bir sebep olmaksızın elden çıkarmışsa, bir aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır (İİK m. 339/1).

Bu cezalara alacaklının şikâyeti üzerine karar verilir. Kişi, icra takibine konu olan borcu tamamen ödemediği takdirde, bu ceza düşer (İİK m. 339/2).

2.6.2.5.3. Disiplin Hapsi Kararlarının İnfazı

Disiplin hapsine ilişkin kararların infaz usulü, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazının düzenlendiği genel kanun olan 5275 sayılı kanunda değil, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'te düzenlenmiştir. Tüzüğün söz konusu hükmü, 193. maddenin 1. fıkrasıdır. Bu fıkra şu şekildedir:

1. Disiplin hapsinin Cumhuriyet başsavcılığınca infazında aşağıdaki esas ve usuller uygulanır;
 - a) Mahkemece verilen disiplin hapsi kararları, disiplin hapsine mahsus deftere kaydedilir,
 - b) Disiplin hapsi cezasının infazı amacıyla, on gün içinde Cumhuriyet başsavcılığına gelmesi için hükümlüye çağrı belgesi gönderilir. Bu süre içinde hükümlünün gelmemesi veya kaçması halinde yakalama emri düzenlenir. İlgilinin bu adreste bulunamaması halinde karar, yargı çevresi dışındaki o yer Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir,
 - c) Kanun hükümlerine göre disiplin hapsi, kaldırılmadığı veya düşürülmediği takdirde kurumda yerine getirilir (Tüzük m. 193/1).

2.7. Seçenek Yaptırımlar

Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır (TCK m. 49/2). Kanun koyucu, hapis cezasının kısa süreli olması halinde bir takım seçenek yaptırımlara dönüştürülmesini, hükümlünün cezaevinde cezasını çekmesinden daha doğru olacağı düşüncesiyle ihdas etmiştir¹⁵⁶. Kısa süreli hapis cezası yerine seçenek yaptırımlardan birine hükmetme, cezanın bireyselleştirilmesine hizmet eden

¹⁵⁶ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz., Centel/Zafer/Çakmut, s. 605 vd.; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 581 vd.; Hafizoğulları/Özen, s. 449 vd.; Öztürk/Erden, s. 500 vd.

yollardan biridir¹⁵⁷. Kanun koyucu, hapis cezasına seçenek yaptırımları 50. maddesinde düzenlemiştir. Söz konusu hüküm şu şekildedir:

1. “Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;
 - a) Adlî para cezasına,
 - b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine,
 - c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,
 - d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,
 - e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,
2. Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir.
3. Suç tanımında hapis cezası ile adlî para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hâllerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adlî para cezasına çevrilmez.
4. Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir.

¹⁵⁷ Seçenek yaptırımlarla ilgili detaylı bilgi için bkz., Hüseyin İnce, **Türk Ceza Hukukunda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar**, Seçkin Yayınları, Ankara 2007, s. 151 vd.; Mustafa Çiçek, **Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Olarak Sunulan Yaptırımların Değerlendirilmesi**, İstanbul Üniv. Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 80 vd.; Gülten İş Arkun, **Türk Ceza Hukukunda Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar**, Maltepe Üniv. SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 30 vd.

5. Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı hâlinde, birinci fıkranın (a) bendine göre adlî para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir hâlinde uygulanmaz.
6. Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir.
7. Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi hâlinde, hükmü veren mahkeme kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhâl infaz edilir. Bu durumda, beşinci fıkra hükmü uygulanmaz.
8. Hükmedilen seçenek tedbirin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda, hükmü veren mahkemece tedbir değiştirilir (TCK m. 50).

50.maddenin başlığından da anlaşılacağı üzere, seçenek yaptırımlara çevirmenin söz konusu olabilmesi için, hapis cezasının kısa süreli olması gerekmektedir. Kısa süreli hapis cezası, 1 yıl veya daha az süreli hapis cezasını ifade eder (TCK m. 49/2). Dolayısıyla 1 yıl da dahil olmak üzere bir yılın altındaki hapis cezaları, kısa süreli hapis cezasıdır ve bu ceza, TCK m. 50/1 deki seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir.

Kanun koyucu seçenek yaptırımlara çevirme konusundaki 1 yıllık süre sınırına bir istisna öngörmüştür. Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı hâlinde, 50. maddenin birinci fıkranın (a) bendine göre adlî para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir hâlinde uygulanmaz (TCK m. 50/4). Görüldüğü üzere kanun koyucu bu hükmüyle, basit (bilinçsiz-öngörüsüz) taksirle işlenen suçlarda, verilen hapis cezasının uzun süreli olması halinde de seçenek yaptırımlardan “adli para cezasına” çevrilebileceğini kabul etmiştir¹⁵⁸.

Kanun koyucu bu durumda sadece “adli para cezasına” çevirmenin mümkün olabileceğini kabul etmiş; 50.maddenin 1.fikrasındaki diğer yaptırımlara çevrilmesini kabul etmemiştir.

Suç tanımında hapis cezası ile adlî para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hâllerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adlî para cezasına çevrilmez (TCK m. 50/2). Örnekleyecek olursak, hakim TCK m. 86/2 uyarınca basit yaralama

¹⁵⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 584; Centel/Zafer/Çakmut, s. 608; Akbulut, s. 937; Arkun, s. 44; Hakeri, Genel, s. 674.

suçundan hapis cezası ile adli para cezası seçenek yaptırım olarak öngörüldüğü halde hapis cezasını tercih etmişse ve yaptığı artırım ve indirimler sonucunda sonuç cezayı kısa süreli (1 yıl veya daha az) olarak bulmuşsa, artık bu kısa süreli hapis cezasını adli para cezasına çeviremeyecektir¹⁵⁹.

Hakim, kısa süreli hapis cezasını, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre seçenek yaptırımlara çevirebilecektir¹⁶⁰. 50.maddenin 1.fikrasında sayılan bu ölçütleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Suçlunun kişiliği
- Suçlunun sosyal ve ekonomik durumu
- Suçlunun yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık
- Suçun işlenmesindeki özellikler

Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir (TCK m. 50/3).

Bu hükme göre, 30 gün ve daha az süreli bir hapis cezasına mahkum olunmuşsa, daha önce hapis cezasına mahkum edilmemiş olmak şartıyla bu hapis cezası TCK m. 50/1'deki seçenek yaptırımlardan birisine çevrilecektir. Bu hükmün şartlarının oluştuğu bir olayda hakim bu hükmü uygulama zorunluluğu vardır. Bu nedenle burada, hakim seçenek yaptırıma çevirme konusundaki takdir yetkisine istisna getirilmiştir¹⁶¹.

İcra ve İflas Kanunu'nda öngörülen ve hapis cezası gerektiren suçlarda, verilen sonuç ceza kısa süreli olduğunda hakim tarafından seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir. Gerek sadece hapis cezası öngörülen suçlarda, gerekse de hem hapis hem de adli para cezası öngörülen suçlarda, verilen netice hapis cezası kısa süreli ise TCK m. 50 hükmü uyarınca seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir. Örneğin, İİK m. 337/a hükmü uyarınca ticareti terk suçundan verilen hapis cezası, adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir.

¹⁵⁹ Centel/Zafer/Çakmut, s. 608; Hakeri, Genel, s. 671-672; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s.778.

¹⁶⁰ İnce, s. 157 vd.; Çınar, s. 38 vd.; Centel/Zafer/Çakmut, s. 608-609; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 778; Özgenç, s. 961.

¹⁶¹ Centel/Zafer/Çakmut, s. 608; İnce, s. 162; Hakeri, Genel, s. 671.

2.8. Cezanın Ertelenmesi

2.8.1. Genel Olarak

Erteleme, en genel anlamda suç işlemiş fail hakkında; kamu davasının açılmasını, duruşmanın yapılmasını, suçluluğun tespitini veya mahkûmiyet hükmünün verilmesini veya böyle bir hüküm verilmişse, yerine getirilmesinin belirli bir süre içinde göstereceği iyi hâle bağlı olarak ertelenmesi veya mahkûmiyetin esasen meydana gelmemiş sayılması neticesini meydana getirmektedir¹⁶².

Türk hukukuna cezaların ertelenmesi kurumu ilk olarak 1926 yılında 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile birlikte girmiştir. Ancak bu yasanın erteleme koşullarını düzenleyen hükümlerinden bir kısmı 1965 yılında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile düzenlendiğinden, yürürlükten kalkmıştır¹⁶³.

Erteleme müessesesi, 5237 sayılı TCK'nun 51.maddesinde ayrıntısıyla düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm şu şekildedir:

1. *“İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;*
 - a) *Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,*
 - b) *Suçtu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, gerekir.*
2. *Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi hâlinde, hâkim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhâl salıverilir.*

¹⁶² Ayhan Önder, “Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler “Tecil”, İstanbul, 1963, s. 6; Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi”, Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, İstanbul 1999, s. 55.

¹⁶³ Centel/Zafer/Çakmut, s. 652.

3. *Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.*
4. *Denetim süresi içinde;*
 - a) *Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,*
 - b) *Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,*
 - c) *Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,*

Mahkemece karar verilebilir.
5. *Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.*
6. *Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.*
7. *Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir.*
8. *Denetim süresi yükümlülüklerle uygun veya iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır (TCK m. 51).”*

2.8.2. Ertellemenin Koşulları

2.8.2.1. Ertelenecek Ceza, Hapis Cezası Olmalı

İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir (TCK m. 51/1-birinci cümle). Bu hükme göre ertelenecek ceza hapis cezası olmalıdır. Adli para cezaları ertelenemez¹⁶⁴. Adli para cezası hapisten çevrilen adli para cezası olsa bile ertelenemez. Kısa süreli hapis cezası TCK m. 50/1 hükmündeki diğer seçenek yaptırımlara çevrilmiş olsa bile bu seçenek yaptırım ertelenemez. Hapis cezası ile birlikte adli para cezasına da hükmedildiği durumlarda, cezanın hapis cezasına ilişkin bölümü diğer şartların varlığı halinde ertenebilecektir¹⁶⁵. Örneğin 1 yıl hapis ve 2.000 TL adli para cezasına mahkumiyet halinde, diğer şartların varlığı halinde 1 yıllık hapis cezası ertelenebilecek; adli para cezası ise ertelenemeyecektir.

2.8.2.2. Ertelenecek Ceza, Belli Sınırları Aşmamalı

TCK m. 51/1-1.cümle hükmünden çıkan sonuca göre, hapis cezasının ertelenebilmesi için, 2 yıl veya daha az süreli olması gerekir¹⁶⁶. Aynı fıkranın 2.cümlesine göre, bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır (TCK m. 51/1-ikinci cümle). Karar verme anında failin yaşı önemli değildir. Önemli olan suç tarihinde failin 18 yaşını doldurmamış veya 65 yaşını bitirmiş olup olmadığıdır. Eğer bu yaş sınırlarında bulunuyorlarsa, ertelenecek cezanın süresinin üst sınırı 2 yıl değil, 3 yıldır.

İşlenen suçun kasıtlı veya taksirli olmasının süre sınırına bir etkisi yoktur. Taksirli suçlarda dahi süre sınırı yukarıda belirtildiği gibidir. Kanun koyucu taksirli suçlardan alınan hapis cezaları için süre konusunda bir farklılık öngörmemiştir¹⁶⁷.

Burada belirtilen süre sınırlarında gözönünde bulundurulacak kıstas, temel ceza değil; temel ceza üzerinden yapılacak artırım ve indirimler sonucunda bulunan sonuç cezadır. Örneğin işlenen bir suçtan dolayı faile temel ceza olarak 2 yıl 6 ay hapis cezası

¹⁶⁴ Özgenç, Genel, s. 779; Öztürk/Erdem, s. 517-518; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 691; Hafizoğulları/Özen, s. 459.

¹⁶⁵ Mustafa Artuç/Tahir Hırsılı, **Hüküm Kurma Esasları**, Adalet Yayınevi, Ekim 2008, s.242.

¹⁶⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 691; Hafizoğulları/Özen, s. 459.

¹⁶⁷ Öztürk/Erdem, s. 518

verilmiş olsa bile, yapılan artırım ve indirimler sonucunda bulunan sonuç ceza 2 yıl veya altında ise, erteleme mümkündür¹⁶⁸.

2.8.2.3. Fail, Bazı Koşulları Sağlamış Olmalı

Erteleme kararı verilebilmesi için kişinin;

- a. Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,
- b. Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, gerekir (TCK m. 51/1-son cümle).

Erteleme kararı verilebilmesi için failin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması gerekir (TCK m. 51/1-a).

Ertelemenin mümkün olabilmesi için, önceki mahkumiyetin kasıtlı bir suç olması ve aynı zamanda hapis cezasını içermesi gerekir. Taksirli bir suçtan alınan mahkumiyet, hapis cezasını içerse bile ertelemeye engel değildir. Yine bunun gibi önceki mahkumiyet kasıtlı suç olsa bile alınan mahkumiyet hapis cezası değilse, ertelemeye engel değildir.¹⁶⁹

Önceki mahkumiyetin kasıtlı suç olması ve hapis cezasını gerektirmesi her durumda ertelemeye engel teşkil etmez. Kasıtlı suçtan dolayı mahkum olunan hapis cezası, 3 aydan fazla olmalıdır. 3 ay veya daha az süreli ise, ertelemeye engel değildir. Üç aylık sınırın belirlenmesinde, yapılacak artırım ve indirimler sonucunda hükümde bulunan sonuç ceza esas alınır.

Önceki mahkumiyete ilişkin hükmün kesinleşmiş olması gerekir. Eğer önceki mahkumiyete ilişkin hüküm kesinleşmemişse, ertelemeye engel teşkil etmez.

Mahkeme, failin mahkemedeki ve sosyal çevresindeki hal ve tavırlarını araştırıp irdeleyerek failin yeniden suç işlemeyeceği, yani işlediği suçtan dolayı pişmanlık gösterdiği yönünde bir kanaat edinmelidir. Burada hakime bir takdir yetkisi tanınmıştır. Kendisine takdir hakkı tanınan hakim, bu takdirini somut olayda yerinde kullanarak

¹⁶⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 693-694; Öztürk/Erdem, s. 519-520.

¹⁶⁹ Özgenç, Genel, s. 782; Akbulut, s. 953.

bunu gerekçelendirmelidir. Gerekçenin akla, mantığa ve yasalara uygun bir gerekçe olması gerekir¹⁷⁰.

2.8.2.4. Verilen Hükümün Açıklanması Geri Bırakılmamış Olmalı

Saniğe yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir (CMK m. 231/5-ilk cümle). Şartları olduğundan bahisle iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezasına ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecektir. CMK m. 231/7 hükmüne göre, *“Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.”* Görüldüğü gibi hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğinde, erteleme mümkün değildir¹⁷¹.

2.8.2.5. Hakim Erteleme Yönünde Karar Vermeli

Ertelemenin şartlarından bir diğeri de, hakim erteleme konusunda karar vermesidir. Burada hakime bir takdir yetkisi tanınmıştır¹⁷². Kendisine takdir hakkı tanınan hakim, bu takdirini somut olayda yerinde kullanarak bunu gerekçelendirmelidir. Gerekçenin akla, mantığa ve yasalara uygun bir gerekçe olması gerekir.

2.8.3. İcra Ceza Hukukunda Erteleme

İcra ceza hukuku açısından erteleme bağlamında getirilmiş özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak, yukarıda genel ceza hukuku bağlamında erteleme ile ilgili yapılan açıklamalar, icra ceza hukukunda hapis cezası içeren suçlarda da geçerlidir. Örneğin İİK m. 337/a hükmü uyarınca ticareti terk suçundan verilecek ceza, yukarıda belirtilen koşulları taşıması halinde ertelenebilecektir.

Erteleme, sadece hapis cezaları için geçerli olup, her ne kadar hürriyeti bağlayıcı nitelikte olsalar da, tazyik hapsi veya disiplin hapsi içeren eylemlerde erteleme hükümlerinin uygulanması mümkün değildir¹⁷³.

¹⁷⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 830.

¹⁷¹ Halil Polat/Aynur Arslan Polat, **Ceza Hakiminin Başvuru Kitabı**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 132.

¹⁷² Akbulut, s. 780; Hafizoğulları/Özen, s. 460; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 833.

¹⁷³ Polat, s. 1410; Artuç, CMK, s. 7.

2.9. Zamanaşımı

2.9.1. Genel Ceza Hukukunda Zamanaşımı

2.9.1.1. Genel Olarak

Suçun işlendiği tarih ile verilen hükmün kesinleşmesinden sonra belli bir süre geçmesi, devletin ceza ve infaz ilişkilerini devam ettirmesindeki sosyal yararın yitirilmesine sebep olur. Bu sebepten dolayı belirli bir sürenin geçmesinin, devletin cezalandırma yetkisini ortadan kaldırmasına *zamanaşımı* denilmektedir¹⁷⁴.

Zamanaşımı da kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar **dava zamanaşımı** ve **ceza zamanaşımı**'dır. Dava zamanaşımı, suçun işlenmesinden itibaren belli bir sürenin geçmesidir. Ceza zamanaşımı ise, ceza verilip hüküm kesinleştikten sonra hükümlünün bulunamaması nedeniyle cezanın belli bir süre infaz edilememesidir. Dava zamanaşımına ilişkin hükümler TCK'nun 66 ve 67. maddesinde; ceza zamanaşımına ilişkin hükümler ise TCK'nun 68 vd. maddelerinde düzenlenmiştir¹⁷⁵.

2.9.1.2. Dava Zamanaşımı Süreleri ve Bu Sürelerin Tespiti

Kanun koyucu, zamanaşımı sürelerini TCK m. 66/1 hükmünde düzenlemiştir. Buna göre,

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda suç tarihinden itibaren veya zamanaşımını kesen sebep varsa bu tarihten itibaren 30 yıl geçmesi halinde kamu davası düşer. Örneğin TCK m. 82/1-d maddesi kapsamında eşe karşı gerçekleştirilen öldürme suçunda, dava zamanaşımı süresi 30 yıldır.

Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda suç tarihinden itibaren veya zamanaşımını kesen sebep varsa bu tarihten itibaren 25 yıl geçmesi halinde kamu davası düşer. Örneğin TCK 81. madde kapsamında gerçekleştirilen öldürme suçunda, dava zamanaşımı süresi 25 yıldır.

20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda, suç tarihinden itibaren veya zamanaşımını kesen sebep varsa bu tarihten itibaren 15 yıl geçmesi halinde kamu davası düşer.

5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda suç tarihinden itibaren veya zamanaşımını kesen sebep varsa bu tarihten itibaren 15 yıl geçmesi halinde kamu davası düşer. Bu durumda suçun kanundaki cezasının üst sınırı kriter

¹⁷⁴ Koca/Üzülmez, s. 744; Öztürk/Erdem, s. 607.

¹⁷⁵ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 945 vd.

alınarak belirlenir (TCK m. 66/4). Örneğin TCK m. 85/1 kapsamında taksirle öldürme suçunun cezası 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezasıdır. Bu suç için dava zamanaşımı süresi 15 yıldır. Bunun yanı sıra suçun kanundaki cezasının tespitinde ağırlaştırıcı nedenleri göz önünde bulundurulur (66/3).

Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda suç tarihinden itibaren veya zamanaşımını kesen sebep varsa bu tarihten itibaren 8 yıl geçmesi halinde kamu davası düşer. Örneğin TCK m. 86/1 kapsamındaki kasten yaralama suçunda dava zamanaşımı süresi 8 yıldır.

Adli para cezasını gerektiren suçlarda da zamanaşımı süresi 8 yıldır.

Hapis cezası ile adli para cezasının seçimlik olarak öngörüldüğü durumlarda, dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde hapis cezası kıstas alınır (TCK m. 66/4-ikinci cümle).

Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri de gözönünde bulundurulur (TCK m. 66/3).

Burada şu hususu da hatırlatmak gerekir ki, TCK m. 66/3 hükmüne göre zamanaşımı süresinin tespitinde suçun *daha ağır* cezayı gerektiren nitelikli hallerinin dikkate alınacağı kabul edildiğinden, suçun *daha az* cezayı gerektiren nitelikli halleri dikkate alınmaz. Örneğin hırsızlık suçunda malın değerinin azlığı nedeniyle TCK m. 145'teki daha hafif cezayı gerektiren hal, zamanaşımının tespitinde etken değildir.

Fiili işlediği tarihte 12 yaşını doldurmuş olup 15 yaşını doldurmamış çocukların işlediği suçlarda, zamanaşımı süreleri yarısı oranında uygulanır (TCK m. 66/2).

Fiili işlediği tarihte 15 yaşını doldurmuş olup 18 yaşını doldurmamış çocukların işlediği suçlarda, zamanaşımı süreleri 2/3 oranında uygulanır (TCK m. 66/2).

Normalde dava zamanaşımı süresi, yukarıda belirtilen zamanlarda başlar ve durmadan işlemeye devam eder. Fakat kanun koyucu bazı sınırlı durumlarda bu zamanaşımı süresinin durmasını (yani işleminin durmasını), bazı durumlarda da bu zamanaşımı süresinin kesilerek baştan itibaren yeniden başlamasını öngörmüştür. Bunlardan ilkinde dava zamanaşımının durması; ikincisine ise dava zamanaşımının kesilmesi denilmektedir. Kanun koyucu dava zamanaşımının kesilmesi ve durması sebeplerini ve bunlara ilişkin diğer hükümlerini 67.maddesinde belirtmiştir.

Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak

olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur (TCK m. 67/1).

Bir suçla ilgili olarak; Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi, şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi, suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi, sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi, halinde, dava zamanaşımı kesilir (TCK m. 67/2).

Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar (TCK m. 67/3).

Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar (TCK m. 67/4).

TCK'nın ceza zamanaşımı sürelerini belirleyen 68. madde hükmünden çıkan sonuca göre;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl.
- Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.
- Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl.
- Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.
- Beş yıla kadar hapis ve adlî para cezalarında on yıl.

Geçtikten sonra verilen cezalar infaz edilmez (TCK m. 68/1).

Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez (TCK m. 68/2).

Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz (TCK m. 68/3).

Türleri başka başka cezaları içeren hükümler, en ağır ceza için konulan sürenin geçmesiyle infaz edilmez (TCK m. 68/4).

Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır (TCK m. 68/5).

Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunluklarının süresi ceza zamanaşımı doluncaya kadar devam eder (TCK m. 69/1).

Müsadereye ilişkin hüküm, kesinleşmeden itibaren yirmi yıl geçtikten sonra infaz edilmez (TCK m. 70/1).

Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ceza zamanaşımını keser (TCK m. 71/1).

Bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımı kesilir (TCK m. 71/2).

Dava ve ceza zamanaşımı süreleri gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir (TCK m. 72/1). Dava ve ceza zamanaşımı re'sen uygulanır ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler (TCK m. 72/2)

2.9.2. İcra Ceza Hukukunda Zamanaşımı

2.9.2.1. Dava Zamanaşımı Yönüyle

İcra ve İflas Kanunu dava zamanaşımı konusunda özel bir hüküm öngörmemiştir. Böyle bir durumda, TCK'nın 5. maddesi hükmü devreye girecek ve TCK'nın zamanaşımına ilişkin 66-67. maddeleri uygulanacaktır. Dava zamanaşımına ilişkin bu hükümler, hapis ceza ve/veya adli para cezası gerektiren suçlar için uygulanmalıdır. Zira, tazyik hapsi veya disiplin hapsi öngörülen eylemler için dava zamanaşımı sürelerinin uygulanması mümkün değildir.

İcra ve İflas Kanunu'nda öngörülen suçlar için geçerli olan zamanaşımı sürelerini belirtmekte fayda vardır. Aşağıdaki suçlarda, cezanın üst sınırı 5 yılı geçmediğinden, zamanaşımı süresi 8 yıldır (TCK m. 66/1-e).

- Alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudunu eksiltme suçu (İİK m. 331)
- Aczine kendi fiiliyle sebebiyet verme veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma suçu (İİK m. 332)
- İflas ve konkordato işlerinde kişisel menfaat temin etme suçu (İİK m. 333)

- Yöneticinin ticari işletme borcunu ödememe suçu (İİK m. 333/a)
- Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada yetkili kimseleri hataya düşürme yada konkordato veya yeniden yapılandırma koşullarına uymama suçu (İİK m. 334)
- Kiracının eşya kaçırmaya ve kiralanana işgal etirme suçu (İİK m. 335)
- Müflisin mallarını vermeme suçu (İİK m. 336)
- Ticareti terk suçu (İİK m. 337/a)
- Yalan beyanda bulunma suçu (İİK m. 338)
- İcra dairesince teslim edilen taşınmaz veya gemiye tekrar girme suçu (İİK m. 342)
- Sermaye şirketinin iflasını istememe suçu (İİK m. 345/A)
- Artırmadan çekilme suçu (İİK m. 345/b)
- Taksiratlı iflas (İİK m. 310)

İİK m. 311 hükmünde düzenlenen hileli iflas hallerinde, TCK'nın hileli iflas suçunu düzenleyen 161. maddesine göre cezalandırma yoluna gidilecektir. Hileli iflas suçu için öngörülen cezasının üst sınırı 20 yılı geçmediğinden, zamanaşımı süresi 15 yıldır (İİK m. 66/1-d)

2.9.2.2. Ceza Zamanaşımı Yönüyle

İcra suçları nedeniyle verilen ceza miktarı 5 yılı geçmiyorsa, ceza zamanaşımı süresi 10 yıldır. Hileli iflas halinde verilecek cezanın 5 yılı geçmesi halinde, 20 yıllık ceza zamanaşımı süresi uygulanacaktır.

2.10. Önödeme

2.10.1. Kavram ve Hukuki Nitelik

Önödeme, uzlaşma kapsamında sayılmış bulunan suçlar hariç olmak üzere yalnızca adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının üst sınırı altı ayı geçmeyen suçları işleyen failin, TCK m.75'te belirtilen şekilde hesaplanacak adli para cezasını soruşturma giderleri ile birlikte ödediği takdirde kamu davasının açılmaması, veya kamu davası açılmışsa davanın düşmesi sonucunu doğuran bir müessesedir¹⁷⁶.

¹⁷⁶ Parlar/Hatipoğlu, TCK Yorumu, C.I, s.610, 611.

2.10.2. Önödemenin Türleri

Önödemenin türlerini ceza muhakemesinin evrelerinden olan “soruşturma” ve “kovuşturma” evrelerine uygun olarak;

- -Soruşturma aşamasında önödeme ve
- -Kovuşturma aşamasında önödeme olarak ikiye ayırabiliriz.

2.10.2.1. Soruşturma Aşamasında Önödeme

Bilindiği gibi soruşturma aşamasında en büyük etkin rol Cumhuriyet savcısına ait olduğu için, önödeme kurumunu uygulamakla yükümlü olan kişi de, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısıdır.

Önödeme bir suçla ilgili olarak yürütülen soruşturmada, Cumhuriyet savcısı tarafından bir önödeme ihtar çıkarılmalıdır. Fail bu önödeme ihtarına uyup tebliğden itibaren 10 günlük süre içerisinde parayı öderse, Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılmaz (TCK m.75/1). Yani Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar verilir. Eğer bu önödeme ihtarına rağmen bu ihtara uyulmayıp gereken ödeme yapılmazsa, şahıs hakkında kamu davası açılır. Fakat burada şu hususa dikkat edilmelidir ki, şüpheli şahıs, önödeme önerisini aldığı günden itibaren 10 günlük süre dolmadan önödeme önerisini kabul etmeyeceğini bildirirse bile, **10 günlük süreyi bekledikten sonra** dava açılmalıdır¹⁷⁷.

2.10.2.2. Kovuşturma Aşamasında Önödeme

Kovuşturma aşamasında önödeme kurumunun uygulanması konusunda TCK'nın 75. maddesinin 2 ve 3. fıkralarındaki hükümler uygulanır. Bu maddenin 2. fıkrasına göre, özel kanun hükümleri gereğince işin doğrudan mahkemeye intikal etmesi hâlinde de fail, hâkim tarafından yapılacak bildirim üzerine birinci fıkra hükümlerine göre saptanacak miktardaki parayı yargılama giderleriyle birlikte ödediğinde kamu davası düşer (TCK m. 75/1). Yine aynı maddenin 3. fıkrasına göre, Cumhuriyet savcılığınca madde kapsamına giren suç nedeniyle önödeme işlemi yapılmadan dava açılması veya dava konusu fiilin niteliğinin değişmesi suretiyle madde kapsamına giren bir suç dönüşmesi hâlinde de yukarıdaki fıkra uygulanır (TCK m. 75/2).

¹⁷⁷ Parlar/Hatipoğlu, TCK Yorumu, C.I, s.613.

Bu hükümlerden çıkan sonuca göre, eğer Cumhuriyet savcısı önödeme usulünü uygulamadan kamu davası açmışsa ve bu durum CMK m.174/1-c hükmü uyarınca bir iddianamenin iadesi sebebi olmasına rağmen mahkemece iddianame iade edilmemişse, mahkeme tarafından önödeme prosedürü uygulanmalı, önödeme önerisine uyulması halinde kamu davasının düşmesine karar verilmelidir.

Eğer soruşturma aşamasında önödeme ihtarında bulunulmasına rağmen bu öneriye uyulmamışsa ve bu nedenle kamu davası açılmışsa, artık mahkemece tekrar bir önödeme önerisi çıkarılmaz.

Son olarak soruşturma aşamasında kamu davası açılana kadar önödeme kapsamında olmayan suçlardan dolayı kamu davası açılıp da kovuşturma aşamasında önödeme kapsamına alınan bir suçtan dolayı mahkeme tarafından önödeme önerisi çıkarılarak önödeme prosedürü uygulanmalıdır. Örneğin TCK'nın 171 hükmünde düzenlenen genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçu önödeme kapsamında değilken; 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanunla yapılan değişiklikle önödeme kapsamına alınmıştır. Bu durumda kovuşturma aşamasındaki dosyalarda mahkeme tarafından önödeme prosedürü uygulanmalı ve sonucuna göre karar verilmelidir.

2.10.3. Önödeme Kapsamındaki Suçlar

2.10.3.1. Cezai Sınırları İtibariyle Önödeme Kapsamındaki Suçlar

TCK m. 75/1 hükmü uyarınca sadece adli para cezasını gerektiren suçlar ile hapis cezasının üst sınırı 6 ayı geçmeyen suçlar önödeme kapsamındadır. Buradaki 6 aylık süre 3 ay iken; 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanunla yapılan değişiklikle 6 aya çıkarılmış ve önödemenin uygulama alanı genişletilmiştir. TCK m. 75/1 hükmü kapsamında suçun cezai sınırları itibariyle önödeme kapsamında bulunan TCK'daki suçlar şunlardır:

- Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi (m.121),
- Karşılıksız yararlanma (m.163/1),
- Bilgi vermeme (m.166),
- Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlâli (m.175)
- Hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması (m.177)
- İşaret ve engel koymama (m.178),
- Usulsüz ölü gömülmesi (m.196),

- Kıymetli damgada sahtecilik (m.199/3),
- Kamu görevlisinin ticareti (m.259),
- Ses veya görüntülerin kayda alınması (m.286),
- Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs (m.288),
- Muhafaza görevini kötüye kullanma (m.289/3).

Cezai sınırlar itibariyle TCK dışındaki özel kanunlarda düzenlenen bir kısım suçlarda da önödeme mümkün olup buna dikkat edilmelidir. Örneğin 5809 Elektronik Haberleşme Kanunu m.63/10 uyarınca başkasının adına hat çıkartanlar için öngörülen ceza sadece adli para cezası olduğundan önödeme kapsamındadır.

2.10.3.2. Özel Olarak Önödeme Kapsamında Sayılan Suçlar

Kanun koyucu, 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanunla TCK'nın 75. maddesine eklediği 6. fıkra ile cezai sınırlarına bakılmaksızın bir kısım suçları önödeme kapsamına almıştır. İlgili 75/6 hükmünde sayılan suçlar şunlardır:

TCK'da yer alan;

1. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi (98 inci maddenin birinci fıkrası),
2. Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması (madde 171),
3. Çevrenin taksirle kirletilmesi (182 nci maddenin birinci fıkrası),
4. Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma (264 üncü maddenin birinci fıkrası),
5. Suçu bildirmeme (278 inci maddenin birinci ve ikinci fıkraları),

Suçları ile,

- 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan suç (TCK m. 76/6),

Görüldüğü üzere bu fıkra uyarınca TCK'da yer alan suçlar beş bent halinde sayılarak önödeme kapsamına alınmış ve özel kanunlardan da Orman Kanununun 108/1 hükmündeki suç önödeme kapsamında sayılmıştır.

Bir suçun TCK'nın hangi hükmü uyarınca önödeme kapsamında sayıldığı önemlidir. Zira TCK m.75/1 hükmü uyarınca cezai sınırları itibariyle önödeme kapsamında yer alan suçlar ile, TCK m. 75/6 hükmünde özel olarak önödeme kapsamında sayılan suçların sonuçları arasında farklılıklar vardır. Bu sonuçlara ileride değineceğiz.

2.10.4. Önödemenin Şartları

2.10.4.1. Suçun Uzlaşma Kapsamı Dışındaki Suçlardan Olması

TCK'nın 75. maddesi uyarınca uzlaşma kapsamında bulunan suçlarda önödeme müessesesi uygulanmaz. Uzlaşma kapsamındaki suçlar, CMK'nın 253. maddesinde belirlenmiştir. Burada belirlenen suçlar söz konusu olduğunda önödeme müessesesi uygulanmaz.

Uygulamada *Bakıcı*, suç uzlaşma kapsamında olup da şüpheli veya sanık uzlaşmak istemesine rağmen mağdurun uzlaşmak istemeyerek zararının birkaç mislini talep etmesi halinde sanığın bir kusuru bulunmadığını, dolayısıyla bu durumda önödeme müessesesinden yararlandırılmasının hakkaniyete uygun olacağını kabul etmektedir¹⁷⁸. Bu görüşe katılmakla birlikte kanunen mümkün olmadığını düşünüyoruz. Çünkü TCK'nın 75. maddesi hükmüne göre uzlaşma kapsamındaki suçlar kesin olarak önödeme müessesesi dışında tutulmuştur. Fakat bu görüşe uygun olarak kanun değişikliğine gidilebilir ve uzlaşmak isteyen, fakat mağdurun tavrı nedeniyle uzlaşmayan şüpheli veya sanık hakkında önödeme müessesesinin uygulanması gerektiğine dair bir istisna getirilebilir.

2.10.4.2. Suçun Cezasının Önödeme Sınırlarında Kalması

Yalnız adlî para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçlarda önödeme müessesesi uygulanabilir (TCK m. 75/1). Dolayısıyla kanundaki cezasının üst sınırı altı ayı aşan suçlarda önödeme uygulanmaz.

Suçla ilgili kanun maddesinde yukarı sınırı altı ayı aşmayan hapis cezası veya adlî para cezasından yalnız birinin uygulanabileceği hâllerde ödenmesi gereken miktar,

¹⁷⁸ Sedat Bakıcı, **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.1369.

yukarıdaki fıkralara göre adlî para cezası esas alınarak belirlenir (TCK m. 75/4). Burada kastedilen adlî para cezası ile hapis cezasının seçimlik olarak öngörüldüğü durumlardır.

2.10.4.3. Belli Bir Miktar Paranın Devlet Hazinesine Ödenmesi

Önödemenin koşullarından bir diğeri, belli bir miktar paranın devlet hazinesine ödenmesidir. Bu miktar;

- a. Adlî para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını,
- b. Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı,
- c. Hapis cezası ile birlikte adlî para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için yukarıdaki (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adlî para cezasının aşağı sınırını, oluşturmaktadır. Bunun dışında bu miktara soruşturma giderleri de dahildir (TCK m. 75/1).

Failin on gün içinde talep etmesi koşuluyla bu miktarın birer ay ara ile üç eşit taksit hâlinde ödenmesine Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Taksitlerin süresinde ödenmemesi hâlinde önödeme hükümsüz kalır ve soruşturmaya devam edilir (TCK m. 75/1).

2.10.5. Önödeme Usulü ve Sonuçları

Soruşturma veya kovuşturma konusu olan suçun önödeme kapsamına giren suçlardan olduğu tespit edildikten sonra söz konusu suçun işlendiği yönünde yeterli delil elde edilmişse, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde ise hâkim tarafından önödeme ihtarı çıkarılır. Bu ihtar Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.

Yapılan bu tebligata rağmen 10 günlük sürede şüpheli veya sanık önödeme ihtarına uymazsa, soruşturma aşamasında hakkında kamu davası açılacak, kovuşturma aşamasında ise yargılamaya devamla hüküm kurulacaktır.

Eğer 10 günlük süre dolmadan şüpheli veya sanık tarafından bu ihtara uyulup belirlenen miktar ödenirse, soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecek, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı verilecektir.

24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanunla yapılan değişiklik ve eklemelere göre, önödeme uygulandıktan sonra işlenecek suçlara dair bir takım düzenlemelere yer verilmiştir. İlgili hükme göre, taksirli suçlar hariç olmak üzere, önödemeye bağlı olarak kovuşturmayaya yer olmadığına veya kamu davasının düşmesine karar verildiği tarihten itibaren beş yıl içinde önödemeye tabi bir suçu işleyen faile bu fıkra uyarınca teklif edilecek önödeme miktarı yarı oranında artırılır (TCK m. 75/1). Buna göre cezai sınırları itibariyle önödeme kapsamında kalan bir suçtan dolayı, diğer bir ifade ile TCK m.75/1 hükmü kapsamında kalan bir suçtan dolayı önödeme uygulandıktan sonra, **taksirli suçlar hariç olmak üzere** 5 yıl içinde önödeme kapsamında başka bir suç işlenirse, teklif edilecek önödeme miktarı yarı oranında artırılacaktır. Burada, önceki suçun TCK m.75/1 fıkrası kapsamında önödeme kapsamında olması gerekir. İkinci suçun TCK m.75/6 fıkrası kapsamında olup olmaması önemli olmadığı gibi, ikinci suçun birinci suçla aynı türden bir suç olması zorunlu değildir.

Yine 75. maddeye 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanunla eklenen 6. fıkraya göre bazı suçlar özel olarak önödeme kapsamında sayılmış olup, bu fıkra kapsamındaki suçların beş yıl içinde tekrar işlenmesi hâlinde fail hakkında aynı suçtan dolayı önödeme hükümleri uygulanmaz (TCK m. 75/6). Dolayısıyla örneğin çevrenin taksirle kirletilmesi suçunu işleyen ve hakkında önödeme hükümleri uyarınca kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar veya düşme kararı verilen bir kişinin tekrar aynı suçu işlemesi halinde önödeme hükümleri uygulanamayacaktır. Burada, ikinci suçun önödeme uygulanan suçla aynı suç olması gerekir. Bu nedenle örneğin önödeme uygulanan ilk suç çevrenin taksirle kirletilmesi olmasına rağmen ikinci suç suçu bildirmeme suçu veya TCK m.75/1 kapsamındaki başka bir suç ise, önödeme uygulanabilecektir.

Kanun koyucunun her iki fıkrada zikrettiği 5 yıllık sürenin başlangıç noktasıyla ilgili belirsizlikler mevcut olup, bunların yorumlanması gerekir. Kanımızca m.75/1 hükmünde belirtilen “*karar tarihinden itibaren 5 yıl içinde*” ifadesindeki sürenin başlangıcını “kararın tebliğ edildiği tarih” olarak algılamak gerekir.

Yine m.75/6 hükmündeki 5 yıllık sürenin başlangıcına dair bir veri metinde yer almaktadır. Metinde “aynı suçun tekrar işlenmesi” ibaresi kullanıldığı için 5 yıllık süreyi, ilk suçun işlendiği tarih olarak algılamak gerekir.

Ödemede bulunulması üzerine verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar ile düşme kararları, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya

mahkeme tarafından istenmesi hâlinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir (TCK m.75/7).

2.10.6. İcra Ceza Hukukunda Önödeme

2.10.6.1. Genel Olarak

İcra ceza hukukunda önödeme açısından İİK'da özel bir hüküm öngörülmiş değildir. Bunun sonucu olarak, TCK'nın 5. maddesi yollamasıyla, TCK'nın önödemeye ilişkin 75. maddesi hükmü icra suç ve cezaları için de şartları varsa uygulanacaktır¹⁷⁹.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, önödeme kurumunun uygulanabilmesi için, suçun uzlaşma kapsamı dışındaki bir suç olması gerekir. Dolayısıyla uzlaşmaya tabi suçlarda önödeme hükümleri uygulanamaz.

CMK m. 253/1-a hükmü uyarınca şikayete tabi suçlarda uzlaşma hükümlerinin uygulanması zorunludur. Aşağıdaki icra iflas suçları şikayete tabi olduğu için uzlaşma hükümlerine tabi olduklarından, bu suçlarda önödeme hükümleri uygulanamaz. Söz konusu suçlar şunlardır:

- Alacaklısını zarara uğratmak kastıyla mevcudunu eksiltme suçu (İİK m. 331).
- Kendi fiiliyle aczine sebebiyet verme veya durumunun fenalığını bilerek ağırlaştırma suçu (İİK m. 332)
- Alacaklısını zarara uğratmak maksadıyla ticari işletmede yöneticinin borçlarını ödememe suçu (İİK m. 333/a)
- Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada yetkili kimseleri hataya düşürme yada konkordato veya yeniden yapılandırma koşullarına uymama suçu (İİK m. 334)
- Ticareti terk suçu (İİK m. 337/a)
- Yalan beyanda bulunma suçu (İİK m. 338)
- Sermaye şirketinin iflasını istememe suçu (İİK m. 345/a)

Yukarıda sayılan suçların şikayete ve bu nedenle de uzlaşmaya tabi olması nedeniyle bu suçlarda önödeme hükümleri uygulanamayacaktır.

İcra ve İflas Kanunu m. 336 hükmünde müflisin mallarını vermeme suçu adli para cezasını gerektiren bir suç olup, suçun takibi şikayete tabi değildir. Bu nedenle, bu suçta uzlaşma hükümleri uygulanamayacağından, önödeme hükümleri

¹⁷⁹ Coşkun, İcra Suçları, s. 32.

uygulanabilecektir¹⁸⁰. Önödeme miktarı, adli para cezasının alt sınırını oluşturmaktadır. İİK m. 336 hükmünde cezanın alt sınırı gösterilmediğinden, TCK m. 52/1-a hükmüne göre alt sınır 5 gün olarak uygulanacaktır. Buna göre önödeme miktarı, 5 günün 20,00 TL ile çarpılması sonucunda 100,00 TL olarak belirlenecektir.

2.10.6.2. Önödeme Prosedürü

Yukarıda detaylarıyla izah edildiği üzere, genel ceza hukukunda önödeme prosedürü öncelikle soruşturmayı yürüten savcılık tarafından yürütülecektir. Ancak icra suçlarında savcılık safhası bulunmadığından ve dava dilekçesi müşteki tarafından icra mahkemesine sunulması gerektiğinden, önödeme kurumu icra mahkemesince uygulanacaktır. Nitekim TCK 75. maddesinin 2. fıkrasına göre, *Özel kanun hükümleri gereğince işin doğrudan mahkemeye intikal etmesi hâlinde de fail, hâkim tarafından yapılacak bildirim üzerine birinci fıkra hükümlerine göre saptanacak miktardaki parayı yargılama giderleriyle birlikte ödediğinde kamu davası düşer*. Bu hükümden çıkan sonuca göre, mahkeme tarafından önödeme prosedürü uygulanmalı, önödeme önerisine uyulması halinde kamu davasının düşmesine karar verilmelidir (TCK m. 75/2).

2.11. Yaş Küçüklüğü

2.11.1. Genel Ceza Yargılaması Açısından Yaş Küçüklüğü

Genel ceza yargılaması bakımından yaş küçüklüğü TCK m. 31 hükmünde düzenlenmiş olup, bu hükümde yaş kategorilerine göre bir sınıflandırma yapılarak, verilecek cezadan indirim yapılması yada ceza verilmemesi politikası izlenmiştir.

Bu bakımdan, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir (TCK m. 31/1).

Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış

¹⁸⁰ Aynı yönde, Coşkun, İcra Suçları, s. 109.

müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz (TCK m. 31/2).

Bu grup yaş küçüklerinin ceza sorumluluğunun olup olmadığı, çocuk hâkimi tarafından tespit edilir. Ancak bu belirlemeden önce, yaş küçüğünün içinde bulunduğu aile koşulları, sosyal ve ekonomik koşullar ile psikolojik ve eğitim durumu hakkında uzman kişilerce rapor hazırlanması istenir. Çocuk hâkimi, hazırlanan bu raporları ceza sorumluluğunun belirlenmesiyle ilgili olarak yapacağı değerlendirmede dikkate alır.

Kusur yeteneği bulunmayan yaş küçüğü hakkında ceza tertibine yer olmadığına karar verilir. Ancak, bu kişiler hakkında koruyucu, eğitici ve yeniden topluma kazandırıcı nitelikte güvenlik tedbirlerine hükmedilir.

Çocuk hâkimi, işlediği suç açısından ceza sorumluluğunun olduğunu kabul ettiği yaş küçüğü hakkında ise kural olarak indirilmiş cezaya hükmedecektir.

31. maddenin 2. fıkrası hükmünden de anlaşılacağı üzere 12-15 arası yaş gurubundaki çocukların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Dolayısıyla suça sürüklenen çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişmiş olup olmaması bakımından bir rapor aldırılması gerekir.

Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz (TCK m. 31/3).

2.11.2. İcra Ceza Yargılaması Açısından Yaş Küçüklüğü

İcra ceza suçlarının da bünyelerine uygun düştüğü sürece çocuklar tarafından işlenebilmesi mümkündür. Fakat bazı icra ceza suçları vardır ki, bu suçlar, ancak reşit olmuş ve hukuki işlem yapma ehliyeti kazanarak işyeri veya şirket kurma ya da borçlanma yetkisine kavuşmuş kişiler tarafından işlenebilmekte olup, çocuklar tarafından işlenmesi mümkün değildir.

İcra ceza yargılaması kuralları incelendiğinde, yaş küçüklüğü yönüyle herhangi bir özel düzenleme bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, icra ceza suçlarının çocuklar tarafından işlenmesi halinde TCK m. 5 hükmü uyarınca, TCK m. 31'deki kural ve ilkeler uygulanacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENEL CEZA YARGILAMASI KURALLARI İLE İCRA CEZA YARGILAMASINA DAİR KURALLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

3.1. Genel Olarak

Çalışmamızın bu bölümünde, genel ceza muhakemesi kuralları ile icra ceza muhakemesi kurallarını mukayeseli şekilde inceleme konusu yapılacaktır. Bu bağlamda, görevli ve yetkili mahkeme, yargılama usulü, CMK'da yapılan son değişikliklerle ceza yargılamasında uygulanmaya başlanan seri muhakeme ve basit yargılama usulleri, uzlaşma, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve kanun yolları detaylarıyla ele alınacaktır.

3.2. Görev ve Görevli Mahkeme

3.2.1. Görev Kavramı

Görev kavramı, görülen işi, yapılan faaliyeti ifade eder. Mahkemenin yaptığı iş ise yargılamaktır. Ancak bu başlık altında mahkemenin yaptığı iş değil, o mahkemenin hangi işlere bakabileceği ortaya konulacaktır¹⁸¹. Mahkemelerin görevleri (madde bakımından yetkisi), CMK m. 3 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. CMK m. 3/1 hükmüne göre mahkemelerin görevleri kanunla düzenlenir. Davaya bakan mahkeme, görevli olup olmadığına kovuşturma evresinin her aşamasında re'sen karar verebilir (CMK m. 4/1). Görev konusunda mahkemeler arasında uyuşmazlık çıktığında, görevli mahkemeyi ortak yüksek görevli mahkeme belirler (CMK m. 4/2). Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir (CMK m. 5/2).

3.2.2. Genel Görevli Mahkemeler

3.2.2.1. Sulh Ceza Hakimliği

Ceza muhakemesinde mahkemelerin görevleri, 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri

¹⁸¹ Nur Centel/Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 15. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2018, s. 598.

Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Buna göre, adli yargı ceza muhakemesinde üç farklı mahkeme bulunmaktadır. Bunlar sulh ceza hakimliği, asliye ceza mahkemesi ve ağır ceza mahkemesidir.

Sulh ceza hakimliği, 5235 sayılı kanunda 6545 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önce “sulh ceza mahkemesi” adıyla üst sınırı 2 yıla kadar olan suçların yargılamasını yapmaktaydı. 6545 sayılı kanunla yapılan değişiklikten sonra ismi “sulh ceza hakimliği” olarak değiştirilmiş ve “suç yargılaması”na ilişkin görevlerine son verilmiş olup, bu görevler asliye ceza mahkemesinin görevine bırakılmıştır. Sulh ceza hakimliği ise, özellikle soruşturma aşamasında hakim tarafından verilmesi gereken tutuklama, adli kontrol, yakalama, arama ve elkoyma gibi tedbirlere yönelik karar veren bir “tedbir mahkemesi” olarak düzenlenmiştir.

Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek amacıyla sulh ceza hâkimliği kurulmuştur (5235 s.k. m. 10/1).

İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla sulh ceza hâkimliği kurulabilir. Bu durumda sulh ceza hâkimlikleri numaralandırılır. Müstakilen sulh ceza hâkimliğinde görevlendirilen hâkimler, adli yargı adalet komisyonlarınca başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez (5235 s.k. m. 10/2).

Sulh ceza hâkimliğinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur (5235 s.k. m. 10/3).

Sulh ceza hâkimliği, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur (5235 s.k. m. 10/4).

Sulh ceza hâkimliği buldukları il veya ilçenin adı ile anılır. Sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır. Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir (5235 s.k. m. 10/5).

3.2.2.2. Asliye Ceza Mahkemesi

Asliye ceza mahkemesi, genel görevli ceza mahkemesi olup, Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır. (5235 s.k. m. 11)

3.2.2.3. Ağır Ceza Mahkemesi

Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır (5235 s.k. m. 12).

3.2.3. İcra Ceza Yargılamasında Görevli Mahkeme

3.2.3.1. Genel Olarak İcra Mahkemesi

İcra ceza yargılamasında görevli mahkeme icra mahkemesidir. İcra mahkemesi, yukarıda yer yer zikredilen ve İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen suçların yargılamasını bir ceza mahkemesi şeklinde "icra ceza mahkemesi" sıfatıyla yürütecektir.

İcra mahkemesi İİK m. 4 hükmünde ele alınmıştır. Buna göre, icra ve iflâs dairelerinin muamelelerine karşı yapılan şikâyetlerle itirazların incelenmesi icra mahkemesi hâkimi yahut kanun gereğince bu görev kendisine verilmiş olan hâkim tarafından yapılır. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü ile Adalet Bakanlığınca icra mahkemesinin birden fazla dairesi kurulabilir. Bu durumda icra mahkemesi daireleri numaralandırılır. İcra mahkemesinin birden fazla dairesi bulunan yerlerde iş dağılımı ve buna ilişkin esaslar,

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir. Her icra mahkemesi hâkimi, kendisine Adlî Yargı Adalet Komisyonu Başkanlığınca dönüşümlü olarak bağlanan icra ve iflâs dairelerinin muamelelerine yönelik şikâyetleri ve itirazları inceler, bu dairelerin gözetim ve denetimlerini yapar, idarî işlerine bakar (İİK m. 4/1).

İcra yetkisini haiz sulh mahkemelerinin muamelelerine karşı vuku bulacak şikayet ve itirazların icra mahkemesi o mahkemenin hakimidir (İİK m. 4/2).

Bir yerde ayrı bir icra mahkemesi kurulmamış ise, icra mahkemesinin görev alanına giren işleri asliye hukuk mahkemesi, icra mahkemesi sıfatıyla yürütür.

3.2.3.2. İcra Mahkemesinin Görevleri

İcra mahkemesinin mevzuatta yer alan bir çok görevi bulunmaktadır. Bu görevleri tüm detaylarıyla bu başlık altında incelemek doğru olmayacaktır. Bu görevler, ileride her bir konu altında detaylı olarak ayrıca incelenecektir. Ancak burada, genel itibariyle icra mahkemesinin görevlerini sıralamakta fayda vardır:

Şikayetleri karara bağlamak: İcra mahkemesinin asli görevi, İİK m. 16 vd. hükümleri bağlamında icra dairesi tarafından gerçekleştirilen işlemlere karşı yapılan şikayetleri incelemektir. Örneğin, icra dairesi tarafından yapılan ihalenin feshi icra mahkemesinden istenecektir.

İtirazın kaldırılması taleplerini karara bağlamak: Özellikle İİK m. 68, 68/a ve diğer bazı hükümlerde yer alan, borçlunun takip esnasında yaptığı itirazın kaldırılmasına dair alacaklının taleplerini inceleme görevi icra mahkemesine aittir. Buna karşılık itirazın iptaline genel mahkemelerce bakılır.

Takibin iptal ve talikine karar vermek: İcra mahkemesi, İİK m. 71 hükmü uyarınca takibin iptal ve talikine karar vermede görevli mahkemedir. Örneğin takibin kesinleşmesinden sonra borcun ödendiği gerekçesiyle takibin iptali istenebilir.

İhalenin feshi talebini karara bağlamak: İİK m. 134/2 hükmü uyarınca ihalenin usulsüz olduğu gerekçesiyle yapılacak fesih talepleri, icra mahkemesince karara bağlanır.

İstihkak davalarını incelemek: İİK m. 97-99 ve 228 hükümlerine istinaden hacizde ve iflasta istihkak davalarını sonuçlandırmak icra mahkemesinin görevindedir.

İpoteğin terkini istemini karara bağlamak: İİK m. 153 bağlamında ipotek kaydının terkini istemleri icra mahkemesince karara bağlanır.

İcra ve iflas suçlarına bakmak: İİK m. 331 ve devamı hükümlerinde yer alan icra-iflas suçlarının önemli bir kısmında yargılama görevi icra mahkemesine ait olup, yapılacak yargılama sonucunda bir ceza mahkemesi gibi hüküm kurulacaktır.

3.2.3.3. İcra Mahkemesinin Niteliği

İcra mahkemesi, sulh veya asliye hukuk mahkemesi anlamında bir hukuk mahkemesi olmayıp, icra-iflas işleri için görevlendirilmiş özel bir mahkeme niteliğini taşımaktadır¹⁸².

İcra mahkemesi, İİK m. 331 vd. hükümlerinde yer alan suçlarla ilgili yargılamayı bir ceza mahkemesi gibi yürütür ve sonuca bağlar. Bu yargılamada, İİK m. 346-354 hükümleri uygulanır. Hüküm bulunmayan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

İcra mahkemesi bazı durumlarda hem ceza, hem de tazminat davasına birlikte bakar. Haciz ihbarnamesinin düzenlendiği İİK m. 89 hükmünün 4. fıkrasına göre, *“Üçüncü şahıs, haciz ihbarnamesine müddeti içinde itiraz ederse, alacaklı, üçüncü şahsın verdiği cevabın aksini icra mahkemesinde ispat ederek üçüncü şahsın 338 inci maddenin 1 inci fıkrası hükmüne göre cezalandırılmasını ve ayrıca tazminata mahküm edilmesini isteyebilir. İcra mahkemesi, tazminat hakkındaki davayı genel hükümlere göre halleder.”* Görüldüğü üzere bu hükümde hem cezaya, hem de tazminata hükmedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu durumda icra mahkemesi hem ceza, hem de hukuk mahkemesi sıfatıyla yargılamayı genel hükümlere göre yürütüp sonuçlandırır¹⁸³. Anılan davaya ceza hakimi sıfatı ile bakılması icra ceza mahkemesi olarak bağımsız mahkemenin bulunduğu anlamına gelmeyip, mahkeme, tazminat hakkındaki davayı genel hükümlere göre inceleyip sonuçlandırmakla görevlidir¹⁸⁴. Örneğin cezaya ilişkin yönü açısından İİK m. 346-354 ve CMK hükümleri; tazminata ilişkin yönü açısından HMK hükümlerine göre hareket eder.

¹⁸² Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 66.

¹⁸³ Kuru, *İcra-El Kitabı*, s. 481.

¹⁸⁴ Y12.HD, 04/10/2018 T., 2018/3749 E., 2018/9294 K.

3.3. Yetki Kuralları ve Yetkili Mahkeme

3.3.1. Genel Ceza Yargılamasında Yetki Kuralları

Hakimler arasındaki iş bölümü sadece madde bakımından değil; yer bakımından da sağlanmış, hangi hakimin hangi yerdeki işe bakacağı kanunlarda gösterilmiştir. Hangi hakimin hangi yerdeki davalara bakacağını gösteren kuralla yer bakımından yetki kuralları denir¹⁸⁵.

Ceza mahkemelerinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır (5235 s. Kanun m. 9/1).

Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh veya asliye ceza mahkemelerinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenir (5235 s. Kanun m. 9/2).

Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir ceza mahkemesinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, özel kanunlarında yargı çevresi belirtilmemiş olan diğer ceza mahkemelerinin yargı çevresinin belirlenmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir (5235 s. Kanun m. 9/1).

Yer yönünden yetki kuralları bir kısım yazara göre kamu düzeninden sayıldığı halde, bir kısım yazarlar da kamu düzeninden olmadığını belirtmektedirler. Kanaatimizce de yer yönünden yetki kuralları kamu düzeninden değildir.

Yer yönünden yetki kuralları, sadece mahkemelere ilişkin olarak düzenlenmiş; Cumhuriyet savcılıkları arasındaki yetki uyuşmazlığı noktasında her hangi bir hüküm ihdas edilmemiştir. Fakat Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 16.03.2010 tarihli görüş yazısında, savcılıklar arasında yetki uyuşmazlıkları çıkması durumunda her iki yer Cumhuriyet Başsavcısı veya görevlendireceği başsavcıvekilinin irtibatları sonucunda konunun görüşülerek düşünce birliğine varılmasının uygun olacağı mütalaa edilmiştir. Fakat 14.04.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6217 sayılı kanun, 5271 sayılı CMK'nun 161. maddesine aşağıdaki hükmü eklemiştir;

“Yetkisizlik kararı ile gelen bir soruşturmada Cumhuriyet savcısı, kendisinin de yetkisiz olduğu kanaatine varırsa yetkisizlik kararı verir ve yetkili savcılığın belirlenmesi için soruşturma dosyasını, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine gönderir. Mahkemece bu konuda verilen

¹⁸⁵ Toroslu/Feyzioğlu, s. 62-63.

karar kesindir (CMK m. 161/7).” Görüldüğü üzere kanun koyucu, savcılıklar arasında çıkan yetki uyuşmazlığında, yetkisizlik kararlarıyla dosyaların sürüncemede kalmasını engellemek amacıyla bu çözümü getirmiştir.

Yer yönünden yetkisizlik kararı verilebilmesi için tarafların veya savcının talebine gerek yoktur. Mahkeme re’sen karar verebilir. Fakat mahkeme, yargılamanın her aşamasında yetkisizlik kararı veremez. Zira, yetkisizlik iddiasına ilişkin karar, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusundan önce, bölge adliye mahkemelerinde duruşmasız işlerde incelemenin hemen başlangıcında, duruşmalı işlerde inceleme raporu okunmadan önce verilir. Bu aşamalardan sonra yetkisizlik iddiasında bulunulamayacağı gibi mahkemeler de bu hususta re’sen karar veremez (CMK m. 18/2).

Yer yönünden yetkisizlik kararına itiraz yolu açıktır. Mahkemenin yetkililik kararına karşı ise itiraz edilemez.

Yer yönünden yetkili olmayan hakim veya mahkeme tarafından yapılan işlemler, sırf mahkemenin yetkisiz olması nedeniyle hükümsüz sayılamaz. Örneğin yetkisiz mahkemede dinlenen tanığın ifadesi yetkili mahkeme tarafından yeterli görülüyorsa, tanığın yetkili mahkemede de dinlenmesine gerek yoktur.

Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir (CMK m. 12/1). Bu hüküm uyarınca yer yönünden yetki hususunda ana kural, suçun işlendiği yer mahkemesinin yetkili olmasıdır.

Ani suçlarda, yani hareket yapıldığı anda neticenin meydana geldiği suçlarda yetkili mahkeme, hareket ve neticenin meydana geldiği yer mahkemesidir.

Suçun mesafe suçu özelliği gösterdiği hallerde hareketin bir mahkemenin, neticenin ise başka bir mahkemenin yargı çevresi içinde gerçekleşmesi durumunda kabul gören baskın görüşe göre suçun işlendiği yer, hareketin gerçekleştiği yerdir. Örneğin öldürmeye yönelik ateş edilmesi sonucunda mağdur başka bir şehirdeki hastaneye kaldırılıp o hastanede vefat ederse, suç yeri, ateş etme eyleminin olduğu yer olup; ölüm neticesinin gerçekleştiği yer değildir.

Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir (CMK m. 12/2).

Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir (CMK m. 12/3).

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir (CMK m. 12/4). Kanun koyucu bu hükümle, basın yoluyla işlenen hakaret suçlarında seçimlik bir yetki kabul etmiştir. Buna göre kural; eserin yayım merkezi olan yer mahkemesinin yetkili olmasıdır. Yayın merkezinin bulunduğu yer mahkemesi yanında, mağdurun yerleşim veya oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir. Bunun yanı sıra mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir (CMK m. 12/4).

Görsel veya işitsel yayınlarda da bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir (CMK m. 12/5). Bu hüküm uyarınca suç, görsel veya işitsel yayınlarla işlenmişse;

- Yayım merkezinin bulunduğu yer mahkemesi ile
- Yayım merkezi dışında yayın yapılan yer mahkemesi de yetkilidir.

Yani görsel veya işitsel yayınlarla işlenen suçlarda yetkili mahkeme konusunda kural: “Yayım merkezinin bulunduğu yer mahkemesi” yetkilidir.

Bunun yanı sıra görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir.

Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (CMK m. 13/1). Şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir (CMK m. 13/2). Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir (CMK m. 13/3).

3.3.2. İcra Ceza Yargılamasında Yetki Kuralları

Ceza muhakemesinde usule ilişkin kuralları düzenleyen genel nitelikli kanun olan 5271 sayılı CMK’nın yetki hususunu düzenleyen 12. maddesinde ceza davalarında genel yetkili mahkemenin suçun işlendiği yer mahkemesi olarak düzenlendiğini görmekteyiz. Ancak daha özel nitelikte olan İİK’nda yetki konusunda da özel düzenlemeler getirilmiştir. İcra-iflas suçlarında hangi yer icra mahkemesini yetkili

olduğu hususu yetki başlığını taşıyan İİK'nın 348. maddesinde düzenlenmektedir. Bu maddeye göre; “*Bu Bapta yer alan fiillerden dolayı yetkili icra mahkemesi, icra takibinin yapıldığı yerdeki mahkemedir.*” Bu yasa ve gerekçesine göre icra-iflas suçları icra takibinin yapıldığı yerde işlenmiş sayılarak yetkili icra mahkemesi icra takibinin yapıldığı yerdeki icra mahkemesi olarak belirlenmiştir. Burada sanığın nerede olduğunun bir önemi yoktur. Sanık başka bir mahkemenin yargı çevresinde olsa bile yetkili mahkeme icra takibinin yapıldığı yer mahkemesidir¹⁸⁶.

3.4. Yargılama Usulü

3.4.1. Genel Ceza Yargılamasında Usul Kuralları

3.4.1.1. Genel Ceza Soruşturması

CMK m. 2/1-e hükmü uyarınca soruşturma evresi, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden *iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi* ifade eder.

5271 sayılı CMK sisteminde ceza muhakemesi evresi iki kısımda ele alınmıştır. Bunlar, “soruşturma evresi” ve “kovuşturma evresi”dir. Böylece 1412 sayılı CMUK'da yer alan hazırlık soruşturması ve son soruşturma gibi ayrımlara son verilmiştir.

Soruşturma, suç haberinin alınması ile başlar. Suç haberinin alınması da farklı şekillerde gerçekleşebilir. Uygulamada suçla ilgili soruşturma işlemlerinin büyük çoğunluğu, kişilerin ihbar ve şikayetleri sonucu olmaktadır. Suç haberinin alınması üzerine savcı, soruşturma mecburiyeti ilkesinin gereği olarak hemen araştırma faaliyetlerine başlamalıdır¹⁸⁷.

Burada şu hususu da ifade etmek gerekir ki, ihbar ve şikayet dışında Cumhuriyet savcısının bir suçu doğrudan doğruya öğrenmesi hali de söz konusu olabilir. Örneğin bulunduğu ortamda kaçak sigara satımı yapıldığını gören Cumhuriyet savcısı, re'sen soruşturma başlatabilir.

İhbar, soruşturma evresinin başlamasının en çok karşılaşılan biçimidir. İhbar, suçların soruşturma makamlarına bildirilmesidir. Bildirimin kim tarafından yapıldığının bir önemi yoktur. Diğer bir ifade ile ihbar suçtan zarar gören tarafından yapılabileceği gibi, suçla alakası olmayan bir kimse tarafından da yapılabilir. Örneğin sokak ortasında kavga edildiğini gören bir kimsenin bunu kolluğa bildirmesi ihbardır.

¹⁸⁶ Özmen, s. 542-543; Halman-Çetin, s. 40.

¹⁸⁷ Faruk Turhan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Asil Yayınları, 2006, s. 314.

Ceza muhakemesinde Cumhuriyet savcısının soruşturmayı başlatması için kural olarak suçtan zarar görenin bu yönde bir şikayeti aranmaz. Fakat bazı suçlar açısından soruşturma işlemlerinin yürütülebilmesi için kanun koyucu suçtan zarar gören kişinin şikayetini aramıştır. Örneğin hakaret suçunda suçtan zarar görenin şikayeti olmadıkça Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan soruşturma başlatılamaz. İşte Cumhuriyet savcısının re'sen harekete geçemediği ve soruşturma işlemleri için suçtan zarar görenin şikayetinin arandığı suçlara şikayete bağlı suçlar ve bu suçlardan dolayı şikayette bulunan kişilere müşteki (şikayetçi) denmektedir.

Suçun soruşturulmasının ve kovuşturulmasının şikayete tabi olup olmadığı suçun düzenlendiği kanun hükümlerinde açıkça belirtilir. Eğer bir suçun şikayete tabi olup olmadığı noktasında suç tanımında her hangi bir ibare yoksa, o suç re'sen soruşturulacak demektir.

Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar (CMK m. 160/1).

Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adlî kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür (CMK m. 160/2).

Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adlî kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adlî görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister (CMK m. 161/1).

Adlî kolluk görevlileri, elkoydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür (CMK m. 161/2).

Cumhuriyet savcısı, adlî kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde, sözlü olarak verir. Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir (CMK m. 161/3).

Diğer kamu görevlileri de, yürütülmekte olan soruşturma kapsamında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri, talep eden Cumhuriyet savcısına vakit geçirmeksizin temin etmekle yükümlüdür (CMK m. 161/4).

CMK m. 162/1 hükmüne göre, Cumhuriyet savcısı, ancak hâkim tarafından yapılabilecek olan bir soruşturma işlemine gerek görürse, istemlerini bu işlemin yapılacağı yerin sulh ceza hâkimine bildirir. Sulh ceza hâkimi istenilen işlem hakkında, kanuna uygun olup olmadığını inceleyerek karar verir ve gereğini yerine getirir. Örneğin soruşturma evresinde konutta kaçak silah bulundurulduğu iddiasıyla arama yapmak isteyen Cumhuriyet savcısı, bu yöndeki arama kararını, konutun bulunduğu yer sulh ceza hakiminden isteyecektir. Hakim de bu talebin yerinde olup olmadığını değerlendirerek karar verecek ve gereğini yerine getirecektir.

Kanun koyucu bazı istisnai hallerde, soruşturma işlemlerinin sulh ceza hakimi tarafından da yapılabileceğini hükme bağlamıştır. Buna göre, suçüstü hâli ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşıyorsa, sulh ceza hâkimi de bütün soruşturma işlemlerini yapabilir (CMK m. 163).

Şüphelinin ifadesinin alınması veya sorgusu, tanık ve bilirkişinin dinlenmesi veya bir keşif ve muayene sırasında Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkiminin yanında bir zabıt kâtabi bulunur. Acele hâllerde, yemin vermek koşuluyla, başka bir kimse, yazman olarak görevlendirilebilir (CMK m. 169/1).

Her soruşturma işlemi tutanağa bağlanır. Tutanak, adlî kolluk görevlisi, Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkimi ile hazır bulunan zabıt kâtabi tarafından imza edilir (CMK m. 169/2).

Müdafi veya vekil sıfatıyla hazır bulunduğu işlemlerle ilgili tutanakta avukatın isim ve imzasına da yer verilir (CMK m. 169/3).

Tutanak, işlemin yapıldığı yeri, zamanı ve işleme katılan veya ilgisi bulunan kimselerin isimlerini içerir (CMK m. 169/4).

İşlemden hazır bulunan ilgililerce onanmak üzere tutanağın kendilerini ilgilendiren kısımları okunur veya okumaları için kendilerine verilir. Bu husus tutanağa yazılarak ilgililere imza ettirilir (CMK m. 169/5).

İmzadan kaçınma hâlinde nedenleri tutanağa geçirilir (CMK m. 169/6).

Cumhuriyet savcısı, soruşturma aşamasında şüphelinin lehine ve aleyhine olan tüm delilleri topladıktan sonra, toplanan delillerin kamu davasının açılmasını gerektirecek yeterlilikte şüphe oluşturuyor ise, bir iddianame düzenleyerek kamu davası açar. Aksi halde kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verir. Dolayısıyla kamu davasının açılması, bir iddianame ile yapılmaktadır.

CMK m. 170/1 hükmü uyarınca kamu davasını açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir. Dolayısıyla kolluk tarafından veya müşteki kişi veya kurum tarafından kamu davası açılmaz.

Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir (CMK m. 172/1). Bu kararlar Cumhuriyet savcısı özetle, soruşturma konusu olayın kovuşturulmasını ve eylemin cezalandırılmasını gerektiren bir durum olmadığını belirtir. Bu karara, 1412 sayılı CMUK döneminde “takipsizlik” kararı denilmekteydi. 5271 sayılı CMK ise bu ifade yerine *kovuşturmaya yer olmadığına dair* karar ifadesini kullanmıştır.

3.4.1.2. Genel Ceza Kovuşturması

Kovuşturma evresi, iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder (CMK m. 2/1-f). Dolayısıyla kovuşturma evresinin başlaması için iddianamenin kabul edilmesi gerekir.

Kovuşturma evresi dört aşamadan ibarettir. Bunlar;

- Duruşma hazırlığı,
- Duruşma,
- Kamu davasının sona ermesi ve hüküm,
- Kanun yolları

İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar (CMK m. 175/1).

İddianamenin kabulü, uygulamada mahkemenin “iddianamenin kabulü kararı” ile kabul edilmektedir.

Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır. Mahkemenin iddianamenin kabulünden sonra “tensip zaptı” denilen bir zabıtla duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır.

Mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağırılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, sanık veya katılan o kişileri mahkemeye getirebilir. Bu kişiler duruşmada dinlenir (CMK m. 178/1).

Sanığın ve müdafinin hazır bulunup bulunmadığı, çağrılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri saptanarak duruşmaya başlanır. Sanık, duruşmaya bağısız olarak alınır. Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, *iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar.*

Tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkarılırlar.

Duruşmada,

- Hükme katılacak hâkimler,
- Cumhuriyet savcısı,
- Zabıt kâtibi ve
- Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafin

Hazır bulunması şarttır (CMK m. 188/1).

Bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir (CMK m. 188/3).

Birden çok Cumhuriyet savcısı ve birden çok avukat aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında işbölümü de yapabilirler (CMK m. 189/1).

Kural olarak duruşma herkese açıktır (CMK m. 182/1)

Duruşmanın herkese açıklığı ilkesinin istisnaları vardır. Yani duruşmanın kapalı yapılması gereken durumlar da vardır. Bunları şunlardır:

Sanık, onsekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır (CMK m. 185). Sanığın suç tarihinde 18 yaşını doldurmadığı ve fakat duruşma aşamasında 18 yaşını doldurduğu durumlarda duruşmanın kapalı yapılmasına gerek yoktur. Önemli olan duruşmanın yapıldığı sırada 18 yaşını doldurup doldurmadığıdır.

Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın *bir kısmının veya tamamının* kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir (CMK m. 182/2). Görüldüğü gibi hükümde duruşmanın kapalı yapılması zorunlu değildir. Bu hususta hakime takdir hakkı tanınmıştır. Oysa yukarıda incelediğimiz 18 yaşın doldurulmaması halinde duruşma mutlaka kapalı yapılmalı ve hüküm kapalı duruşmada okunmalıdır.

Duruşmanın genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde kapalı yapılabilmesi için, genel ahlakın veya kamu güvenliğinin “kesin olarak” gerekli kılması gerekir.

Duruşmanın bir kısmı kapalı yapılabileceği gibi, tamamı da kapalı yapılabilir.

Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır (CMK m. 182/3). Görüldüğü üzere duruşmanın kapalı yapılmasına karar verildiğinde, bu karar mutlaka açık duruşmada verilmeli ve hüküm açık duruşmada açıklanmalıdır. Fakat bu durumlarda, açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır (CMK m. 184/1).

Açıklığın kaldırılması kararı, nedenleriyle birlikte tutanağa geçirilir (CMK m.186).

Cumhuriyet savcısı, müdafî veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir (CMK m. 201/1).

Heyet halinde görev yapan mahkemelerde, heyeti oluşturan hâkimler, birinci fıkrada belirtilen kişilere soru sorabilir (CMK m. 201/2).

Doğrudan soru yöneltme hakkı olan kişiler:

- Cumhuriyet savcısı,
- Müdafî,
- Vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat.
- Doğrudan soru yöneltilecek kişiler:
- Sanığa,
- Katılana,
- Tanıklara,
- Bilirkişilere ve,
- Duruşmaya çağrılmış diğer kişilere,

Duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler (CMK m. 201/1).

Heyet halinde görev yapan mahkemelerde, heyeti oluşturan hâkimler de sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılan diğer kişilere soru sorabilir.

3.4.2. İcra Ceza Yargılamasında Usul Kuralları

3.4.2.1. Soruşturma ve Davanın Açılması Aşaması

Öğretilen savunulan görüşe göre İİKK'da düzenlenen şikayete tabi suçlar için şikayet hakkı sahibi şikayetini Cumhuriyet Başsavcılıklarına yapmalıdır. Cumhuriyet Savcısının da önüne gelen şikayet ile ilgili delilleri topladıktan sonra kendisinde uyanan yeterli şüphe üzerine icra mahkemesine iddianame tanzim ederek kamu davası açması gerektiği, hatta iddianamenin 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 170. maddesinde sayılan koşulları taşıması gerektiği, aksi takdirde iade edilmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁸⁸. Yargıtayın da söz konusu görüşe uygun kararlarından sonra aksi kanaate ulaşan kararlar verilerek şikayet prosedürünün iddianameye bağlanmaması gerektiği yönünde içtihat oluşturulmuştur¹⁸⁹. Bugünkü uygulamada söz konusu suçlardan mağdur olduğunu iddia eden şikayetçi, şikayetini doğrudan icra mahkemesine yazılı bir şikayet dilekçesi ile veya tutanağa geçirilmek sureti ile sözlü olarak yapabilmektedir¹⁹⁰.

İİK'da düzenlenen ve takibi şikayete bağlı suçlar yönünden dava İİK'nın 349. maddesine göre şikayet dilekçesinin doğrudan icra mahkemesine verilmesi veya şikayetçinin sözlü beyanının tutanağa geçirilmesi sureti ile açılır¹⁹¹. Bu suçlardan dolayı şikayet bizzat şikayet hakkına sahip alacaklı tarafından yapılabileceği gibi, usulüne uygun olarak tanzim edilmiş bir vekaletname ibraz edilmek sureti ile alacaklının vekili tarafından da yapılabilir¹⁹².

¹⁸⁸ Artuç/Bıkmaz, s. 552-553.

¹⁸⁹ "1-İcra ve İflas Yasasında yer alan şikayete tabi kılınan suçlar dolayısıyla ve bu kapsamda anılan Yasa'nın 331. maddesinde düzenlenmiş bulunup da, kovuşturmasının şikayete tabi olduğu yönünde kuşku bulunmayan alacaklısını zarara sokmak kasdiyie mevcudunu eksiltmek suçundan, yapılan şikayet İY'nin 347. maddesinde belirtilen süreler içinde, aynı Yasa'nın 348 ve 349. maddeleri uyarınca yetkili İcra Mahkemesine yapılmalıdır.

2-Bu suçlarla ilgili dava açma yöntemi, İİKY'nin 349. maddesinde açıkça belirtilmiş bulunduğundan, şikayet Yasa'nın 346. maddesi uyarınca yetkili kılınan İcra Ceza Mahkemesine yapılmalı ve bu suçlarla ilgili soruşturmalarda 5271 sayılı Yasa hükümleri değil, İY hükümleri uygulanmalıdır.

3-Şikayete tabi olduğu belirtilen bu suçlarla ilgili olarak, şikayetin doğrudan İcra Ceza Mahkemesine yapılması gerektiğinden, 5271 sayılı Yasa'nın 170. maddesi uyarınca iddianame düzenlenmesine gerek bulunmadığı gibi, anılan Yasa'nın 170. ve devamı madde hükümlerinin de bu suçlar yönünden uygulanmasına olanak bulunmamaktadır.

4- Yargıtay C.Başsavcılığı'nca ileri sürülen ve bu suça ait soruşturmanın C.Savcılığı'nca yapılması gerektiğine ilişkin olan görüşe yasal dayanak olarak gösterilen, 5320 sayılı Yasa'nın 9. maddesi hükmü, 1412 sayılı Yasa'nın 344 vd. maddelerinde düzenlenen şahsi dava türleriyle ilgili olup, bu hükmün İY'de yer alan suçlarda uygulama alanı bulunmamaktadır." (Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2007/17-16 K. 2007/28 T. 13.2.2007), Kardeşler, s. 126.

¹⁹⁰ Kardeşler, s. 126.

¹⁹¹ Artuç/Bıkmaz, s. 35; Halman-Çetin, s. 43-44.

¹⁹² Kardeşler, s. 123-124.

Şikayetçinin şikayetinden vazgeçmesi halinde, sanık hakkında açılan dava düşer (İİK m. 354). İİK'nın 349. maddesinde yargılama şartı olan şikayetin hangi yöntemlerle yapılacağı gösterilmiş olmasına rağmen şikayetten vazgeçmeyi düzenleyen 354. maddesinde vazgeçmenin hangi usulle yapılacağına dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Gerek İİK'da gerekse CMK'da şikayetten vazgeçme belirli bir şekle tabi tutulmamakla birlikte Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun¹⁹³ bir kararında vurgulandığı üzere şikayetçinin şikayetten vazgeçme iradesini hiçbir duraksamaya yol açmayacak bir biçimde açıklaması gerekmektedir. Bu açıklama mahkeme önünde beyanda bulunmak sureti ile sözlü olarak yapılabileceği gibi dilekçe ile veya tutanak düzenlenmek üzere mahkeme zabıt katibine beyanda bulunmak sureti ile de yapılabilir. Vekilin şikayetten vazgeçebilmesi için vekaletnamesinde açıkça "feragat" yetkisinin olduğu hususunun belirtilmesi gerekmektedir. Müşteki, şikayetinden hükmün kesinleşmesinden önce vazgeçebileceği gibi hükmün kesinleşmesinden sonra da vazgeçebilir¹⁹⁴.

Şikayete tabi olmayan icra suçlarının kovuşturma usulü biraz daha farklıdır. Bu tür suçlarda dava açma yetki ve görevi Cumhuriyet Savcılarına aittir. İhbar üzerine Cumhuriyet Savcıları herhangi bir şikayete gerek olmaksızın takibat yaparak sonucuna göre 5271 sayılı CMK'nın 170. maddesi gereğince yeterli şüphe oluştuğunda iddianame ile kamu davası açarlar. Çünkü bu suçlar doğrudan takip gerektiren suçlardır. İddianame ile açılan bu davalarda yargılama CMK'daki hükümlere göre yapıp sonuçlandırılarak hüküm kurulur. Bu suçlar yönünden şikayette bulunma engeli yoktur; ancak şikayet ihbar niteliğinde olup dava açılıp açılmamasında etkili değildir¹⁹⁵.

¹⁹³ ... Yargılama Yasasında, şikayetten vazgeçme belirli bir şekle tabi olmamakla beraber, şikayetçinin bu iradesini hiçbir duraksamaya yol açmayacak biçimde açıklaması gerekmektedir. Bu açıklama mahkeme önünde beyanda bulunmak suretiyle sözlü olarak yapılabileceği gibi dilekçe ile veya tutanak düzenlenmek üzere mahkeme tutanak yazıcısına beyanda bulunmak suretiyle de yapılabilir. Bunun gibi mahkeme dışında da şikayetten vazgeçme olanaklıdır. Bu halde de şikayetçinin vazgeçme iradesini açıklıkla belirtmesi aranmalıdır. Ancak, şikayetçinin vazgeçme iradesini açıklamaksızın, açıklamalı davetiye üzerine de olsa duruşmaya gelmemesi onun şikayetten zimnen vazgeçtiği biçiminde kabul edilemez. Yargılama Yasası 361. maddesinde düzenlenen şahsi davada, şahsi davacının duruşmaya gelmemesi hali davadan vazgeçme nedeni olarak kabul edilmiştir. Bu düzenleme yorum yoluyla şikayete tabi suçlarda uygulanamaz. Şikayete tabi suçlarda, şikayetçinin vazgeçme iradesini hiçbir duraksamaya yol açmayacak biçimde açıklaması gerekmektedir. Açıklamalı davetiyeye rağmen duruşmaya gelmemesi onun davadan zimnen vazgeçtiği biçiminde yorumlanamaz. O halde, direnme kararının bozulmasına karar verilmelidir. (Ceza Genel Kurulu KT.04.05.1992 E. 1992/7-112, K.1992/134), Kardeşler, s. 124.

¹⁹⁴ Artuç/Bıkmaz, s. 47.

¹⁹⁵ Kardeşler, s. 126.

3.4.2.2. Kovuşturma Aşaması

Şikayete bağlı suçlarda şikayet dilekçesini, şikayete bağlı olmayan suçlarda da iddianameyi alan icra mahkemesi, bir tensip tutanağı düzenleyerek duruşma hazırlığını yapar.

Kanun koyucu, İİK'nun çeşitli hükümlerinde bir takım yargılama ilkeleri öngörmüştür. Bu ilkeleri şu şekilde inceleyebiliriz:

Duruşma açılması: İcra mahkemesi iki tarafı ve delillerini dinler ve gerek tarafların gerek şahitlerin ifadelerini duruşma tutanağına geçirir. Cumhuriyet Savcısı hazır bulundurulmaz (İİK m. 350).

Görüldüğü üzere icra ceza mahkemesindeki yargılamada duruşma açılarak yargılama yürütülmektedir. Bu duruşmada savcılık makamı temsil edilmez¹⁹⁶.

Sanık, davet edildiği duruşmaya gelmez veya müdafisi ile kendisini temsil ettirmez ise, mahkemenin gerekli görmesi halinde mahkemeye zorla getirilir. Sanığın mahkemede hazır bulunması gerekli görülmez ise, yargılama sanığın yokluğunda yapılır ve sonuçlandırılır¹⁹⁷.

Dilekçeye bağlılık: Şikayetçi dilekçe veya beyanında gösterilmiş olduğu delillerle bağlıdır. Maznun müdafisi için tahkikatın tevsiini ancak bir kere isteyebilir (İİK m. 351). Bu hükümden anlaşılacağı üzere, icra ceza mahkemesindeki yargılamada şikayetçi, şikayet dilekçesindeki delilleri ile bağlı olup bunları genişletemez. Burada re'sen araştırma ilkesi de uygulanmaz.

Kanun koyucu, sanık bağlamında bir kereye mahsus tahkikatı genişletme talebinde bulunabileceğine dair hüküm ihdas etmiştir.

Şikayetçi duruşmaya gelmez ve kendini de vekille temsil ettirmezse şikayet hakkı düşer. Bu durumda, mahkemece şikayet yokluğu nedeniyle davanın düşürülmesine karar verilmelidir¹⁹⁸.

Birleştirme yasağı: İcra mahkemesinin görevine giren bu işler, diğer mahkemelerde görülen ceza davaları ile birleştirilemez (İİK m. 346/2). Burada kastedilen “diğer mahkemelerde” görülen ceza davaları olup, aynı suç için bu aynı mahkemede görülen davaların birleştirilmesine engel olmadığı gibi, zincirleme suç hükümlerinin değerlendirilmesi bağlamında bu davaların birleştirilmesi gerektiği de Yargıtay tarafından ifade edilmektedir. Bunun için müştekilerin aynı olması gerekmez.

¹⁹⁶ Coşkun, İcra Suçları, s. 117.

¹⁹⁷ Coşkun, İcra Suçları, s. 116.

¹⁹⁸ Coşkun, İcra Suçları, s. 116.

Davetiye tebliğine rağmen duruşmaya gelmeyen tanıklar hakkında 5271 sayılı CMK hükümleri doğrultusunda işlem yapılacaktır. Bunun sonucu olarak, tanıkların zorla getirilmesine karar verilebilecektir.

Duruşmada her iki tarafın beyanları ile varsa tanık beyanları duruşma tutanağına geçirilmelidir. Dosyaya giren evrakların neler olduğu duruşma tutanağına yazılmalıdır.

İcra ceza mahkemesinde görülen ceza davalarına adli tatilde bakılamaz. Nitekim Yargıtay 17. HD de, 24/01/2005 T., 2004/14239 E. ve 2005/177 K. sayılı kararında “Tutuklu ve suçüstü hükümlerine tabi olmayan icra ceza davalarının yargılanmasına adli tatil içinde devam edilip CMUK’un 423. maddesine muhalefet edilerek karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” sonucuna varmıştır¹⁹⁹.

3.4.3. Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri Bağlamında Konunun Değerlendirilmesi

3.4.3.1. Seri Muhakeme Açısından

Kamuoyunda birinci yargı reformu paketi olarak adlandırılan, 7188 sayılı “*Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” 24.10.2019 tarih ve 30928 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve yapılan yasal düzenleme ile ceza muhakemesine ilişkin köklü değişikliklere ve yeniliklere gidilmiştir.

Bu yasal değişiklik ile 5271 sayılı CMK’nın 250, 251 ve 252 maddeleri yeniden düzenlenmek suretiyle iki ayrı yargılama usulü ceza yargılaması hukukuna kazandırılmıştır.

Söz konusu yargılama usullerinden ilki “Seri Muhakeme Usulü”, diğeri ise “Basit Yargılama Usulü”dür²⁰⁰.

Seri Muhakeme Usulünü; “Kanunda açıkça düzenlenen suçlarla sınırlı olarak yine kanunla belirtilen koşullarda uygulanabilecek istisnai bir muhakeme yöntemi” olarak tanımlayabiliriz²⁰¹.

Seri muhakemenin amacı;

¹⁹⁹ Coşkun, İcra Suçları, s. 117.

²⁰⁰ Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250), Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2019, s. 6, <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/212020145115SER%C4%B0%20MUHAKEME%20SUNUM%2001.01.2020.pdf> (erişim tarihi: 01/02/2020)

²⁰¹ Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250), Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2019, s. 6, <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/212020145115SER%C4%B0%20MUHAKEME%20SUNUM%2001.01.2020.pdf> (erişim tarihi: 01/02/2020)

- İspatı kolay olan, önem derecesi düşük değerlendirilen suçlara ilişkin uyuşmazlıkların hızlı, doğru ve etkili bir şekilde çözülerek bozulan toplumsal barışın tekrar tesisi,
- İşlenen suçlara kısa sürede orantılı ve etkili karşılık verilmesi,
- Belirli bir önem derecesinin altındaki sınırlı suçlarda muhakeme sürecinin formalitelerden arındırılması, basitleştirilmesi ve kısaltılması,
- Kazanılan mali kaynak, emek ve zamanın ise, daha ağır nitelikteki suçların soruşturulması ve kovuşturmasına ayrılarak adil bir yargılamanın sağlanmasıdır²⁰².

Seri muhakeme usulünün uygulama şartları, 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili usullerin uygulanma şekline ilişkin olarak hazırlanan "Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği" 31.12.2019 tarih ve 30995 (4. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

7188 sayılı Kanun 24/01/2019 tarihinde yürürlüğe girmiş ise de, seri muhakeme usulü ve basit yargılama usulüne ilişkin CMK m. 250 maddesi, **01/01/2020 tarihinden sonra** uygulanacaktır (CMK geçici madde 5/1-c).

01/01/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz (CMK geçici madde 5/1-d).

Basit suçlarda, muhakeme sürecini kısaltacak yeni bir usulün, "seri muhakeme usulü" adıyla ceza adalet sistemimize kazandırılmasıdır. Bu usuller, sadece adalet sistemini zorlayan iş yükü baskısını hafifletme amacına değil, işlenen basit suçlara hızlı ve etkili bir karşılık verilerek, bozulan kamu düzeninin sağlanmasına da hizmet etmektedir. Seri muhakeme usulü, şüphelinin daha az bir yaptırım beklentisiyle bu usulün uygulanmasını kabul etmesi üzerine başlamaktadır. Bu usul, bir tarafta şüpheli diğer tarafta savcılık ile hüküm ve denetim makamı olarak mahkemenin bulunduğu bir süreci ifade etmektedir. Kıta Avrupası hukuk sistemi içinde Fransa, İtalya, Almanya ve Romanya gibi ülkelerde modellenen bu yeni usul, şüphelinin usulün uygulanmasını kabul etmesine hukukî sonuç bağlamaktadır. Belirli bir önem derecesinin altındaki suçlarda muhakeme sürecinin formalitelerden arındırılmasını ve kısaltılmasını, işlenen

²⁰² Seri Muhakeme, CİGM, s. 7.

suçlara kısa süre içinde etkili ve orantılı bir karşılık verilerek bozulan kamu düzeninin yeniden sağlanmasını amaçlamaktadır²⁰³.

Seri muhakeme usulü kapsamındaki suçlarla ilgili soruşturmanın başlaması, delillerin toplanması, koruma tedbirlerine başvurulabilmesi bakımından genel soruşturma usulü ile benzerlik göstermektedir.

Ancak seri muhakeme usulü;

- Bir tarafta şüpheli, diğer tarafta savcılık ile denetim mahkemeleri bulunması,
- Şüphelinin daha az bir yaptırım beklentisi ile bu usulün uygulanmasını kabul etmesi üzerine başlaması,
- Fiilin işlendiği hususunda yeterli şüpheli olması halinde Cumhuriyet savcısının müdafî huzurunda şüpheli ile azaltılmış ve bireyselleştirilmiş yaptırım hususunda uzlaşmaları sonucu düzenlenen talepname ile usulün uygulanmasının, görevli ve yetkili mahkemece yapılan denetim sonucu kurulacak hükümle sona ermesi,

bakımından genel soruşturma usulünden farklıdır²⁰⁴.

Seri muhakeme usulünün uygulama şartları ve sınırlarının kanunla düzenlenmiş olması, tarafların rıza gösterebileceği bir alanda ve aydınlatılmış onama (şüphelinin özgür iradesine) dayalı bulunması, şüphelinin istemi üzerine soruşturmanın genel hükümler doğrultusunda yürütülmesinin zorunlu olması, savunma, mahkemeye erişim gibi temel haklar ile hak arama özgürlüğünün çekirdek alanını koruyan içeriğe sahip olması ve Cumhuriyet savcısı tarafından tanzim edilen talepname ile mahkemenin denetime gönderilmesi, hükmün aleni bir şekilde mahkemece kurulması gözetildiğinde, seri muhakeme usulünün Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.²⁰⁵

²⁰³ CMK m. 250 gerekçesinden

²⁰⁴ Hüsnü Aldemir, **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 15-16.

²⁰⁵ Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan “Seri Muhakeme Usulü Sunum” - <http://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/ceza-muhakemesinde-seri-muhakeme-usulu-konulu-egitim-seminerine-iliskin-sunum-yayinlanmistir> - Erişim Tarihi 19.01.2020

CMK m. 250/1 hükmüne göre, soruşturma evresi sonunda CMK m. 250/1-a, b, c, d ve e bentlerinde²⁰⁶ sayılan suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır²⁰⁷.

Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir (CMK m. 250/2). Bilgilendirme işleminin savcı tarafından yapılması zorunlu olmayıp, kolluk da bu bildirim yapabilir.

Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır (CMK m. 250/3). Seri muhakeme usulüne dair teklif, sadece Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabilecektir. Kolluğun bu teklifi yapma yetkisi yoktur. Kolluk sadece seri muhakeme hakkında bilgilendirme yapabilir²⁰⁸.

Seri muhakeme teklifinin yapılacağı sırada şüpheli için müdafii hazır edilmelidir. Burada zorunlu müdafilik ilkesi benimsenmiştir²⁰⁹.

Cumhuriyet savcısı, Türk Ceza Kanunu'nun 61 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımını belirler (CMK m. 250/4). Kanun koyucu, Cumhuriyet savcısına cezayı belirleme yetkisi vermiştir. Buna göre, TCK'nın 61. maddesi doğrultusunda temel ceza belirlendikten sonra, cezada yarı oranında indirim

²⁰⁶ a) Türk Ceza Kanunu'nda yer alan;

1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),
2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),
3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),
4. Gürültüye neden olma (madde 183),
5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),
6. Mühür bozma (madde 203),
7. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),
8. Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228, birinci fıkra),
9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268), suçları.

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanununun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar.

c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç.

d) 13/12/1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanununun 2 nci maddesinde belirtilen suç.

e) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç.

²⁰⁷ Cankat Ş. Taşkın, **Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 21; Gökhan Taneri, **Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 31 vd.

²⁰⁸ Aldemir, s. 61-62.

²⁰⁹ Aldemir, s. 61-62; Ahmet Kezer, **30 Soru ve Yanıtta Seri Muhakeme Usulü ve Basit Yargılama Usulü**, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 42; Soylu Ünver/Karaman Engür, s. 93 vd.

yapılacaktır. Burada savcının yapabileceği indirim oranı bellidir ve fazlasını veya azını uygulama yetkisi yoktur²¹⁰.

Yarı oranında indirim suretiyle belirlenen hapis cezası Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde Türk Ceza Kanunu'nun 50 nci maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya 51 inci maddesine göre ertelenebilir (CMK m. 250/5). Görüldüğü üzere, burada da erteleme veya seçenek yaptırımlara çevirme yetkisi savcıya verilmiştir.

Seri muhakeme usulünün uygulanması sonucu belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde 231 inci madde kıyasen uygulanabilecek ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecektir (CMK m. 250/6).

Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder. Talep yazısında;

- a. Şüphelinin kimliği ve müdafii,
- b. Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,
- c. İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,
- d. İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,
- e. Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,
- f. İsnat olunan suçun oluşturan olayların özeti,
- g. Üçüncü fıkrada belirtilen şartların gerçekleştiği,
- h. Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri,

gösterilir (CMK m. 250/8).

Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkradaki şartların gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı

²¹⁰ Aldemir, s. 63 vd.

Cumhuriyet başsavcılığına gönderir. Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmeyen şüpheli, bu usulden vazgeçmiş sayılır (CMK m. 250/9).

Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz (CMK m. 250/10).

Suçun iştirak hâlinde işlenmesi durumunda şüphelilerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi hâlinde seri muhakeme usulü uygulanmaz (CMK m. 250/11).

Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz (CMK m. 250/12).

Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanmaz (CMK m. 250/13).

Cumhuriyet savcısının talebi doğrultusunda mahkemece kurulan hükme itiraz edilebilir (CMK m. 250/14).

Yukarıda detaylarıyla izah edildiği üzere, CMK m. 250 hükmü ile ceza yargılaması sistemimize kazandırılan seri muhakeme usulü, sadece CMK m. 250/1 hükmünde sayılan katalogdaki suçlar hakkında uygulanabilecektir. Bu suçlar incelendiğinde, bunlar arasında icra suçları bulunmamaktadır. Bu nedenle, seri muhakeme usulünün icra suçları açısından uygulanması bulunmamaktadır.

3.4.3.2. Basit Yargılama Açısından

3.4.3.2.1. Genel Olarak

Basit yargılama usulü, 7188 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler sonucunda ceza yargılaması sistemine getirilmiştir. Basit yargılama usulü, CMK m. 251 ve 252 hükümlerinde düzenlenmiştir.

Basit yargılama usulü ceza yargılaması sistemine kazandırılmadan önce, normal ceza muhakemesi sistemimizde tek bir yargılama usulü öngörülmüş olup, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından uygulanan yargılama usulü ile adli para cezası öngörülen suçlar için uygulanan yargılama usulü aynı usuldür. Diğer bir anlatımla, basit suçlarla ağır suçlar arasında bir ayrım

yapılmadan, duruşma açmak suretiyle aynı yargılama usulünün tüm prosedürlerinin uygulanması kabul edilmiştir. Bu durum, ağır suçların yargılanmasına daha az vakit ve emek ayrılmasına sebebiyet vermektedir.

Mukayeseli hukukta, suçların önem derecesi, olayların karmaşık olup olmaması, çözümünde hukuki ve olgusal herhangi bir sorunla karşılaşılması, tanık dinlemenin zorunlu olup olmaması gibi durumlar dikkate alınarak farklı yargılama usullerine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Ancak yargılama usullerinin benimsenmesinin kabul edilebilir olduğuna dair Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen kararlar bulunmaktadır.

Sürekli şekilde artan iş yükü karşısında ceza yargılaması sistemimizde değişiklik yapılarak bazı suçlar yönünden alternatif yargılama usullerinin getirilmesi yönünde bir zorunluluk doğmuştur. Alternatif yargılama usullerinin getirilmesinin, yargılamayı hızlandıracağı, yargının iş yükünü hafifleteceği ve kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

CMK'ya getirilen bu maddede yapılan düzenlemeyle, “Basit yargılama usulü” adı altında yeni bir yargılama usulü getirilmektedir. Maddenin birinci fıkrasıyla, asliye ceza mahkemelerinin görev alanına giren ve adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlara ilişkin yargılamaların basit yargılama usulüne göre yapılabileceği kabul edilmektedir.

Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece sanık, mağdur ve şikâyetçiye iddianame tebliğ edilecek ve tebligatta, duruşma yapılmaksızın hüküm verileceği ayrıca belirtilecektir. Bununla birlikte yazılı beyan ve savunmalarını bildirmeleri için de onbeş günlük süre verilecektir. Mahkemenin bu süreçte toplanması gereken delilleri de ilgili kurum ve kuruluşlardan talep ederek dosyayı tamamlaması gerekmektedir.

Basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar sınırlıdır. Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir (CMK m. 251/1). Görüldüğü üzere, kanun koyucu tüm suçlar için değil, sadece belli ağırlıktaki suçlar için basit yargılama usulünün uygulanmasını öngörmüştür²¹¹.

²¹¹ Aldemir, s. 229.

Buna göre,

- Sadece adli para cezasını gerektiren suçlar,
- Sadece hapis cezasını gerektirmekle birlikte üst sınırı iki yılı geçmeyen (iki yıl dahil) suçlar,
- Adli para cezası ile hapis cezasının seçenek olarak öngörüldüğü suçlarda, hapis cezasının üst sınırı iki yılı geçmeyen (iki yıl dahil) suçlar,
- Adli para cezası ile hapis cezasının birlikte öngörüldüğü suçlarda, hapis cezasının üst sınırı iki yılı geçmeyen (iki yıl dahil) suçlar,

Basit yargılama kapsamındadır²¹².

Basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için, yargılama konusu suçun adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren bir suç olması gerekir (CMK m. 251/1).

Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik halleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında failerin özel durumları sebebiyle elde edilen delillerin duruşmada tartışılmasının ve taraf beyanlarının bizzat hâkim tarafından alınmasının gerekli olması sebebiyle basit yargılama usulünün uygulanmayacağı düzenlenmektedir²¹³.

Basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz (m.251/8). Örneğin silahla tehdit ile birlikte hakaret suçu işlenmişse, basit yargılama usulü uygulanamaz²¹⁴.

Kamu davasına konu suç basit muhakeme usulüne tabi bir suç olmasına karşın, hakim basit muhakeme usulü uygulamak zorunda değildir (m. 250/1 -2). Başka bir ifade ile basit yargılama usulünün uygulanması zorunlu değildir. Basit yargılama usulünün uygulanması zorunlu olmadığı için, mahkemece bu hususta bir karar verilmeden bu usulün uygulanmasına geçilemez²¹⁵. Basit yargılama usulünde; asliye ceza mahkemesinin iddianameyi kabul ettikten sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün hangi hallerde tatbikine karar verip veremeyeceği gösterilmemiş, bu husus tümüyle asliye ceza mahkemesinin takdir ve değerlendirilmesine bırakılmıştır. Bu

²¹² Aldemir, s. 229-230.

²¹³ Aldemir, s. 248.

²¹⁴ Aldemir, s. 248; Kezer, s. 90.

²¹⁵ Aldemir, s. 248; Kezer, s. 80.

takdiri durum; konusu aynı veya benzer olaylar bakımından farklı uygulamaların ortaya çıkmasına ve yeknesaklığın sağlanamamasına, bu şekilde de farklı cezaların tatbikinin gündeme gelmesi suretiyle “eşitlik” ve “adalet” ilkelerine aykırılığı gündeme getirebilecektir²¹⁶.

5271 sayılı CMK'nın 251/2-son cümlesi hükmü uyarınca mahkeme, dosyayı karara bağlamak için gerekli olan bilgi ve belgeleri ilgili kurumlardan talep edebilecektir. Örneğin, bir sağlık kuruluşundan mağdur veya müştekiler hakkındaki adli raporlar talep edilebilecektir.

Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir. Mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir (CMK m. 251/3).

5271 sayılı CMK'nın 251/3 maddesi uyarınca 15 günlük süre dolduktan sonra duruşma açılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın hüküm kurulacaktır. İlk bakışta 15 günlük beyan ve savunma süresinin; yargılamanın süjelerinin adil/dürüst yargılanma hakkına, özellikle sanığın savunma hakkı bakımından, İHAS m.6/3-b'de koruma altına alınan, savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma hakkına zarar vereceği düşünülebilirse de, hükme itiraz yolunun açık olması ve itiraz sonucu duruşma açılması, ayrıca hükme karşı kanun yoluna gidilebilmesinin, savunma süresinin kısalığının getireceği sakıncaları gidereceği görülmektedir. Dolayısıyla, sanık bakımından 15 günlük savunma süresi yeterlidir²¹⁷.

Mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir (CMK m. 251/3-son cümle).

Mahkemece, koşulları bulunması hâlinde; kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya hapis cezası ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir (m. 251/4).

Mahkeme, basit yargılama usulünün uygulanmasına karar vermesinden itibaren hüküm verilinceye kadar yargılamanın her aşamasında bu usulün yeterli olmadığına ve

²¹⁶ Ersan Şen, **Ceza Muhakemesinde Seri ve Basit Yargılama Usulleri**, <https://www.hukukihaber.net/ceza-muhakemesinde-seri-ve-basit-yargilama-usulleri-makale.7039.html> (erişim tarihi: 01/02/2020)

²¹⁷ Şen, agm.

genel hükümlere göre yargılamanın devam etmesi gerektiğine kanaat getirmesi halinde, herhangi bir talep olmaksızın, resen duruşma açmak suretiyle genel hükümlere göre yargılamaya devam edilmesine karar verebilir (m. 251/6).

Basit muhakeme usulü kapsamında verilen hükümlere karşı itiraz yoluna başvurulabilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir.

İtiraz, 5271 sayılı CMK 35 inci maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden (tefhim veya tebliğ tarihinden) itibaren yedi gün içinde kararı veren mahkemeye verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme hakim onaylar (CMK m. 268/1).

CMK m. 252/1-ikinci cümle hükmü uyarınca, *süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir*. Dolayısıyla, taraflar hükmü öğrendikten itibaren 7 gün içinde itiraz etmezlerse, verilen hüküm kesinleşir.

3.4.3.2.2. İcra Ceza Yargılamasında Basit Yargılama Usulünün Uygulanıp Uygulanamayacağı Sorunu

İcra ceza yargılamasında basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına dair mevzuatta açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun koyucu basit yargılama usulünü düzenlerken, diğer kanunlardaki usullere ve ilgili suçlara değinmemiştir.

Basit yargılama usulünün en önemli özelliği, duruşma açılmaması ve sanığın sözlü savunması alınmadan indirimli cezaya hükmedilmesidir.

Yukarıda detaylı şekilde izah edildiği üzere, icra ceza yargılamasında duruşma açılması zorunludur. İcra mahkemesi iki tarafı ve delillerini dinler ve gerek tarafların gerek şahitlerin ifadelerini duruşma tutanağına geçirir. Cumhuriyet Savcısı hazır bulundurulmaz (İİK m.350).

Görüldüğü üzere icra ceza mahkemesindeki yargılamada duruşma açılarak yargılama yürütülmektedir²¹⁸.

Bu durumda, genel kanun-özel kanun ilişkisi bağlamında sorunun çözülmesi gerekir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na göre genel bir kanundur. Bu bakımdan, icra suç ve cezalarına ilişkin yargılamalarda, öncelikle 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanmalıdır. Bunun

²¹⁸ Coşkun, İcra Suçları, s. 117.

sonucu olarak, kanımızca icra ve iflas suçlarında İİK m. 350 hükmü uygulanmalı ve CMK'nın basit yargılama usulüne ilişkin kuralları uygulanmamalıdır. Zira basit yargılama usulünün özü, duruşma açılmadan dosya üzerinde davanın sonuçlandırılmasıdır. İcra ceza mahkemesinde duruşma açılması zorunlu olduğu için basit yargılama usulünün uygulanması mümkün değildir.

3.5. Uzlaşma

XXI. yüzyıl adalet sistemi, ceza adaleti yerine getirilirken, mağdurun tatmin edilmesini ön plana çıkarmıştır. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren ceza mevzuatımızla bugün artık batı hukukunun kabul ettiği ve Birleşmiş Milletlerce de mevzuata alınması tavsiye edilen yepyeni bir kurum olan uzlaşma getirilmiş ve 5560 sayılı kanunla yapılan değişiklikle uzlaşma tamamen bir ceza muhakemesi usulü kurumu haline getirilmiştir²¹⁹.

Uzlaştırma, yargının iş yükünün azaltılması amacıyla getirilmiş bir alternatif çözüm yöntemidir. Ceza hukukumuz açısından yeni bir kurum olan uzlaştırma ile, bir yandan suçu işleyen cezanın infazından kurtarırken diğer yandan suçtan doğan mağduriyetin giderilmesi amaçlanmaktadır. Uzlaştırmanın hedefi, suçun işlenmesinden sonra fail ve mağdur arasında meydana gelen çekişmeyi, uzlastırmacının girişimiyle çözmek, hem adaleti sağlamak, hem de mağduru tatmin etmektir. Böylece zarar giderilince, fail ile mağdur arasında barış sağlanabilecektir. Bu çeşit uygulamalara onarıcı adalet denilmektedir²²⁰.

Uzlaştırma, aynı zamanda özel hukuk uyuşmazlıkları bakımından öngörülen arabuluculuk kurumunun ceza yargılamasındaki izdüşümü olan alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir²²¹.

Uzlaştırma işlemlerinin yapılabilmesi için, işlendiği iddia edilen suçla ilgili kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturan delillerin bulunması gerekir. Zira CMK m. 253/4 hükmünde, "*Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir.*" ifadesine yer verilmiştir. Bu hükümden çıkan sonuca göre, uzlaştırma işleminin yapılabilmesi için, failin söz konusu suçu işlediğine dair kamu davasının açılmasına yeterli bir şüphe olmalı; yani dava açılacak yeterli delil bulunmalıdır. Bu

²¹⁹ Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu, Ankara 2008, s. 1575.

²²⁰ Artuç, CMK, s. 799.

²²¹ Artuç, CMK m. 799.

deliller bulunmadan uzlaştırma girişiminde bulunulamaz. Bunun için dava açılacak derecede deliller toplanmalı, ondan sonra uzlaştırma işlemine girişilmelidir.

Uzlaştırma Yönetmeliğinin madde 7/1 hükmüne göre, “Uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için mağdur ya da suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması gerekir.” Bu bakımdan, suçun mağdurunun kamu tüzel kişisi olması halinde uzlaştırma hükümleri uygulanmaz.

Uzlaştırma kurumu CMK m. 253-255 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Buna göre, uzlaştırma hükümlerinin uygulanabileceği suç tiplerinin neler olduğu CMK m. 253/1 hükmünde sıralanmıştır. Söz konusu hükme göre;

1. *Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur:*
 - a. *Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar.*
 - b. *Şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununda yer alan;*
 1. *Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),*
 2. *Taksirle yaralama (madde 89),*
 3. *(Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Tehdit (madde 106, birinci fıkra),*
 4. *Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),*
 5. *(Ek:17/10/2019-7188/26 md.)(2)*
İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi),
 6. *(Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Hırsızlık (madde 141),*
 7. *(Ek:17/10/2019-7188/26 md.)(2) Güveni kötüye kullanma (madde 155),*
 8. *(Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Dolandırıcılık (madde 157),*
 9. *(Ek:17/10/2019-7188/26 md.)(2) Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165),*
 10. *Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),*
 11. *Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması*
(dördüncü fıkra hariç, madde 239),
suçları.

c) (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.

2 Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.

3 Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez. (Ek cümle: 26/6/2009 - 5918/8 md.) Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.

Görüldüğü üzere, takibi şikayete bağlı olan suçlar uzlaşma kapsamında sayılmıştır. Bu nedenle, İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiş olup takibi şikayete bağlı olan suçlarda uzlaşma hükümleri uygulanabilecektir. Bu suçlar şunlardır:

- Alacaklısını zarara uğratmak kastıyla mevcudunu eksiltme suçu (İİK m. 331).
- Kendi fiiliyle aczine sebebiyet verme veya durumunun fenalığını bilerek ağırlaştırma suçu (İİK m. 332)
- Alacaklısını zarara uğratmak maksadıyla ticari işletmede yöneticinin borçlarını ödememe suçu (İİK m. 333/a)
- Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada yetkili kimseleri hataya düşürme yada konkordato veya yeniden yapılandırma koşullarına uymama suçu (İİK m. 334)
- Ticareti terk suçu (İİK m. 337/a)
- Yalan beyanda bulunma suçu (İİK m. 338)
- Sermaye şirketinin iflasını istememe suçu (İİK m. 345/a)

Burada şu hususu da hatırlatmak gerekir ki, 02/12/2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanununun 34. maddesiyle CMK m. 253 hükmünde değişikliğe gidilmiş ve metinde yer alan “etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile” ibaresi metinden çıkarılmıştır. Bu tarihe kadar, uzlaşma müessesesinin icra ve iflas suçlarında uygulanmayacağı öğreti ve yüksek yargı uygulamalarında kabul edilmekteydi. Bu değişiklik neticesinde, özel bir etkin pişmanlık hükmü niteliğinde olan İcra ve İflas

Kanunu m. 354 hükmünün, bu suç açısından uzlaşma hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyeceği kabul edilmiş olmaktadır²²².

Yargıtay bir kararında, her iki sanık bakımından 02.12.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinde değişiklik yapılarak madde içeriğinden "etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile" ibaresinin çıkarılması nedeniyle özel bir etkin pişmanlık hükmü olan 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 354. maddesinin aynı Kanun'un 338/1. maddesinde düzenlenen suç yönünden uzlaştırma kurumunun uygulanmasına engel teşkil etmemesi, suçun işlenmesinden sonra fail ile mağdur arasındaki çekişmeyi bir uzlaştırmacının girişimiyle kısa zamanda tarafların özgür iradeleriyle ve adli merciler daha fazla meşgul edilmeden sonuçlandırmayı amaçlayan uzlaştırmacının soruşturma ve kovuşturmalarda mutlaka öncelikle uygulanması zorunlu bir maddi ceza ve ceza muhakemesi hukuku kurumu olması ve İcra ve İflas Kanunu'nun 354. maddesinin yerine geçip anılan maddenin uygulanmasını ortadan kaldırmaması karşısında, sanıklar hakkında 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değişik CMK'nun 253, 254. maddelerinin uygulanması zorunluluğu bozmayı gerektirmiştir²²³.

Kanımızca, uzlaştırma kurumu sadece "suç" niteliğinde eylemler için söz konusudur. Bunun sonucu olarak, İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen disiplinsizlik niteliğindeki disiplin veya tazyik hapsi gerektiren eylemler açısından uzlaşma hükümleri uygulanamaz.

Soruşturmasına başlanılan ve uzlaştırma kapsamında kalan suçlara ilişkin gerekli araştırma ve soruşturma işlemleri, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır (Yön. m. 9/1).

Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı Kanunun 160 ve devamı maddeleri uyarınca toplanması gereken tüm delilleri toplar (Yön. m. 9/2).

Çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı, soruşturma sırasında gerekli gördüğünde çocuk hakkında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını çocuk hâkiminden isteyebilir (Yön. m. 9/3).

²²² Canan Ruhi/Ahmet Cemal Ruhi, *İcra ve İflas Suçları ile Disiplinsizlik Niteliğindeki Eylemler*, Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s. 81.

²²³ Yargıtay 19. CD, Esas No: 2017/1609, Karar No: 2018/5466, Tarih: 02/05/2018, Ruhi/Ruhi, s. 82.

Yapılan soruşturma neticesinde kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma imkânının bulunmaması hâlinde soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı dosyayı büroya göndermeksizin sonuçlandırır (Yön. m. 10/1). Dolayısıyla, uzlaşmaya tabi bir suç olsa da, yeterli deliller toplanmadan dosya uzlaştırma bürosuna gönderilemez.

Soruşturmaya konu suçun uzlaştırmaya tâbi olması ve iddianame düzenlenmesi için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı dosyayı Yönetmelik Ek-1'de yer alan gönderme kararı ile büroya gönderir (Yön. m. 10/2).

Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olduğu ve kapsama girmeyen suç hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararının verildiği hâllerde dosya, bu karara karşı itiraz süresinin geçmesi veya itirazın reddedilmesi üzerine büroya gönderilir (Yön. m. 10/3).

Soruşturmaya yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından gönderme kararı verildikten sonra Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirilen Cumhuriyet başsavcı vekilinin görüldü işlemini müteakip uzlaştırma bürosu tevzi havuzuna düşen dosya, Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirilen Cumhuriyet başsavcı vekili tarafından uzlaştırma bürosuna tevzi edilmesi ile kendiliğinden büro kayıt numarası alır (Yön. m.10/4).

Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir (CMK m. 253/4-ilk cümle).

Uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan inceleme sonucunda;

- a. Büroya gönderme kararında kabul edilen fiilin uzlaştırma kapsamında olmadığını anlaşılması,
- b. Gönderme kararına konu olan dosya içeriğinden şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphenin tespitine yönelik, suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan deliller toplanmadan dosyanın büroya gönderildiğinin anlaşılması,

hâllerinde dosya, Yönetmelik Ek-2'de yer alan iade kararı ile soruşturma bürosuna geri gönderilir (Yön. m. 11).

Uzlaştırma bürosuna gönderilen dosyanın uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından incelenmesi sonucunda, gönderme kararına esas suçun uzlaştırma kapsamında kaldığının anlaşılması hâlinde uzlaştırmacı görevlendirmesi, Daire Başkanlığı tarafından belirlenen listeye göre ilgili Cumhuriyet savcısının onayıyla yapılır (Yön. m. 12/1).

Ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yargı çevresinde yeteri kadar uzlaştırmacı bulunmaması hâlinde, en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı listesinden görevlendirme yapılabilir (Yön. m. 12/2).

Dosya uzlaştırmacıya tevdi edildikten sonra taraflara bu husus telefon, SMS veya diğer elektronik araçlarla bildirilir (Yön. m. 12/3).

Uzlaştırma evrakı uzlaştırmacıya tutanakla teslim edilir ve alındı belgesi dosyasına eklenir (Yön. m. 12/4).

Görevlendirilen uzlaştırmacıya soruşturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısınca uygun görülen belgelerin birer örneği verilir. Uzlaştırma bürosu uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatır (CMK m. 253/11).

Uzlaşma teklifi suçun işlendiği tarihten itibaren bir aylık süre geçmeden yapılamaz (Yön. 12/5). Bu nedenle uzlaştırmacının bu hususa dikkat etmesi gerekir.

Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır (CMK m. 253/4). Yaşı küçük çocuklarda uzlaştırma teklifi velisine veya vasisine yapılır²²⁴.

²²⁴ 5271 sayılı CMK'nun 5560 sayılı Kanun ile değiştirilen 253/4. maddesinde şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifinin kanunî temsilcilerine yapılabileceği öngörülmüştür. Uzlaşma, mağdurun maddî ve manevî zararının tümünü veya bunun büyük bir kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabulü gerektiren borçlandırıcı bir işlem olup 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 16. maddesi uyarınca ayırt etme gücüne sahip küçükler kanuni temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına girmeleri mümkün değildir. Bu itibarla her ne kadar suç tarihinden sonra 19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanunla şüpheli veya sanığın reşit olmaması halinde uzlaşma teklifinin kanunî temsilcilerine yapılacağı kabul edilmiş ise de, bu değişiklik esasında mevcut hukuki durumu açıklayıcı bir hüküm olduğundan suç tarihinde dahi uzlaşma teklifinin reşit olmayan şüpheli veya sanığın kendisine değil kanuni temsilcisine yapılması gerektiği kabul edilmelidir. Öte yandan sanığın yargılama aşamasında reşit olması, reşit olmadığı dönemde usulüne uygun bir uzlaşma teklifi yapılmadığı gerçeğini ortadan kaldırmayacağından, sanığa

Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir (CMK m. 253/7). Örneğin trafik kazası sonucunda birden fazla kişi yaralanmışsa, uzlaştırma hükümlerinin uygulanabilmesi için mağdurların hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir. Yine bunun gibi, müşterek bir mala verilen zararda tüm hissedarlar uzlaşmayı kabul etmiş olmalıdır. Aksi halde uzlaşma hükümleri uygulanamaz.

Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir (CMK m. 253/8).

Uzlaştırmacıya Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen tarifeye göre ücret ödenir. Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde bu giderler Devlet Hazinesi tarafından karşılanır (CMK m. 253/21).

Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır (CMK m. 253/13).

Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır (CMK m. 255).

Uzlaştırmacı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya talimat verebilir (CMK m. 253/14).

Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz (CMK m. 253/20).

Uzlaştırma işleminin usulüne uygun şekilde yapılması ve tarafların iradelerinin ne yönde olduğu hususunda tereddüt oluşmaması gerekir.

Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte uzlaştırma bürosuna verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi

yeniden usulüne uygun şekilde uzlaşma teklifinde bulunulması gerekir. Bu açıklamalar ışığında uyumsuzluk konusu değerlendirildiğinde; Reşit olmayan sanığın kanuni temsilcileri yerine kendisine uzlaşma teklifinde bulunulması kanuna aykırı olup yerel mahkemece sanığa usulüne uygun olarak yeniden uzlaşma teklifinde bulunulmadan yargılamaya devamla hüküm kurulması yerinde değildir. (Yargıtay CGK, 15/04/2014 T., 2013/689 E., 2014/191 K.)

halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır. Uzlaştırma bürosu soruşturma dosyasını, raporu ve varsa yazılı anlaşmayı Cumhuriyet savcısına gönderir (CMK m. 253/15). Yönetmeliğin 18/1 hükmüne göre, “Uzlaştırıcı, uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırdığında Ek-3’te yer alan Uzlaştırma Raporu Örneği’ne uygun, tarafların edimlerini ayrı ayrı, şüphe ve tereddüte yer vermeyecek ve mümkünse sıra numarası içerecek şekilde taraf sayısından bir fazla olarak hazırladığı raporu, kendisine verilen belge örneklerini ve varsa yapmış olduğu masrafları gösteren belge, gider pusulası veya rayice uygun yazılı beyanı UYAP’ta düzenlenecek tutanak ile uzlaştırma bürosuna teslim eder.”

Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler (CMK m. 253/16).

Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder (CMK m. 253/17). Uzlaştırmanın sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez. (CMK m. 253/18).

Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def’aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır (CMK m. 253/19).

Uzlaştırma işlemleri neticesinde uzlaştırmanın sonuçsuz kalması hâlinde şüpheli hakkındaki iddianame uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenir (Yön. m. 21/1). Diğer bir anlatımla, soruşturma bürosuna iade edilmez.

Suçta sürüklenen çocuk hakkında uzlaştırma süreci sonunda iddianame düzenlenmesi hâlinde, uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı gerekli gördüğünde,

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını mahkemeden ister (Yön. m. 21/2).

3.6. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, işlediği suçtan dolayı belli bir ağırlıkta alınan mahkumiyet hükmünün, belli koşullar altında açıklanmamasını ve denetim ve süresi dolduğunda tüm sonuçlarıyla ortadan kalkmasını ifade eder.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması CMK m. 231/6 ve devamı fıkralarında düzenlenmiştir. Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

- a. Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,
- b. Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,
- c. Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez (CMK m. 231/6).

Kural olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, TCK'da ve ceza hükmü içeren diğer kanunlardaki tüm suçlarda uygulanır. Ancak, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmayacağı konusunda kanunda açık düzenlemenin olduğu durumlarda, bu kurumun uygulanma olanağı yoktur²²⁵.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesinin bir koşulu, mağdurun zararının giderilmesidir. Mağdurun zararının giderilmesi halinde ise, İcra ve İflas Kanunu m. 354 hükmü uyarınca infaz aşamasında dahi cezanın tüm sonuçları

²²⁵ Artuç, CMK, s. 724.

ortadan kalkacağından, kural olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanması mümkün değildir²²⁶.

Buna karşılık CMK m. 231/9 hükmünün uygulandığı durumlarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması mümkündür. Söz konusu hükme göre Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir (CMK m. 231/9). Böyle bir durumda zararın defaten giderilmesi mümkün olmadığından İİK m. 354 hükmü, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel teşkil etmeyecektir²²⁷.

3.7. Kanun Yolları

3.7.1. Genel Ceza Yargılamasında Kanun Yolları

3.7.1.1. Genel olarak

Her insan yanılabilmesi için, verilen hükmün yeniden gözden geçirilmesi ve hataların düzeltilmesi olanağı bulunmalıdır. Bu, adil yargılama ilkesinin olmazsa olmaz şartlarından biridir. Muhakeme sujesinin başvurusu halinde ve istisnai hallerde bu başvuru olmadan da, kanun yolu adli organlarının bu hükmü denetlemesi gerekir. Başvuran kimse tamamen sübjektif değerlendirmesiyle dahi hükmü hukuka aykırı bulsa ve bu süreç hükmün kesinleşmesini ve keza infazını dahi geciktirse, koşulları varsa, bu kanun yoluna başvurmak hakkına sahiptir²²⁸.

Kanun yolları iki açıdan ayrıma tabi tutulabilir. Öncelikle, henüz kesinleşmemiş olan veya kesinleşmiş bulunan kararlara karşı gidilebilen kanun yolları olmak üzere ki, bunlardan ilkinde olağan kanun yolları, ikincisine ise olağanüstü kanun yolları adı verilmektedir. İlkinde örnek olarak itiraz, istinaf ve temyiz gösterilebilir. İkinci grup altında ise, yargılamanın yenilenmesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı, ve kanun yararına bozma sayılabilir²²⁹.

²²⁶ Ruhi/Ruhi, s. 80.

²²⁷ Ruhi/Ruhi, s. 80-81.

²²⁸ Haller Claus/ Claus Conzen, **Das Strafverfahren**, 4.B, Heidelberg 2006, s. 339 (Nakleden: Yener Ünver/Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 809.

²²⁹ Bahri Öztürk, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ders Kitabı, 6. Baskı, Ankara 2019; s. 459; Cumhuriyet Şahin/Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku II**, 9. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s. 237; Ünver/Hakeri, **Ceza Muhakemesi**, s. 810.

3.7.1.2. Olağan Kanun Yolları

3.7.1.2.1. İtiraz

Hakim kararları ile kanunnu gösterdiği hallerde mahkeme kararlarına karşı başvuru, kural olarak kararların infazını ertelemeyen ve kararın hem hukuksal hem de maddi yönden denetimini içeren kanun yoluna itiraz adı verilmektedir²³⁰.

İtiraz, henüz kesinleşmemiş kararlara karşı başvurulabilen olağan bir kanun yoludur.

CMK m. 267/1 hükmü uyarınca hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Kural olarak itiraz edilebilecek kararlar, hakim kararlarıdır. Dolayısıyla hakim kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulması için kanunda açık bir hüküm bulunmasına gerek yoktur. Buna karşılık itiraz olunamayacak hakim kararları tek tek kanunda gösterilmelidir. Nitekim Ceza Muhakemesi Kanunu bir takım hakim kararlarına itiraz edilemeyeceğini hükme bağlamıştır. Örneğin CMK m. 28/1 hükmü uyarınca hakimin reddi isteminin kabulüne ilişkin hakim kararına, CMK m. 42/2 hükmü uyarınca eski hale getirme isteminin kabulüne ilişkin hakim kararına itiraz edilemez²³¹.

Kural olarak hakim kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulabilirken; mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulamaz. Mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulabilmesi için, kanunda bir açıklık bulunması gerekir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre itiraz yoluna başvurulabilecek mahkeme kararlarına şunları örnek gösterebiliriz:

CMK m. 5/2 : Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

CMK m. 18/3: Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

CMK m. 28/3: Hakimin reddi isteminin kabulüne ilişkin kararlar kesindir; kabul edilmemesine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

CMK m. 31/3: Hakimin reddi isteminin geri çevrilmesine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna başvurulabilir.

CMK m. 42/2: Eski hâle getirme isteminin kabulüne ilişkin karar kesindir; reddine ilişkin karara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

²³⁰ Mustafa Özen, **Ceza Muhakemesinde İtiraz Kanun Yolu**, Ankara 2011, s. 33.

²³¹ Toroslu/Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi, s. 328-329.

CMK m. 60: Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yeminin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Disiplin hapsi kararına itiraz edilebilir.

CMK m. 74/4: Gözlem altına alınma kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir; itiraz, kararın yerine getirilmesini durdurur.

CMK m. 75/6: Şüpheli ve sanığın vücudundan biyolojik örnek alınmasına ilişkin hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

CMK m. 76/5: Şüpheli veya sanık dışındaki kişilerin vücudundan biyolojik örnek alınmasına ilişkin hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

Tutuklama kararlarına itiraz edilebilir (CMK m. 101/5)

CMK m. 104/2: Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

CMK m. 111/2: Adlî kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir.

Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme başkanı veya hâkim onaylar. Tutukluların kanun yollarına başvurmasına ilişkin özel hükümler saklıdır (CMK m. 268/1).

Görüldüğü üzere itiraz dilekçesi, ilk önce kararı veren mercie verilir. Yani itirazı inceleyecek mercie değil; kararı veren mercie verilir. Çünkü itirazı inceleyecek merci, aşağıda belirtileceği üzere kararı veren merciden farklıdır.

Kararına itiraz edilen hakim veya mahkemenin yapabileceği işlemler şunlardır (CMK m. 268/2):

- itirazı yerinde görürse kararını düzeltir.
- İtirazı yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir. Görüldüğü üzere kararına itiraz edilen hakim veya mahkemenin itirazı yerinde görmezse itirazı reddetmez; itirazı incelemeye yetkili mercie gönderir.
- İtirazı incelemeye yetkili merciler aşağıda gösterilmiştir (CMK m. 268/3):
- Sulh ceza hâkiminin kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları asliye ceza mahkemesi hâkimine aittir.

- Sulh ceza işleri, asliye ceza hâkimi tarafından görülüyorsa itirazı inceleme yetkisi ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına aittir.
- Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.
- Naip hâkim kararlarına yapılacak itirazların incelenmesi, mensup oldukları ağır ceza mahkemesi başkanına, istinabe olunan mahkeme kararlarına karşı yukarıdaki bentlerde belirtilen esaslara göre buldukları yerdeki mahkeme başkanı veya mahkemeye aittir.
- Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları ile Yargıtay ceza dairelerinin esas mahkeme olarak baktıkları davalarda verdikleri kararlara yapılan itirazlarda; üyenin kararını görevli olduğu dairenin başkanı, daire başkanı ile ceza dairesinin kararını numara itibarıyla izleyen ceza dairesi; son numaralı daire söz konusu ise birinci ceza dairesi inceler.

İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Mercii, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir (CMK m. 270).

Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafii veya vekil dinlenir (CMK m. 271/1).

İtiraz yerinde görülürse mercii, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir (CMK m. 271/2).

Karar mümkün olan en kısa sürede verilir (CMK m. 271/3).

Merciiin, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir; ancak ilk defa mercii tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir. Diğer bir ifade ile Cumhuriyet savcısının tutuklama isteminin sulh ceza hakimi tarafından reddi üzerine red kararına yapılan itiraz sonucunda inceleme mercii olan asliye ceza mahkemesinin vereceği tutuklama kararı kesin olmayıp; itiraza tabidir (CMK m. 271/4).

İtiraz, kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz. Ancak, kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek merci, geri bırakılmasına karar verebilir (CMK m. 269).

3.7.1.2.2. İstinaf

İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemesinin hükmü, üst derece mahkemesi tarafından maddi ve hukuki açıdan gözden geçirilir. İstinafın en önemli özelliği, maddi meselenin (olayın gerçekleşme şeklinin) yeniden inceleme konusu yapılabilmesidir. Bu kanun yolu, ilk derece mahkemesinde duruşmaya hakim olan doğrudan doğruyalık ve sözlülük ilkelerine bağlı kalınarak olaya ilişkin gerçeğin araştırılmasına olanak sağlaması nedeniyle temyiz kanun yolundan ayrılır²³².

İstinaf kanun yolu, kesinleşmemiş hükümlere karşı başvurulabilen olağan kanun yollarından olup, 2016 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır.

İstinaf, ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlerdeki hataları veya hukuka aykırılıkları gidermek amacıyla kabul edilmiş bir kanun yoludur²³³.

İstinaf kanun yolunda ilk derece mahkemelerinin son kararları hem maddi yönden, yani mahkemelerin delillerin tespiti, değerlendirmesi ve sübut konusundaki hataları yönünden, hem de hukuki yönden, yani mahkemelerin sabit kabul ettikleri olaylara hukuk normlarını uygularken hata yapıp yapmadıkları incelenir²³⁴. Bu suretle Yargıtay'ın maddi sorunlarla değil; sadece hukuki sorunlarla uğraşması, yani tam anlamıyla bir temyiz ve içtihat mahkemesi olarak görev yapması sağlanmak istenmiştir²³⁵.

İstinaf incelemesi, bölge adliye mahkemeleri tarafından yapılacaktır.

İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, onbeş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir (CMK m. 272/1). Onbeş yıl ve üzerindeki hapis cezalarına ilişkin hükümlerin re'sen istinafa tabi olmasına otomatik istinaf denir (CMK m. 272/1).

²³² Centel/Zafer, s. 854-855; Alman hukukunda istinaf mahkemesinin hem yeni bir olay muhakemesi, hem de son kararı denetleme muhakemesi olduğu kabul edilmektedir. Bkz., Feridun Yenisey, Ceza Muhakemesinde İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, İstanbul 1979, s. 61. (Nakleden, Centel/Zafer, s. 855).

²³³ Toroslu/Feyzioğlu, s. 334.

²³⁴ Toroslu/Feyzioğlu, s. 334.

²³⁵ Toroslu/Feyzioğlu, s. 334.

Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir (CMK m. 272/2).

Hapis cezasından çevrilen adlî para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk Lirası dâhil adlî para cezasına mahkûmiyet hükümlerine, üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adlî para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine ve kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere karşı istinaf yolu kapalıdır (CMK m. 272/3).

İstinaf süresi 7 gün olup, süre hükmün açıklanmasından itibaren başlar (CMK m. 273/1).

Hüküm, istinaf yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar (CMK m. 273/2).

Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller (CMK m. 275/1)²³⁶.

Hüküm, istinaf yoluna başvuran Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükme karşı istinaf yoluna başvurulduğunun mahkemece öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir (CMK m. 275/2).

3.7.1.2.3. Temyiz

Temyiz kanun yolu, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerine karşı gidilen olağan bir kanun yoludur (CMK m. 286/1).

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir. Dolayısıyla bozma hükümleri temyiz yoluna tabi değildir (CMK m. 286/1).

Hükümden önce verilip de hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş bulunan mahkeme kararları da hükümle beraber temyiz olunabilir.

Her ne kadar kural olarak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyize tabi ise de, bazı bozma kararları temyize tabi değildir. CMK m. 286/2 hükmünde sayılan kararlara karşı temyiz yolu kapalıdır.

Temyiz, ancak hükmün “hukuka aykırı olması” sebebine dayanır.

²³⁶ Friedrich-Christian Schroeder/ Torsten Verrel, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 226. (Çeviren: Salih Oktar)

Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya bir hukuk kuralının yanlış uygulanması hukuka aykırılıktır.

Kanun koyucu bazı halleri hukuka kesin aykırılık oluşturan haller olarak saymıştır. Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da CMK m. 289 hükmünde sayılan hallerde kesin hukuka aykırılık bulunmakta olup, temyiz nedeni oluşturur.

Temyiz incelemesi Yargıtay tarafından yapılır.

Temyiz istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hâkime onaylattırılır. Tutuklu bulunan sanık hakkında CMK m. 263 hükmü saklıdır. Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar (CMK m. 291).

Süresi içinde yapılan temyiz başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller (CMK m. 293/1). Hüküm, temyiz eden Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükmün temyiz edildiğinin bölge adliye mahkemesince öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir (CMK m. 293/2).

3.7.1.3. Olağanüstü Kanun Yolları

Olağanüstü kanun yolları, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir²³⁷.

3.7.1.3.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi

Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itiraz yetkisi, Yargıtay ceza dairelerinden verilen kararlara karşı Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na başvurabilmesini öngören olağanüstü kanun yollarından biridir. Konuyu düzenleyen CMK m. 308 hükmüne göre, Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz (CMK m. 308/1).

Söz konusu kanun yolu, adından da anlaşılacağı üzere sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurabileceği bir kanun yoludur. Yargıtay Cumhuriyet

²³⁷ Toroslu/Feyzioğlu, s. 319.

savcısı itiraz yoluna re'sen başvurabileceği gibi, istem üzerine de (örneğin hükümlünün istemi üzerine de) başvurabilir.

İtiraz süresi 30 gün olup, süre, ilamın kendisine verildiği tarihten itibaren başlar (CMK m. 308/1).

Sanığın lehine itiraz ediliyorsa, süre aranmaz (CMK m. 308/1).

İtiraz, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na yapılır (CMK m. 308/1)

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı, Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından duruşmasız olarak dosya üzerinden incelenir ve itiraz yerinde görülmezse itirazın reddine karar verilir. İtiraz yerinde görülürse, itiraz edilen karar düzeltilir (CMK m. 308/3).

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı sonucunda mahkemenin kesinleşmiş kararının infaz edilip edilmeyeceği hususunda kanunda bir açıklık yoktur. Fakat genel olarak kabul gören görüşe göre, buradaki itiraz, infazı durdurur.

3.7.1.3.2. Kanun Yararına Bozma

Uygulamada “yazılı emir” veya “olağanüstü temyiz” olarak da adlandırılan kanun yararına bozma, hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirilmesini içeren olağanüstü bir kanun yoludur²³⁸.

Kanun yararına bozma yoluna gidilebilmesi için karar veya hükmün, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşmiş olması gerekir. Dolayısıyla kanun yararına bozma yoluna başvurulabilmesi için karara karşı istinaf veya temyiz yoluna başvurulmamış olmalı ya da istinaf veya temyiz yolu kapalı olmalıdır (CMK m. 309/1).

Kural olarak kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisi Adalet Bakanlığı'na aittir. Uygulamada Adalet Bakanlığı bu hukuka aykırılıkları yerel savcılıkların bildirmesiyle öğrenir. Örneğin infaz ettiği ilamda sanığa fazla ceza tayin edildiğini ve ilamın istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleştiğini gören Cumhuriyet savcısı, bu hukuka aykırılığa karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmesini Adalet Bakanlığı'na bildirir. Bakanlık da bunu araştırarak kanun yararına bozma yoluna gider.

²³⁸ Centel/Zafer, s. 897; Zeki Murteza Albayrak, **Ceza Muhakemesi Kanunu Öz Kitap**, 12. Baskı, Oğul Matbaacılık, Ankara 2020, s. 1031 vd.

Hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektiren veya daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiren hallerde, kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisi, kanun yararına olarak re'sen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından da kullanılabilir. Adalet Bakanlığı tarafından başvurulduğunda bu yetki, artık Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kullanılamaz.

Adalet Bakanlığı'nın talebi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bozma nedenlerini aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtayın ilgili ceza dairesine verir (CMK m. 309/2).

Yargıtayın ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görürse, karar veya hükmü kanun yararına bozar. Verilen bozma kararına karşı direnilemez (CMK m. 309/5).

Bozma nedeni hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektiriyorsa cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiriyorsa bu hafif cezaya Yargıtay ceza dairesi doğrudan hükmeder (CMK m. 309/4-d).

Yargıtay'ın, bozma talebine uyararak karar veya hükmü bozması halinde, sanık lehine bir durum söz konusu olursa sanık bundan yararlanır. Eğer sanık aleyhine sonuç doğuruyorsa sanık bundan etkilenmez (CMK m. 309/4-b).

3.7.1.3.3. Yargılamanın Yenilenmesi

Yargılamanın yenilenmesi kanun yolu, çok istisnai koşullarda mümkün ve olağanüstü bir kanun yolu olup, belirli sınırlı koşullarla kesinleşmiş bir karara konu olayın yeniden yargılanmasını olanaklı kılar. Bu kurum, maddi adalete hizmet eder ve münferit vakıalarda sınırlı kanuni neden ve verilerin varlığı halinde hukuk güvenliğinden devlet lehine vazgeçişini ifade eder²³⁹.

Yargılamanın yenilenmesi, CMK m. 311 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

- Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşılırsa,
- Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmal ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılırsa,

²³⁹ Haller/Conzen, s. 453 (Nakleden, Ünver/Hakeri, Ceza Muhakemesi, s. 892).

- Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise,
- Ceza hükmü hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise,
- Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa,
- Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir (CMK m. 311/1).

Aşağıdaki iki durumda yargılamanın yenilenmesi kabul edilmez (CMK m. 315):

- Kanunun aynı maddesinde yer almış sınır içinde olmak üzere cezanın değiştirilmesi amacıyla yargılamanın yenilenmesi kabul edilemez.
- Hatanın giderilebilmesini sağlayacak başka bir yol varsa, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez.

Bir suç iddiasına dayandırılan yenileme istemi, ancak bu fiilden dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü verilmiş veya mahkûmiyeti gerektirecek nitelikte kuvvetli delil bulunmaması dışında bir nedenle ceza soruşturmasına başlanamamış veya sürdürülememişse kabul edilebilir. Bu hüküm, 311 inci maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde yazılı hâlde uygulanmaz (CMK m. 316).

Yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesi her hangi bir süreye tabi değildir. Ancak ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması halinde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir (CMK m. 311/1-f).

Hükmün infaz edilmiş olması veya hükümlünün ölümü, yargılamanın yenilenmesi istemine engel olmaz (CMK m. 313/1).

Ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu, kardeşleri yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler. Bu kişilerin yokluğu hâlinde, Adalet Bakanı da yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilir (CMK m. 313/2, 3).

3.7.2. İcra Ceza Yargılamasında Kanun Yolları

3.7.2.1. Suç Niteliğinde Eylemler Açısından Kanun Yolları

İcra mahkemesinin bu Bapta yer alan suçlardan dolayı verdiği hükümlerle ilgili olarak 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanır (CMK m. 353/2).

İcra ve İflas Kanunu'nun suç niteliğindeki eylemlerle ilgili olarak icra mahkemesi tarafından verilecek kararlarda, yukarıda incelediğimiz genel ceza muhakesine ilişkin kanun yolları uygulanacaktır.

Bu bağlamda, icra ceza mahkemesi tarafından verilen hükümlere karşı istinaf yoluna gidilebilecektir. Ancak, hapis cezasından çevrilen adlî para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk Lirası dâhil adlî para cezasına mahkûmiyet hükümlerine, üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adlî para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine ve kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere karşı istinaf yolu kapalıdır (CMK m. 272/3).

İstinaf süresi 7 gün olup, süre hükmün açıklanmasından itibaren başlar (CMK m. 273/1).

Hüküm, istinaf yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar (CMK m. 273/2).

Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller (CMK m. 275/1).

CMK m. 286 vd. hükümlerinde yazılı temyiz koşullarının bulunması halinde, bölge adliye mahkemelerince verilen kararlara karşı temyiz yoluna gidilebilir.

Koşullarının bulunması halinde, CMK'nın olağanüstü kanun yollarına ilişkin hükümlerinin icra suçları açısından uygulanması noktasında herhangi bir engel yoktur.

3.7.2.2. Disiplinsizlik Niteliğinde Eylemler Açısından Kanun Yolları

Ecra mahkemesinin disiplinsizlik eylemleri sonucunda hükmettiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilecektir. Söz konusu hükme göre, icra mahkemesinin verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilebilir. Mahkeme itirazı incelemesi için dosyayı o yerde icra mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde icra mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye ceza mahkemesine, icra mahkemesi hâkimi ile asliye ceza mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye ceza mahkemesine gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir (İİK m. 353/1).

Burada, CMK'daki itiraz sisteminden biraz farklı hükümler getirilmiştir. İİK m. 353/1 hükmüne göre, icra mahkemesinin kararına karşı itiraz süresi yedi gün olup, bu süre, kararın tefhim veya tebliğinden itibaren başlayacaktır. İtirazı inceleme yetkisi, o yerde icra mahkemesinin birden fazla dairesi varsa, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde icra mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye ceza mahkemesine, icra mahkemesi hâkimi ile asliye ceza mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye ceza mahkemesine aittir.

İtiraz incelemesi sonucunda verilen kararlar kesindir.

SONUÇ

Ceza, bir yaptırım türü olarak, suç teşkil eden fiili, haksızlığı gerçekleştiren kişi hakkında yargı kararı ile uygulanan kişiyi yoksunluklara uğratan bir karşılıktır. Tarih boyunca toplumun yapısı, imkanları, yaptırımdan beklenen faydalar gibi çeşitli etkenlere bağlı olarak sürgün, toplum dışına çıkarma, vücut organlarını kesme, dağlama, ölüm gibi farklı formlarda karşımıza çıkmakla birlikte, günümüz çağdaş ceza hukukunda hürriyeti bağlayıcı cezalar ve adli para cezası olarak somutlaşmaktadır. Ceza niteliği gereği, kişiye uğrattığı yoksunluk ölçüsünde, acı ve ızdırap vermektedir. Bu anlamda cezanın ağırlığı, kişinin işlediği haksızlık ve kusuru nispetinde artabilmekte, ancak her halükarda kanunilik prensibine riayet edilerek belirlenmekte ve devletin infaz kurumları aracılığıyla yerine getirilmektedir.

Ceza hukuku, kamu hukukunun bir dalı olup, konusunu genel itibariyle suç ve cezalar oluşturmaktadır. Toplumsal düzeni sağlama ve bireysel çıkarları koruma gereği olarak, devleti bazı davranışları yapma veya bunlardan kaçınma konusunda bireylere emirler vermeye ve bunlara uymayanlar için yaptırımlar öngörmeye yöneltmiştir. Bunun sonucu olarak, ceza hukuku, bu yasaklar ile emirleri ve yaptırımları inceler²⁴⁰.

Ceza hukukunun bir tarafı devlettir. Yani yaptırımı tespit eden ve uygulayan devlettir. Bu durumda, ceza hukuku devlet ile vatandaşın ilişkisini düzenler. Ceza hukuku toplum düzenini ihlal eden fiilleri, kusurluluk hallerini, fiilin sorumluluğunu ve yüklenecek cezayı, cezayı düşüren sebepleri ve mükerrerlerin durumlarını vs. düzenler.

Borçtan dolayı kişinin özgürlüğünden alıkonulup konulamayacağı hususu Anayasa'ya ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırılığı sürekli olarak tartışılmıştır. Bu tartışmalar, çeşitli Anayasa ve yasa değişikliklerine evrilmiştir. Bu bağlamda, T.C. Anayasası'nın 38/8 hükmünde, hiç kimsenin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamayacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu bu hüküm, Avrupa Birliğine giriş sürecinde bir gereklilik olarak 03/10/2001 tarih ve 4709 sayılı kanunla 38. maddeye eklenmiştir.

Anayasa'da yapılan bu değişiklik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 nolu protokolün birinci maddesinden -yazım farklılığı dışında- aynen alınmıştır.

Bu değişiklik, hukuk sistemimizde var olan bir kısım yasaların değişmesine de etki etmiştir. Bu bağlamda, 3167 sayılı Kanun kapsamında karşılıksız çek keşide

²⁴⁰ Centel/Zafer/Çakmut, s. 4.

etmekten dolayı hapis cezası verilmekteyken, 5941 sayılı Çek Kanunu ile bu konu yeniden düzenlenmiş ve çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmasına neden olma eylemi suç olmaktan çıkarılmıştır. Ancak, karşılıksız çek düzenlemeyle mücadelede gereken caydırıcılığı sağlamayamaması nedeniyle, 5941 sayılı Çek Kanunu'nda 2016 yılında yapılan değişiklikle eylem tekrar suç niteliğine kavuşturulmuş ve yargılama sonucunda ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrilerek borçtan dolayı özgürlükten yoksun kılmanın yolu tekrar açılmıştır.

Aynı tartışmalar icra suçları için de devam edegelmiş ve bir kısım Anayasa Mahkemesi kararlarında ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarında konunun irdelemesi yapılmış ve belirli koşullarda söz konusu cezai hükümlerin Anayasa'ya aykırı olmadığı vurgulanmıştır.

İcra-iflas hukuku (cebri icra hukuku) borçların devlet kuvveti yardımı ile zorla yerine getirilmesi şeklinde tanımlanabilir. Modern takip hukuku, borçlunun malvarlığı üzerinde gerçekleştirilmektedir. Kural olarak, borçlunun şahsı üzerinde herhangi bir cebir uygulanmaz. Ancak, özellikle takip prosedürünün sağlıklı işlemini sağlamak, borçlunun ve üçüncü şahısların kötü niyetli davranışlarına engel olmak gibi bazı zorunlu sebeplerden dolayı, icra takip hukukunun özelliklerinden kaynaklanan bir takım suçlar düzenlenmiştir²⁴¹.

İcra suçları, icra takiplerinde alacağın tahsilinde, alacaklının alacağını almasını önlemek amacıyla borçlu ya da onlara yardım edenlerin işlediği ve alacağın tahsiline katkı sunmak amacıyla yargılamaya konu edilen suçlar olarak tanımlanabilir²⁴².

İcra ve iflas suçları da nihayetinde suç oldukları ve ceza içerdikleri için, TCK m. 1 hükmünde belirtilen amaca yöneliktir. Yani icra takiplerinde alacağın tahsilinde, alacaklının alacağını almasını önlemek amacıyla borçlu ya da onlara yardım edenlerin borçlarını ödememek amacıyla direndiklerinde alacaklı devlet eliyle alacağını tahsile yöneldiğinde icra takibi başlar. İşte icra takibi sırasında, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, toplum barışını korumak amacıyla icra suçları ve cezaları öngörülmüştür.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen suçlar da özü itibariyle "suç" niteliği taşıdığından, suçların ve cezaların kanuniliği ilkesine tabidirler. Bu nedenle, "kanun" gücünde bir düzenleme olan İcra ve İflas Kanunu ile düzenlenmiş olması, bu zorunluluğun gereğidir.

²⁴¹ Kardeşler, s. 1 vd.

²⁴² Kardeşler, s. 13-14.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 5. maddesinde, ceza kanunun özel kanunlarla ilişkisi düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca, 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağından, söz konusu genel hükümler icra suçları için de geçerlidir.

Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bir takım suçların soruşturulması ve kovuşturulması mağdurun şikayete tabidir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlar, genellikle hafif nitelikli suçlardır. Türk Ceza Kanunu'na göre şikayet süresi 6 aydır. Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar (TCK m. 73/2). İcra ve iflas suç ve cezaları ile disiplinsizlik eylemlerinin bir kısmı açısından soruşturma ve kovuşturma şikayete tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, aşağıdaki suçlar ile disiplinsizlik niteliğindeki eylemler şikayete tabi kılınmıştır. Şikayet süresi ile ilgili olarak, genel ceza hukukundaki kurallar ile icra ceza hukukundaki kurallar birbirinden farklıdır. Genel ceza hukukunda şikayet süresi fiilin ve failin öğrenildiği tarihten itibaren 6 ay iken, icra ceza hukukunda bu süre, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren 3 aydır (İİK m. 347). Genel ceza hukukunda, fiilin yanı sıra failin de öğrenilmesi koşulu açık bir şekilde belirlenmişken, icra ceza hukukunda sürenin başlaması için fiilin öğrenilmesi yeterli görülmüştür. Genel ceza hukukunda şikayet, savcılığa veya savcılığın emrinde çalışan kolluk birimine verilecek bir dilekçe ile yapılır. İcra ceza hukukunda ise şikayet dilekçe ile veya şifahi beyanla yapılır.

Genel ceza hukukunda olduğu gibi, icra ceza hukukunda da bir kısım suçlar genel kasıtle işlenebilirken, bir kısım suçlar da ancak özel kasıtle işlenebilir. Yine bunun gibi, bir kısım suçlar da taksirle işlenebilir.

İcra ceza hukukunda düzenlenen suçlarda da yaptırım olarak hapis ve adli para cezası niteliğinde yaptırımlar öngörülmüştür. İcra ve İflas Kanunu'nda açıklık bulunmayan hallerde, Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümleri uygulanacaktır. Bunun yanı sıra, İcra ve İflas Kanunu'nda öngörülen bir kısım disiplinsizlik eylemleri için tazyik ve disiplin hapisleri de öngörülmüştür.

Genel ceza hukukunda verilen cezaların seçenek yaptırımlara çevrilmesi, ertelenmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi kanunda öngörülen düzenlemelere tabi olmasında olduğu gibi, İcra ve İflas Kanunu'nda öngörülen suç ve cezalar için de şartları olduğu takdirde bu müesseselerin uygulanması mümkündür.

İcra ve İflas Kanunu dava zamanaşımı konusunda özel bir hüküm öngörmemiştir. Böyle bir durumda, TCK'nın 5. maddesi hükmü devreye girecek ve

TCK'nın zamanaşımına ilişkin 66-67. maddeleri uygulanacaktır. İcra ve İflas Kanunu'ndaki suçların cezası genellikle 5 yılı geçmediğinden, daha çok 8 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağını söylemek mümkündür.

Dava zamanaşımına ilişkin bu hükümler, hapis ceza ve/veya adli para cezası gerektiren suçlar için uygulanmalıdır. Zira, tazyik hapsi veya disiplin hapsi öngörülen eylemler için dava zamanaşımı sürelerinin uygulanması mümkün değildir.

TCK m. 75/1 hükmü uyarınca sadece adli para cezasını gerektiren suçlar ile hapis cezasının üst sınırı 6 ayı geçmeyen suçlar önödeme kapsamındadır. Buradaki 6 aylık süre 3 ay iken; 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanunla yapılan değişiklikle 6 aya çıkarılmış ve önödemenin uygulama alanı genişletilmiştir. İcra ceza hukukunda ise önödeme açısından İİK'da özel bir hüküm öngörülüş değildir. Bunun sonucu olarak, TCK'nın 5. maddesi yollamasıyla, TCK'nın önödemeye ilişkin 75. maddesi hükmü icra suç ve cezaları için de şartları varsa uygulanacaktır.

02/12/2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanunun 34. maddesiyle CMK m. 253 hükmünde değişikliğe gidilmiş ve metinde yer alan "etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile" ibaresi metinden çıkarılmıştır. Bu tarihe kadar, uzlaşma müessesesinin icra ve iflas suçlarında uygulanmayacağı öğreti ve yüksek yargı uygulamalarında kabul edilmekteydi. Bu değişiklik neticesinde, özel bir etkin pişmanlık hükmü niteliğinde olan İcra ve İflas Kanunu m. 354 hükmünün, bu suç açısından uzlaşma hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyeceği kabul edilmiş olmaktadır²⁴³.

Yargıtay bir kararında, her iki sanık bakımından 02.12.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinde değişiklik yapılarak madde içeriğinden "etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile" ibaresinin çıkarılması nedeniyle özel bir etkin pişmanlık hükmü olan 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 354. maddesinin aynı Kanun'un 338/1. maddesinde düzenlenen suç yönünden uzlaştırma kurumunun uygulanmasına engel teşkil etmemesi, suçun işlenmesinden sonra fail ile mağdur arasındaki çekişmeyi bir uzlaştırmacının girişimiyle kısa zamanda tarafların özgür iradeleriyle ve adli merciler daha fazla meşgul edilmeden sonuçlandırmayı amaçlayan uzlaştırmacının soruşturma ve kovuşturmalarda mutlaka öncelikle uygulanması zorunlu bir maddi ceza ve ceza muhakemesi hukuku kurumu olması ve

²⁴³ Canan Ruhi/Ahmet Cemal Ruhi, *İcra ve İflas Suçları ile Disiplinsizlik Niteliğindeki Eylemler*, Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s. 81.

İcra ve İflas Kanunu'nun 354. maddesinin yerine geçip anılan maddenin uygulanmasını ortadan kaldırmaması karşısında, sanıklar hakkında 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değişik CMK'nun 253, 254. maddelerinin uygulanması zorunluluğu bozmayı gerektirmiştir²⁴⁴.

Genel ceza yargılamasında görevli mahkemeler sulh ceza hakimliği, asliye ceza mahkemesi ve ağır ceza mahkemeleridir. Sulh ceza hakimliği kanunlarda yazılı suçları yargılamakla görevli değildir. Sulh ceza hakimliği, soruşturma aşamasında tutuklama, yakalama, iletişimin dinlenmesi, arama, gözlem altına alma gibi tedbir niteliğindeki kararlar açısından görevlendirilmiştir. Ağır ceza mahkemeleri ile asliye ceza mahkemeleri de, kanunlarda suç olarak sayılan eylemlerin yargılamasını yapar. Diğer özel yasalardaki suçlarda ağır ceza ve asliye ceza mahkemesi görevli iken, icra suç ve cezaları için görevli mahkeme icra hukuk mahkemesidir. İcra mahkemesi, İİK m. 331 vd. hükümlerinde yer alan suçlarla ilgili yargılamayı bir ceza mahkemesi gibi yürütür ve sonuca bağlar. Bu yargılamada, İİK m. 346-354 hükümleri uygulanır. Hüküm bulunmayan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Ceza muhakemesinde usule ilişkin kuralları düzenleyen genel nitelikli kanun olan 5271 sayılı CMK'nın yetki hususunu düzenleyen 12. maddesinde ceza davalarında genel yetkili mahkemenin suçun işlendiği yer mahkemesi olarak düzenlendiğini görmekteyiz. Ancak daha özel nitelikte olan İİK'nda yetki konusunda da özel düzenlemeler getirilmiştir. İcra-iflas suçlarında hangi yer icra mahkemesini yetkili olduğu hususu yetki başlığını taşıyan İİK'nın 348. maddesinde düzenlenmektedir. Bu maddeye göre; bu Bapta yer alan fiillerden dolayı yetkili icra mahkemesi, icra takibinin yapıldığı yerdeki mahkemedir (İİK m. 348). Bu yasa ve gerekçesine göre icra-iflas suçları icra takibinin yapıldığı yerde işlenmiş olduğu kabul edilerek yetkili icra mahkemesi icra takibinin yapıldığı yerdeki icra mahkemesi olarak belirlenmiştir. Burada sanığın nerede olduğunun bir önemi yoktur. Sanığın başka bir mahkemenin yargı çevresinde bulunması halinde bile yetkili mahkeme icra takibinin yapıldığı yer mahkemesidir.

Genel ceza yargılaması soruşturma ve kovuşturma şeklinde iki evreden oluşurken, icra mahkemesinde görülen icra suçları açısından böyle bir ayırım yoktur. İcra suç ve cezaları, davanın icra mahkemesine açılması ile yargılama konusu olur ve bir ceza mahkemesi gibi yargılama yapılarak gerekli hüküm kurulur. İcra ve İflas

²⁴⁴ Yargıtay 19. CD, Esas No: 2017/1609, Karar No: 2018/5466, Tarih: 02/05/2018, Ruhi/Ruhi, s. 82.

Kanunu m. 350 hükmüne göre, icra mahkemesi iki tarafı ve delillerini dinleyecek ve gerek tarafların gerek tanıkların ifadelerini duruşma tutanağına geçirecektir. Cumhuriyet Savcısı duruşmada hazır bulunmayacaktır.

7188 s. Kanunla genel ceza yargılamasına getirilen seri muhakeme usulü seri muhakeme usulü, sadece CMK m. 250/1 hükmünde sayılan katalogdaki suçlar hakkında uygulanabilecektir. Bu suçlar incelendiğinde, bunlar arasında icra suçları bulunmamaktadır. Bu nedenle, seri muhakeme usulünün icra suçları açısından uygulaması bulunmamaktadır.

İcra ceza yargılamasında basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına dair mevzuatta açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun koyucu basit yargılama usulünü düzenlerken, diğer kanunlardaki usullere ve ilgili suçlara değinmemiştir. Basit yargılama usulünün en önemli özelliği, duruşma açılmaması ve sanığın sözlü savunması alınmadan indirimli cezaya hükmedilmesidir. İcra ceza yargılamasında duruşma açılması zorunludur. Bunun sonucu olarak, kanımızca icra ve iflas suçlarında İİK m. 350 hükmü uygulanmalı ve CMK'nın basit yargılama usulüne ilişkin kuralları uygulanmamalıdır. Zira basit yargılama usulünün özü, duruşma açılmadan dosya üzerinde davanın sonuçlandırılmasıdır. İcra ceza mahkemesinde duruşma açılması zorunlu olduğu için basit yargılama usulünün uygulanması mümkün değildir.

İİK m. 353/2 hükmüne göre, icra mahkemesinde yargılaması yapılan suçlardan dolayı verilen hükümlerle ilgili olarak CMK'nın kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanacaktır. İcra ve İflas Kanunu'nun suç niteliğindeki eylemlerle ilgili olarak icra mahkemesi tarafından verilecek kararlarda, genel ceza muhakemesine ilişkin kanun yolları uygulanacaktır.

Görüldüğü üzere, genel ceza yargılaması ile icra ceza yargılaması arasında yoğun bir ilişki bulunduğu gibi, çeşitli yönlerden derin ayrılıklar da bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, bazı hususlarda tereddütler bulunmaktadır. Bu bağlamda, ceza yargılaması sistemimize kazandırılan basit yargılama usulünün icra ceza yargılamasında uygulanıp uygulanmayacağı hususu net değildir. Bu yönüyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu veya İcra ve İflas Kanunu'na bu hususta açık bir hüküm eklenmesinde, tereddütlerin giderilmesi açısından yarar vardır.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020
- AKILLIOĞLU, Tekin, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne ek 4 nolu Protokol 1.maddedeki “borç için hapis yasağı” Kuralı, (AİHS Anayasa 38/8 açısından Ödenmeyen para Borçlarında Yaptırımlar Sempozyumu” Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Yayınları) Ankara 2001
- AKPINAR, Gürsel, “Yeni Tck’na Göre Suçun Unsurları Bağlamında Kast, Taksir ve Kast-Taksir Kombinasyonu (Netice sebebiyle ağırlaşmış suç)”, s. 6, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/178.doc>
- ALACAKAPTAN, Uğur, “İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi”, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1958
- ALBAYRAK, Zeki Murteza, Ceza Muhakemesi Kanunu Öz Kitap, 12. Baskı, Oğul Matbaacılık, Ankara 2020.
- ALDEMİR, Hüsnü, **Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri**, Adalet Yayınevi, Ankara 2019
- ANSAY, Sabri Şakir, **Hukuk İcra ve İflas Usulleri**, Ankara 1960
- ARSLAN, Çetin./ AZİZAĞAOĞLU, Bahattin, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti, 2004
- ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR-AYVAZ, Sema./HANAĞASI, Emel, **İcra ve İflas Hukuku**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018
- ARTUÇ, Mustafa, **Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2017
- ARTUÇ, Mustafa./HIRSLI, Tahir, **Hüküm Kurma Esasları**, Adalet Yayınevi, Ekim 2008
- ARTUK, M.Emin/ YENİDÜNYA, A.Caner, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İstanbul 1999
- ARTUK, M.Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, M.Emin/ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017
- AŞIK, İbrahim, İcra ve iflas Hukukunda Yer Alan Cezai Hükümler ve Anayasa’nın 38. Maddesinin Sekizinci Fıkrası, **e-akademi**, Şubat 2007
- ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin, **İcra ve İflas Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019

- AYGÜN-EŞİTLİ, E., “Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi”, **TBB Dergisi**, Y.2013, S.104, s. 225-246.
- BAKICI, Sedat, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007
- BAYTUN, U., “Bir Ekonomik Suç: Ödeme Tahhüdünü İhlal ve Tazyik Hapsi”, **KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, s. 157-172. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107791> (E.T. 24/01/2020)
- BERKİ, Şakir, **Roma Hukuku**, Ankara 1949
- BOCKELMANN, P., Strafrecht Allgemeiner Teil, München 1973
- BOSTANCI, G., Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Türk Ceza Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi, İstanbul Üniv. SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 15. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2018
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 11. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2020
- ÇETİN, Soner Hamza, **Adli Para Cezası**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012
- ÇINAR, Ali Rıza, **Türk Ceza Hukukunda Cezalar**, Turhan Kitabevi, Ankara 2005
- ÇİÇEK, M., “Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Olarak Sunulan Yaptırımların Değerlendirilmesi,” İstanbul Üniv. Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009
- ÇOLAK, H./ALTUN, Uğurtan, “Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi”, **TBB Dergisi**, Sayı 69, 2007
- DEMİRBAŞ, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020
- DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, C.III, 14. Baskı, Der Yayıncılık, İstanbul 2020,
- DUYGULU, İ., “Genel Olarak İcra-ıflas Suçları”, **Legal Hukuk Dergisi**, Kasım 2005
- ERCAN, İbrahim, “İcra ve İflas Suçları Üzerine Bazı Düşünceler, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fak. Dergisi”, cilt13,Sayı :1,Yıl: 2005
- _____ **İcra ve İflas Hukuku**, 14. Baskı, Kuram Yayıncılık, İstanbul 2018
- GERÇEKER, Hasan, **Türk Ceza Kanunu**, C. 1,
- GEYİK, Faruk, “Suçun Manevi Ögesi (kast-olası kast-bilinçli taksir-taksir) Ayırımı, Anlamı ve Sonuçları”, **Adalet Dergisi**, Mayıs 2006

- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Mustafa, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, U.S.A. Yayınları, Ankara 2019
- HAFIZOĞULLARI, Zeki, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Taksir ve Taksir Karinesine Dayandırılan Kusurlu Sorumluluk”, **Polis Dergisi**, <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm>
- HAKERİ, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017
- HALLER, K./CONZEN, C., Das Strafverfahren, 4.B, Heidelberg 2006
- HALMAN-ÇETİN, Emine, **İcra ve İflas Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007
- İÇEL, Kayıhan, **Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk**, İstanbul 1967
- İÇEL, Kayıhan/DONAY, Süheyl, **Ceza Hukuku Genel Kısım I**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993
- İNCE, Hüseyin, **Türk Ceza Hukukunda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar**, Seçkin Yayınları, Ankara 2007
- İŞ ARKUN, G., Türk Ceza Hukukunda Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar, Maltepe Ün. SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018
- İŞOĞLU, T. Polat, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Adli Para Cezası**, Turhan Kitabevi, Ankara 2008
- JESCHECK, H.H., Alman Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2007, (Çev: Feridun Yenisey).
- KARAKAŞ DOĞAN, F., **Cezanın Amacı ve Hapis Cezası**, Legal Yayınları, İstanbul 2010
- KARAKOÇ, Y., **Genel Vergi Hukuku**, Ankara 2014
- KARDEŞLER, Erdoğan, 2004 Sayılı İcra İflas Kanununda Düzenlenen İcra Suçları ve Cezaları, Kocaeli SBE Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2009
- KARSLI, Abdurrahim, **İcra ve İflas Hukuku**, 3. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul 2014
- KESKİN, O. Kadri, **Tedbirsizlik ve Dikkatsizlikle Ölüme ve Yaralamaya Sebepiyet**, İstanbul 1995
- KEZER, Ahmet, **30 Soru ve Yanıtta Seri Muhakeme Usulü ve Basit Yargılama Usulü**, Adalet Yayınevi, Ankara 2019
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020
- KURU, Baki, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013
- MUŞUL, Timuçin, **İcra ve İflas Hukuku**, C. I, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013

- NAYIR, H., Bizde İcra Ceza Davaları, Giresun, 1955
- NOYAN, Erdal, **Ceza Davası**, Adalet Yayınevi, Ankara 2006
- ÖNDER, Ayhan, “Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler “Tecil”, İstanbul, 1963
- _____ : Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019
- ÖZEN, Mustafa, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017
- _____ : Ceza Muhakemesinde İtiraz Kanun Yolu, Ankara 2011
- ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020
- ÖZTÜRK, Bahri, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ders Kitabı, 6. Baskı, Ankara 2019
- ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan., **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019
- PARLAR, Ali/ DEMİREL, G., **Taksirle Ölüme, Yaralanmaya ve Tehlikelere Neden Olma Suçları**, Adil Yayınevi, Ankara 2002
- PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C. 1, Ankara 2007
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 6. Bası, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2019
- POLAT, Halil, **Cumhuriyet Savcısının El Kitabı**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016
- POLAT, Halil/ARSLAN POLAT, Aynur, **Ceza Hakiminin Başvuru Kitabı**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015
- SARI, Rıfat, İcra Suçları, Ankara Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011
- SCHROEDER, F.C./VERREL, T., Ceza Muhakemesi Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, (Çeviren: Salih Oktar)
- Seri Muhakeme Usulü (CMK m. 250), Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2019, s. 6, <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/212020145115SER%C4%B0%20MUHAKEME%20SUNUM%2001.01.2020.pdf> (erişim tarihi: 01/02/2020)

- SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018
- SOYLU ÜNVER, Gülsüm/KARAMAN ENGÜR, Seçil Nergiz, **Seri Muhakeme Usulü**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan, **Ceza Muhakemesi Hukuku II**, 9. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2019
- TANERİ, Gökhan, **Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020
- TAŞKIN, Ş. Cankat, **Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020
- ŞEN, Ersan, “Ceza Muhakemesinde Seri ve Basit Yargılama Usulleri”, <https://www.hukukihaber.net/ceza-muhakemesinde-seri-ve-basit-yargilama-usulleri-makale,7039.html> (erişim tarihi: 01/02/2020)
- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, R.Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018
- TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 14. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara 2009
- TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara 2019
- ULUKAPI, Ömer, **İcra ve İflas Hukuku**, Mimoza Yayınları, Konya 2015
- UMUR, Ziya, **Roma hukuku**, İstanbul 1974
- UYAR, Talih, **İcra-İflas Suçları**, Manisa 1987
- ÜÇER, M., **Roma Hukuku**, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2018,
- ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015
- YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa, **Türk Ceza Kanunu, 2. Baskı**, C. I, Adalet Yayınevi, Ankara 2014
- YENİSEY, Feridun, Ceza Muhakemesinde İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, İstanbul 1979
- YÜKSEKTEPE, Mert Asker, **Yargıtay İlamları İle Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler**, Aristo Yayınevi, İstanbul 2019
- ZAFER, Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010

EKLER

EK 1. Tez Etik Kurulu Onay Formu

T.C.	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Volkan SAVAŞ
ÖĞRENCİ NO	20163032
TEL. NO.	
ANADOLU	
ANA BİLİM DALI	Özel Hukuk
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2019/ 2020 - BAHAR DÖNEMİ KAYDINI / YENİLEDİM
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Genel Ceza Yargılaması ile İcra Ceza Yargılamasının Kıyaslanması
TEZİN AMACI	Genel Ceza Yargılamasındaki uygulanan usûl ile İcra Ceza Yargılamasındaki aykırılıkların tespiti ile çözüm önerileri
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Genel Ceza Yargılaması normlarının ve uygulamalarının İcra Ceza Yargılaması ile kıyaslanması , genel ceza yargılaması hükümlerinde yapılan değişikliklerin icra ceza yargılaması hükümleri ile paralellik taşıyıp taşımadığı ve çözüm yolları
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI-ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	

YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği 2) (.....) Sayfa Anketi 3) (.....) Sayfa Formları 4) (.....) Sayfa

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Volkan SAVAŞ		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır		
		TARİH: 04 05/ 2020		
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU				
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.				
2. Anılan konu Özel Hukuk faaliyet alanı içerisine girmektedir.				
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	A.B.D. BAŞKANININ ONAYI	
Adı - Soyadı: Mustafa ŞİMŞEK	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Murat KOÇ	Adı - Soyadı: Faruk ANDAÇ	
Unvanı : Dr.Öğr.Üyesi	Unvanı:	Unvanı:Doç. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	
İmzası : Mail Yoluyula Gelen Onaylar / / 20.....	İmzası:	İmzası: Mail Yoluyula Gelen Onaylar / / 20.....	İmzası: Mail Yoluyula Gelen Onaylar / / 20.....	
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER				
Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN (Y)	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Ali Engin OBA	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.
İmzası : Mail Yoluyula Gelen Onaylar / / 20.....	İmzası : Mail Yoluyula Gelen Onaylar Dr.Öğr.Üyesi Sami DOĞRU	İmzası : Mail Yoluyula Gelen Onaylar. / / 20.....	İmzası : / / 20.....	İmzası : / / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☐	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, 01/ 05/ 2020 - 04 / 05/ 2020 tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.		
OY ÇOKLUĞU İLE	☒			
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRÜNE ONAYLATILARAK ENSTİTÜ SEKRETERLİĞİNE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA YAZININ PUNTOSU İSE 12 (ON İKİ) PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILARAK ÇIKTI ALINACAKTIR.				

EK 2. Tez Etik Kurul Onay E-Postaları

Dr. Öğretim Üyesi Mustafa ŞİMŞEK- Onay E-Postası

Fwd: Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul İzni Hk

Bu iletiyi 15.01.2021 Cum 15:31 tarihinde iletiniz

 volkan devrim savaş
31.05.2020 Paz 16:08
Kime: aycan kol

[iOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

Gönderen: mustafasimsek
Gönderildi: Thursday, May 28, 2020 10:17:51 PM
Kime: volkandevrimsavas aycan kol
senaydemir murat koc
Konu: Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul İzni Hk

Yüksek Lisans öğrencimiz Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul İzniinde bir sakınca yoktur. Gereğini istirham ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK
Akademik Danışmanı Ve Tez Jürü Bşk.

[Yanıta](#) | [İlet](#)

Prof. Dr. Faruk ANDAÇ- Özel Hukuk Adabilim Dalı Başkanı-Onay E- Postası

Fwd: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

Bu iletiyi 15.01.2021 Cum 15:30 tarihinde iletiniz

 volkan devrim savaş
31.05.2020 Paz 16:07
Kime: aycan kol

[iOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

Gönderen: farukandac
Gönderildi: Sunday, May 31, 2020 3:46:53 PM
Kime: volkan devrim savaş
Konu: Re: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

Özel Hukuk anabilim dalı başkanı olarak "Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul İzniinde bir sakınca yoktur" 31.5.2020 Prof.Dr.Faruk Andaç
29.05.2020, 10:12, "volkan devrim savaş"

Sayın hocalarım Tez savunma sınavını başarıyla geçmiş bulunmaktayım , metnin aşağı bölümüne kopyalamış olduğum Enstitü Öğrenci İşlerinin yönlendirme mesajı doğrultusunda Form 13 nolu Tez Etik Onay Formunu doldurup imzaladım , danışman hocam Dr.Öğr.Grv. Mustafa ŞİMŞEK tarafından da onaylanan formu tarafınıza onay için gönderiyorum . Mevcut şartlarda fiziki imza imkanı olmadığı için Öğrenci İşleri bu yollamış olduğum mail ekindeki Onay Formuna istinaden "Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul İzniinde bir sakınca yoktur" şeklinde yazılıp cevap verilmesini yeterli görmektedir . .
Takdirlerinize ...

Doç. Dr. Murat KOÇ –Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü- Onay E –Postası

Re: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

muratkoc

29.05.2020 Cum 14:22

Kime: volkan.devrin.savas@
adguler26
senolkandemir
hukukfakultesi.

yucelertekin
farukandac

Uygundur

29.05.2020, 12:12, "volkan devrim savaş"

Sayın hocalarım Tez savunma sınavını başarıyla geçmiş bulunmaktayım , metnin aşağı bölümüne kopyalamış olduğum Enstitü Öğrenci işlerinin yönlendirme mesajı doğrultusunda Form 13 nolu Tez Etik Onay Formunu doldurup imzaladım , danışman hocam Dr.Öğr.Grv. Mustafa ŞİMŞEK tarafından da onaylanan formu tarafınıza onay için gönderiyorum . Mevcut şartlarda fiziki imza imkanı olmadığı için Öğrenci işleri bu yollamış olduğum mail ekindeki Onay Formuna istinaden "Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul izninde bir sakınca yoktur" şeklinde yazılıp cevap verilmesini yeterli görmektedir .
Takdirlerinize ...

Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN- Tez Etik Kurulu Başkanı – Onay E-Postası

Fwd: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

From: volkan.devrin.savas@

Sent: Friday, May 29, 2020 12:12 PM

To: basaran, adguler26, yucelertekin, senolkandemir, farukandac, MURAT KOÇ,

hukukfakultesi

Subject: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

Sayın hocalarım Tez savunma sınavını başarıyla geçmiş bulunmaktayım , metnin aşağı bölümüne kopyalamış olduğum Enstitü Öğrenci işlerinin yönlendirme mesajı doğrultusunda Form 13 nolu Tez Etik Onay Formunu doldurup imzaladım , danışman hocam Dr.Öğr.Grv. Mustafa ŞİMŞEK tarafından da onaylanan formu tarafınıza onay için gönderiyorum . Mevcut şartlarda fiziki imza imkanı olmadığı için Öğrenci işleri bu yollamış olduğum mail ekindeki Onay Formuna istinaden "Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul izninde bir sakınca yoktur" şeklinde yazılıp cevap verilmesini yeterli görmektedir .
Takdirlerinize ...

Prof. Dr. Yücel ERTEKİN (Yerine Dr. Öğr.Üyesi Sami DOĞRU) –Tez Etik Kurulu Üyesi Onay E- Postası

Fwd: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

 volkan devrim savaş
31.05.2020 Paz 16:08
Kime: aycañ kol

 13- TEZ ANKET İZİN, TEZ ETİK...
51 KB

 TEZ ETİK KURUL ONAY FORM...
2 MB

2 ek (2 MB) Tümünü indir Tümünü OneDrive'a kaydet

[iOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

Gönderen: senaydemir
Gönderildi: Friday, May 29, 2020 1:36:10 PM
Kime: volkan savaş aycañ kol
Konu: Fwd: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

----- İletilen mesajın başlangıcı-----
29.05.2020, 13:00, "Çağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi" <hukukfakultesi

"Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul izninde bir sakınca yoktur"
Prof. Dr. Yücel ERTEKİN
(Dr. Şenol Kandemir)

Prof. Dr. Deniz Aynur GÜLER - Tez Etik Kurulu Üyesi Onay E- Postası

Ynt: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

adguler26
29.05.2020 Cumı 19:10
Kime: volkan devrim savaş

Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul izninde bir sakınca yoktur.

Prof. Dr. Deniz A. GÜLER
FEF Dekanı

Windows 10 için [Posta](#) ile gönderildi

Kimden: volkan devrim savaş
Gönderilme: 29 Mayıs 2020 Cuma 12:17
Kime: adguler26
Konu: İlt: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

Gönderen: volkan devrim savaş
Gönderildi: 29 Mayıs 2020 Cuma 12:12
Kime: basaran adguler26
yucelertekin senolkandemir
farukandac MURAT KOÇ
hukukfakultesi

Konu: Volkan Savaş- 20163032- Yüksek Lisans Tez Etik Formu Onay İstemi

Sayın hocalarım Tez savunma sınavını başarıyla geçmiş bulunmaktayım , metnin aşağı bölümüne kopyalamış olduğum Enstitü Öğrenci işlerinin yönlendirme mesajı doğrultusunda Form 13 nolu Tez Etik Onay Formunu doldurup imzaladım , danışman hocam Dr.Öğr.Gr.v. Mustafa ŞİMŞEK tarafından da onaylanan formu tarafınıza onay için gönderiyorum . Mevcut şartlarda fiziki imza imkanı olmadığı için Öğrenci işleri bu yöllanmiş olduğum mail ekindeki Onay Formuna istinaden "Volkan Savaş' ın Tez Etik Kurul izninde bir sakınca yoktur" şeklinde yazılıp cevap verilmesini yeterli görmektedir .
Takdirlerinize ...

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Volkan SAVAŞ

EĞİTİM

Lise : Kayseri Şeker Lisesi

Lisans : Eskişehir Anadolu Üniversitesi AÖF Sosyoloji

